

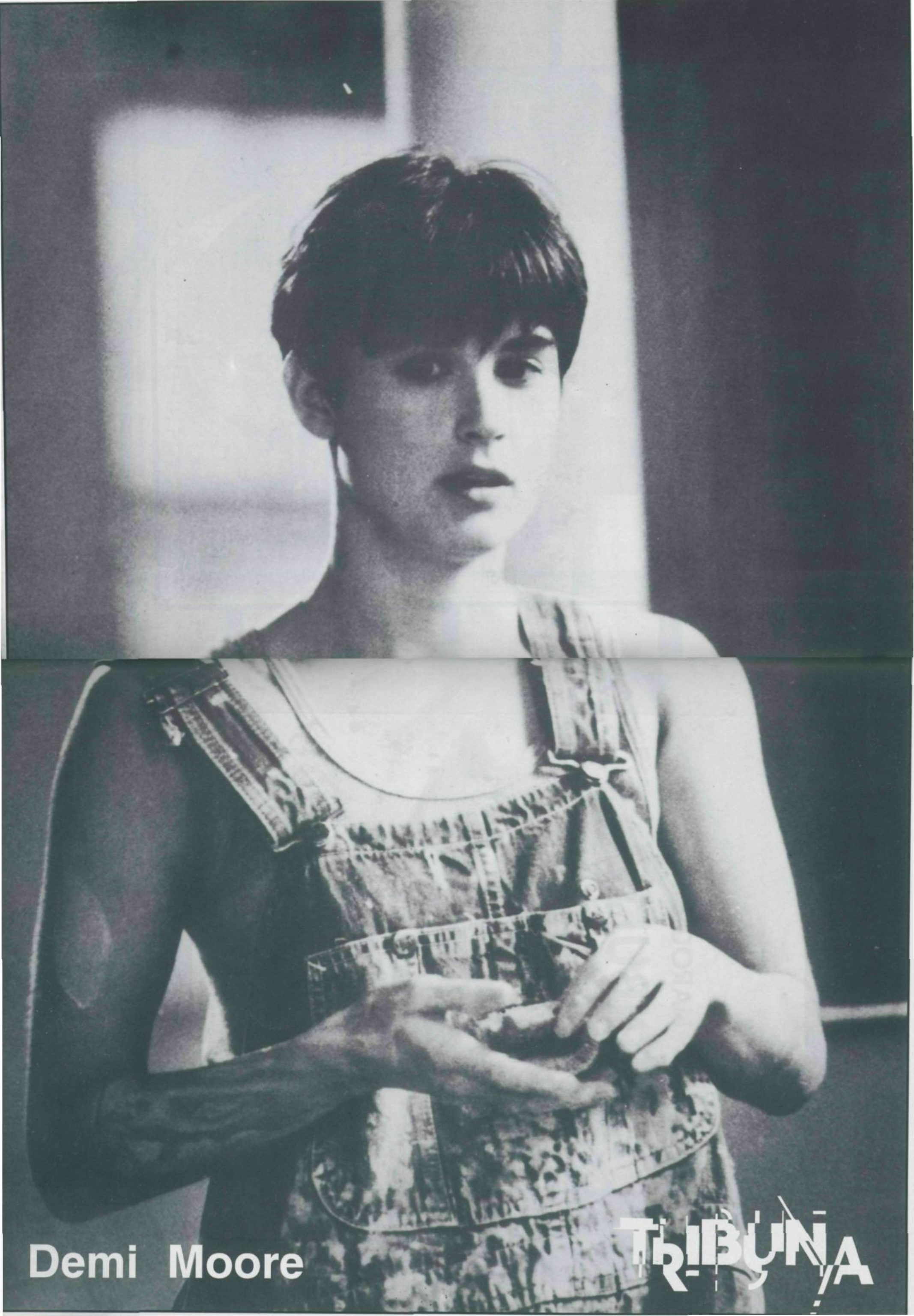
TRIBUNA

18. marec 1991 / št. 5

cená 15 din

Demi Moore

TRIBUNA

KAZALO

SLOBINE PAROLE,
VUKOVE AVREOLE in
BUČARJEVE FORE

V razmerah, ko okrnjeno državno predsedstvo skupaj z generaliteto v mračnih nočnih urah razsoja o usodi države in ljudi, je novinarsko napovedovanje političnega in vojaškega razpleta operacije "beograjski vihar" nehvaležen posel. Nikoli namreč ne moreš do konca spoznati in uganiti, kaj se dogaja z umom noči in zakaj se boji razsvetljenosti dneva.

Ko je perujski pisatelj Llosa na predsedniških volitvah pogorel, se je volilcem zahvalil, saj so ga napotili k tistemu, kar najbolje zna - pisanju. Ko je srbski pisatelj Vuk Drašković na decemberskih večstrankarskih in demokratičnih volitvah pogorel, se je volilcev sramoval in nepovedal t.i. tretji krog volitev. In v tretje je povrnil izgubljeno: zbledelo decembersko karizmo, volilni delež in pogajalsko prednost. Pozorni analitiki verjetno niso prezrli dejstva, da je Draškovičev nekajdnevni zaporniški staž koristil opoziciji predvsem iz dveh razlogov. Intelektualno, zmerno jedro Demokratske stranke je za pogajanja z arogantnim Miloševićem vsekakor primernejše kot Draškovičev iztegnjeni kazalec desne roke. Po drugi strani pa boljseviki ponavljajo eno in isto napako: svoje tekmece zapirajo, namesto da bi se z njimi pogajali. S pripitjem Draškoviča je srbska policija nataknila Vuku avreolo, ki jo še tako domiselni Miloševićev urok ne bo mogel upihnuti.

Cilj "beograjskega viharja" je dosežen: odstranjeni so ljudje z beograjske televizije, ki so generalni medijsko enoumje. Z njihovim odhodom je spremenjena tudi strateška pozicija oblasti. Drugače povedano: če je bilo prej dovolj, da so v poročilih o nemirih na Hrvaškem samo govorili o številnih ubitih Srbih, to ne bo več zadostovalo. Izumiti bo treba prave mrtvece. Če k temu dodamo še v ljudeh prebujeni optimizem, da bodo študenti tudi na Hrvaškem izvedli mini revolucijo zoper HDZ-jevsko enoumje in če bodo takšen revolt zahtevali ali si ga vzeli Srbi sami, je pesimističen scenarij napovedljiva verjetnost. Miloševićevo opozorilo, da Srbijo ogrožajo "tuji faktorji", je parola, ki zviša adrenalin vsakemu Srbu, tudi opozicijskemu.

V razmerah, ko se predsednik Bučar v domačem ~~stanovanju~~ stanovanju na Kersnikovi pripravlja za skupščinsko igrico "Država - to sem jaz", medtem ko ga varujejo Bavčarjevi sokoli, je slovensko novinarstvo tam, kjer je srbsko - relativno avtonomijo si mora šele izbojevati. Dejstvo je, da skuša vsaka kratkovidna oblast medije, akademsko sfero in druge relativno avtonomne institucije podrediti, daljnovidna pa jim specifičen *modus vivendi* tolerira. Že zaradi periodičnih volitev. Slovenska oblast oziroma fundamentalno Demosovo jedro pa počenja prvo.

Čeprav si pisec teh vrstic ob vstopu v slovenski parlament ni nikdar obrisal čevljev, kar je v nasprotju z nevemkaterim Bučarjevim pravilnikom, ni zaradi tega v parlamentu nič več blata. Največ ga proizvajajo v skupščinski sobi številka 119.

In to sveže boljsevističnega.

Branko Čakarmiš

TRIBUNA je glasilo Študentske organizacije Univerze v Ljubljani. • Tisk: tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061)319-496; telefaks (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Branko Čakarmiš. • Lektorica: Nives Klinc. • Cena 15 din. • Publikacija je obdavana po 10. alineji 1. točke ter številke 8. Zakona o začasnih ukrepih o davku od prometa proizvodov in storitev (Uradni list SFRJ, št.4/91). • Naslednja številka izide 4.aprila 1991.

V uredništvu Tribune ali pri Tribuninih kolporterjih na fakultetah, lahko študentje z indeksom kupijo Tribuno po ceni 5 dinarjev.

- 4 Intervju:
Alija Izetbegović,
predsednik BiH
- 6 Beograjski vihar
- 12 Polkovnik
Frančeškin
o nabornikih
- 14 Avtonomno
novinarsvo
- 16 Diktatura države
- 18 Totalna
balkanizacija
- 24 Fotolabor
- 28 Dnevnik B. M.
Zupančiča
- 30 Intervju:
mariborski
rektor
dr. Križman
- 32 Infofaks
- 37 Angel za mojo
mizo
- 40 Art
- 42 Gary Gray
- 44 Petek trinajsti
- 46 Nagradna
križanka
- 48 Pismo iz
Casablance

願綠的永書法工志北化鮮取梟

LJUBLJANSKA VLADA MARJANA VIDMARJA

Odkar je Marjan Vidmar postal predsednik vlade, afere ne mirujejo. Nekateri si izmislili namerno (Držanič), druge pa si izmislili republiška vlada (Snaga). STOP Afero z občino Center si je izmislil minister Ingo Paš, ki je ukazal, da v njegovi »mali Nemčiji« Bosanci ne smejo, Nemci pa lahko imajo svoje lokale. Toda njegovo hišo v »mali Nemčiji« (Stara Ljubljana) gradijo prav Bosanci. STOP Če želite kupiti orožje, pojdite na železniško postajo v Ljubljani in tam boste pri Simi dobili pištole različnih modelov. Razpoznavni znak sta časnik Delo in Politika skupaj in Simina skupina vas bo poiskala pred kioskom ali vbifeju. STOP Če pa želite kupiti Kalašnikove, jih lahko dobite v Kranju. Tam firma Gorenje na Ješetovi ulici 3 cinka puške in jih prodaja po nizki ceni. Med kratkim so dali Janši 500 komadov. STOP V pripravi je knjiga z naslovom 5044-3, ki bo odkrila vse, kar je bilo do sedaj prikrita. STOP Nekdanji urednik Demokracije je v predvolilni kampanji lanskega leta delal za Bavčarja, ker mu je takrat izšla knjiga. STOP Kirdičevo ulico si delita oblast in opozicija. Z ene strani je Bavčarjevo ministrstvo, to je oblast, na drugi strani pa je Nebotičnik, kjer poteka šverc deviz (dem po 13 din) in golih žensk. So v dobrih soseskih odnosih. STOP Ribičič in Školč se bosta kmalu združila in prevzela oblast. STOP Minister Capuder ni zamenjal niti enega uslužbenca na ministrstvu, ki so še iz starega režima. STOP. V kliničnem centru je na dializi zaradi napake nedavno umrl človek. STOP Revija Kam po Ljubljani ima kar 7 izdajateljev. Celo mestno vlado Marjana Vidmarja. STOP Nočitev v hotelu Kompas stane 1.700 dinarjev, pa še bolj umazan je kot Partizan, v hotelu Bellevie pa samo 220 dinarjev. STOP Če smo že pri Kompas, v prihodnjem pismu bom napisal o njihovem šverc-komerc poslu s Staro Ljubljano. STOP V občini Šiška na Celovski 31 so lokal dali Kmečki zvezi, tako da so ostali brez kulture. Nekdanji predsednik Vodnikovega sveta je ostal brez članov, pa je sam sebe odstavil. STOP Kmalu se bo pojavila brošura, na kateri bo pisalo Razgovori Bavčar-Stanovnik. STOP V Ljubljani je nedavno ustanovljeno društvo za zaščito stare Ljubljane, kot nekakšna »vlada v sencih« občine Center. Sedaj raziskujejo primer srečneža, ki je dobil prostore na Starem trgu 11 a. STOP Naklada časopisa Dela z 200 zaposlenimi pada, Dnevniku pa naklada s 40 novinarji raste. STOP Papirnica Vevče proizvaja slab papir, ki ga tiskarna Dela daje v knjige. Reklamacije so strahovite. STOP Najdražji privatni tiskar je v Sostrem, najslabšemu po kvaliteti pa je ime Mugerle. STOP Stanovanje slikarja Gostinčarja je

prazno, zato se okrog sučejo sumljivi tipi, ki bi se želeli vseliti. Stanovanje je pri Slovenski akademiji znanosti. STOP Prav tako je že deset let prazno stanovanje nad Makalonco. Govori se, da ga je dobila Popitova ljubica, pa je celo stvar na sodišču. Prav tako velja za hišo na Trubarjevi 31, ki jo je kupil nek Albanec. STOP V Ljubljani so ustanovili Srbske novine, ki pa še niso registrirane. Glavni in odgovorni urednik je hkrati tudi edini pisec. STOP Direktor ABC Pomurke je tako nesposoben, da je gostilno Amerikanec na Gornjem trgu dal privatniku, nedavno pa je v modni hiši Galeb odprl firmo za prodajo porno kaset. STOP Prazni prostori se nahajajo na Trubarjevi 7 (od Astre iz Zagreba) in na Bregu 8, 10, 22. V občini o tem še ne razmišljajo, v Paševi »mali Nemčiji« pa je prostor na Starem trgu 32. STOP Hašič in drugo drogo lahko nabavite pred Križankami in v Trnovem. STOP Gradi se tudi podzemna tovorna v Rožni dolini za montiranje in razmontiranje strelnih naprav. STOP Modna hiša Maximarket podeljuje pesnikom nagrade, v žiriji pa so novinarji. Igra 3x3 je že zastarela. STOP Beograjska televizija in naš Capuder sta si podobna. Tudi njemu se bo zgodil narod. STOP Ljubljanska banka je v Stari Ljubljani vložila veliko »šverc-komerc« zvez, da je dobila poslovni prostor. STOP Iz Emone je odšel en pravnik, lastnik butika v Slonu pa ni. STOP Na Šuštarškem mostu stoji nekakšen železni spomenik, ki ga je postavila albanska alternativa in bo ob deseti obletnici demonstracij na Kosovu. STOP Govorijo, da je bil sestanek (morda pri Capudru) nekaterih Demosovih kulturnikov na temo »je bolje, da je Prešermov spomenik pred Cankarjevim domom ali na Prešernovem oziroma Marijinem trgu«. Še to nam manjka. STOP Okrog gostilne Dalmacija so prepri, občina se je povlekla, pivatnik pa ne. STOP Na Fužinah še niso ujeli avto-tatove, pa je policija v besu začela tepsti tudi otroke. STOP

Darko Culič, Ljubljana

Sporočilo za javnost!

Čas, v katerem živimo, in razmere v njem nas silijo k odločnim in hitrim rešitvam, če želimo, da prihodnost (ne)postane druga preteklost nekega obdobja, ki so mu bile temeljne postavke vladarja poleg drugega tudi poniglavost in hipokrizija, kot njen sestavni del vpet v delovanje ustvarjanja raznih potvorb in zlorab nekaterih slošno veljavnih načel in resnic in v spretnosti v prikazovanju svojih kot edino veljavnih. Takšna naravnost gledanja skozi dioptrijske determinizmov je bila pomembna sestavina strategija etabrirane komunistične oligarhije in eden pomembnih postulatov v kombinatoriki Ostap Benderskih spretnosti, kot je bil eden

od precedensov, ko so skušali bivši oblastniki valeče se množice delavcev z juga države z vso vehementnostjo prikazati in upravičiti, kot potreben in nujen ukrep, ki jih naj bi zahtevale izključno gosp. potrebe. Ki pa ga je, kot mnoge druge (v procesu preobrazbe družbenih norm in vrednot, kot rezultat pragmatičnih in racionalnih pogledov in mišljenj v postkomunistični družbi) ovrгла kot Floskulo komunistične retorike. Ne pa tudi posledice kot dejstva razmer stanja, ki se kaže v obliki številčne presežnosti teh delavcev nad naravno absorpcijo avtohtonega prebivalstva s specifično oblikovanimi mišljenji, pogledi in kulturo, ki po eni strani kot trajno stanje v tej presežnosti postaja s svojim fluidom vedno bolj moteč dejavnik, ki povzroča razne konflikte travme in frustracije različno od posameznika in njegovim naravnim percepcijam. A po drugi (ob globalnih usmeritvah v postkomunistični družbi) postaja, kot neko stanje s svojo prepletajočo se večsmernostjo - ambivalenco kot anahronizem in svoje protislovje, ki se s svojo vzročno posledičnostjo vrača kot bumerang, ki najbolj boleče zadeva lačno (dela) množico lastnih sinov in hčera. Medtem pa novi oblastniki s svojo ravnodušnostjo in indiferentnostjo do tega problema samo podaljšujejo in povečujejo to agonijo, ki se je rojevala in razvijala z vsakim novim (v ne tako daljni prihodnosti) priseljencu. Vse dotlej s to rapidno rastjo, do podobe, ki jo imamo danes. In v konstelaciji problemov in vprašanj je potrebno iz takšnih in drugačnih razlogov (če želimo, da prihodnost (ne)postane druga preteklost) odpraviti takšno stanje, če že ne drastično pa vsaj ga korigirat do takšne mere, ki bo še sprejemljivo in znosno avtohtoni družbi in za posameznika. Kajti časa ni več veliko. Z rastjo števila lačnih dela lastnih sinov in hčera narašča tudi (njihova) nestrpnost in gnev, ki se v nasprotju od te (še) nepripravljenosti oblastnikov, do rešitev tega vpršanja formira spontan s pravo kohezijo mišljenj pogledov in občutkov odpor kot naravni odziv do vsiljenega ustvarjenega stanja. In s trdno odločnostjo uresničitvijo vizije (B. Štiha) o nujnosti rušenja Bojazitovih in Muratovih šotorišč sredi Ljubljane.

Jože Žagar

Spoštovani urednik Tribune

V rubriki PISMA ste 18. februarja 1991 objavili »odprto pismo neki sežanski publicistki«, ki ga je podpisal generalni tajnik CILT-a Jean Didier Castagnou. To pismo sem od gospoda Castagnouja prejele že sredi decembra lani in mo izčrpano odgovorila 8. januarja letos. Pri Društvu književnih prevajalcev pa sem pismeno posredovala dan prej. Obe pismi sem oddala na pošto

領綠的永書法工志北化鮮取梟

priporočeno (8. in 9. januarja), da bi prišli bolj varno in zagotovo do naslovnikov.

Ker je Jeanu-Didieru Castagnouju očitno do tega, da se o njegovi zadevi javno razpravlja, ne pa privatno uredi, vas prosim, da objavite vsaj moj odgovor njemu. Še lepše bi kajpak bilo, bolj celovito, ko bi obelodanili tudi mojo pisno intervencijo pri predsedniku Društva književnih prevajalcev Alešu Bergerju. Zato vam pošiljam obe kopiji odposlanih pisem.

Mimogrede: Jaz sem mislila, da je zadeva »predavanja« že davno rešena. Ker ni bilo v tej zvezi čisto nobenega glasu iz... (nekoč) bele Ljubljane. Na Tomšičevi 12 sta namreč obe ustanovi: sedež CILT-a in sedež Društva, torej več kot dovolj in še preveč priložnosti, da se »interesenti« osebno srečajo in pogovorijo.

S spoštovanjem,

vaša Jolka Milič,
Part. 14, Sežana 66210

**Ljubljanski študentje
stojijo na trdnih tleh,
Jasna Kontler - Ven-
turini pa lebdi v
oblakih**

Gospa Jasna Kontler-Venturini, sicer dopisnica iz Maribora, v svojem članku, objavljenem v Delu 8.3.1991, posredno omenja tudi ljubljansko študentsko organizacijo (ŠOU). Vidi se, da se dotična novinarka tu vika v njej nepoznano področje, ki ga sicer nekateri drugi novinarji ljubljanske redakcije Dela dobro poznajo. Novinarka omenja nekakšna nam in njej neznana znamenja, morda v stilu božične zvezde, ki naj bi kazala na to, da so ŠOU zavzeli mladi krščanski demokrati. Nadalje kot dobra mama svetuje študentom, naj obranijo svojo »politično sfero« in preprečijo infiltracijo »dobro« organiziranih in »izurjenih« krščanskih političnih karieristov. Novinarki očitno marsikaj ni jasno. Med drugim to, da je ŠOU stanovska in ne politična organizacija, gotovo pa tudi ne pozna dela in uspehov študentske vlade (davčna oprostitvev, zvišanje štipendij). Dodal bi, da omenjene gospe na ŠOU še nismo videli, očitno pa tudi ne spremlja pisanja časnika, za katerega sama piše. Ob njenem zadnjem obupnem pozivu študentom, naj ne pripravijo sedanje priložnosti, pa jo lahko potolažimo. Če bi poznala delovanje ŠOU, bi vedela, da se VSAKO LETO IZVEDEJO VOLITVE V ŠTUDENSKI PARLAMENT, v katerega je lahko izvoljen in za katerega lahko voli vsak študent.

Predsednik Študentske vlade:
Marko Kušar

ŠOU V LJUBLJANI
Študentska vlada
in
Zveza dijakov Slovenije
Kersnikova 4, Ljubljana

SPOROČILO VSEM ŠTUDENTOM IN DIJAKOM V ZVEZI Z NAPOVEDANO ŠOLNINO

Pred kratkim je zasedal odbor za visoko šolstvo pri Skupščini RS, na katerega seveda študentje nismo bili vabljeni.

Ker so se v časopisju pojavile vesti o uvedbi šolnine in visokem šolstvu, sta ŠOU in ZDS takoj ukrepali. Pri pristojnih organih naj bi se pozanimali, kako je v resnici s to namero.

Na Univerzi v Ljubljani celotno vodstvo energično zagotavlja, da sami ne bodo predlagali takšnega ukrepa.

Sekretariat za izobraževanje sicer ni bil tako jasen, zatrtili pa so nam, da ne bo šlo nič s tem v zvezi mimo Študentske organizacije.

Ker ne verjamemo, da bi tako ugledni instituciji lahko požrli besedo, sporočamo vsem študentom, da lahko brez strahu naprej študirajo, dijakom pa, naj se v miru pripravijo na letošnji vpis.

Vseeno bomo z izredno pozornostjo spremljali take in podobne ideje in v zvezi s tem izjavljamo tudi naslednje:

Univerza, sekretariat ali kdorkoli drug bo imel pravico razmišljati o uvedbi šolnine šele takrat, ko bo imel slovenski študent možnost izbirati, ali bo zaupal svoje prihranke ljubljanski, popolni mariborski, celjski, Kranjski... Univerzi, in ne le eni ali nobeni tovrstni ustanovi.

Popolnoma jasno pa mora biti tudi to, da bo v kolikor kdaj pride do plačevanja šolanja, ta prispevek moral biti najprej usklajen s štipendijsko, zdravstveno in stanovanjsko politiko.

Predsednik študentske vlade:

Marko Kušar
Predsenica ZDS:
Alenka Kunaver

KDO JE KDO V LJUBLJANSKI ANTIBIROK- RATSKI REVOLUCIJI

Primer Jasmin Držanič je spravil na površje največjo ljubljansko povojno afero. Peščica sedanjih oblastnikov, ki so istočasno tudi bivši, je uspešno uspela privatizirati tretjino mestnega proračuna, nad katerim mestna skupščina nima nobenega vpogleda. Čeprav škandal ogroža vlado in mestno koalicijo, Držaničeva in njeni pajdaši nikakor ne spustijo oblasti iz rok, niti ne dovolijo

nevtralne kontrole nad svojim početjem v zadnjem letu.

Vpogled v njihovo delo bi predvsem razkril obsežno mrežo zasebnih interesov, ki prepleta tako staro kot novo oblastniško strukturo. Zeleni so bili najbolj primerni za infiltracijo, ker je zelena barva ideološko brezbarvna, saj paše tako k levidi kot k desnici.

Udeleženci v tem škandalu so se kalili in povezali že pred leti v ZSMS, ki pa jim ni ustrezala, saj so bile njihove ambicije bistveno večje.

Politične povezave so le del te mreže. Ata Držanič je direktor Ljubljanske banke Domžale, iako da imajo Mikrohit, Sonce, PIC in ostali udeleženci v tej aferi tudi debelo bančno zaledje najbolj uspešne in likvidne banke v Sloveniji. Mikrohit Austria pa je glavni most, preko katerega se je »presežek« kapitala v zadnjih dveh letih v višini 270 milijonov ATS prelil v tujino.

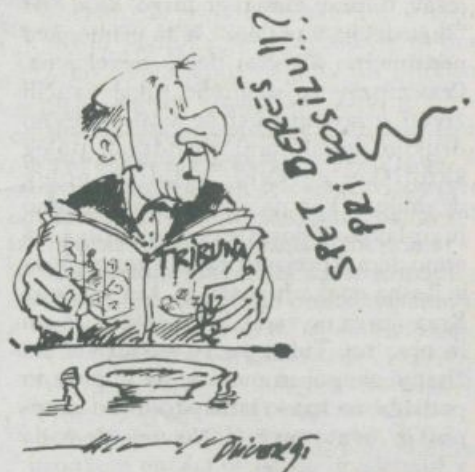
Velja omeniti, da je direktor Mikrohita Austria Borisov, zet Staneta Dolanca. Hči Staneta Dolanca, Tanja Borisov, ki je kot samostojna odvetnica locirana v prostorih Mikrohita na Dalmatinovi v Ljubljani, skrbi za »kontinuiteto« odnosov med starimi, sedanjimi in bodočimi oblastniki.

Mikrohit Ljubljana si je na račun tega kapitala v tujini lahko februarja kljub katastrofalnemu padcu profitov privoščil enotedensko kolektivno smučanje v Franciji za vse člane družin Mikrohitovih delavcev, tako kot so si privoščili enotedenske kolektivne družinske počitnice poleti v Grčiji.

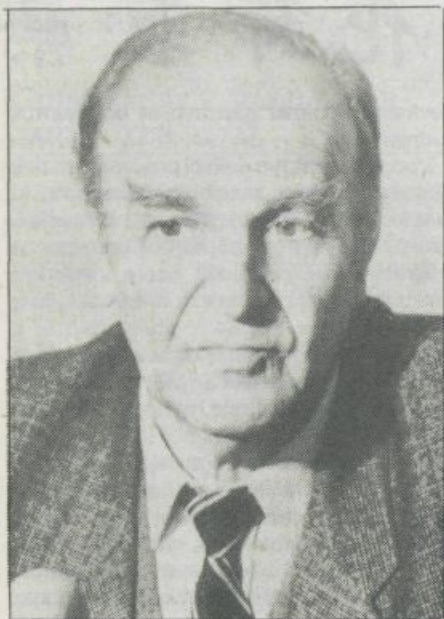
Novinarji so zadnje upanje, da raziščejo obseg in prava ozadja umazanih iger, ki niso nič novega, temveč gre za dolgoletno interesno povezavo političnih, policijskih in gospodarskih mafij. Afera v mestni skupščini Ljubljana ni le jasen dokaz o obstoju teh mafij, temveč predstavlja le vrh ledene gore pri teh dogodkih.

Opomba uredništva:

Pod to pismo se avtor ni upal podpisati.

ALIJA IZETBEGOVIĆ,
predsednik BiH
in Stranke demokratične
akcije

Izetbegović je na to Karadžićevo izjavo reagiral na zadnjem zasedanju bosenske skupščine, ko je dejal, da bi za suverenost Bosne žrtvoval tudi mir. To ilustrira, da so razmere v Bosni izredno napete. Kot običajno je bil Izetbegović tudi v pričujočem intervjuju močno pazljiv in diplomatski.

TRIBUNA: Razmere v Bosni in Hercegovini so podobne tistim na jugoslovanski ravni, vsaj če upoštevamo odmev zadnjega zasedanja skupščine. Kam so usmerjeni vaši napori pri urejevanju razmer v bosenskem državnem vrhu in kako nameravate prestopiti to pat pozicijo?

IZETBEGOVIĆ: Mislim, da ne gre za pat pozicijo. Gre za normalen parlamentarni spor, ki se povsod dogaja in bo, vsaj tako menim, rešen brez kakšnih večjih težav. Čeprav mnogi govorijo, da je BiH "Jugoslavija v malem", je ta primerjava neprimerna ali vsaj delno neveljavna. Pravzaprav so se ljudje tukaj naučili živeti v sožitju: vsi se vsakodnevno družijo, muslimani so odrasli poleg katoliške cerkve, katoliki poleg džamije..., kar pa ne velja za celotno Jugoslavijo. V Bosni je povsem drugačna atmosfera. Torej ne moremo govoriti, da je Bosna enaka Jugoslaviji. Ker ljudje iz Kragujevca ne vedo, kako živijo Celjani in obratno. Tukaj pa že sto in več let živimo skupaj in menim, da je prav to podlaga, na kateri lahko gradimo skupnost in državnost BiH. Ne verjamem, da v Jugoslaviji obstajajo takšne možnosti.

POSLEDNJI JUGOSLOVAN

Izmed vseh jugoslovanskih politikov je predsedniku predsedstva BiH Aliji Izetbegoviću gotovo najtežje. Prisiljen je v bojevanju na dveh frontah: v lastni republiki in na zveznem nivoju. Po svoje je žalostno, da se mora Izetbegović krvavo boriti za suverenost lastne republike ne samo v Beogradu, ampak tudi Sarajevu. Še bolj žalostno pa je dejstvo, da suverenost Bosne negira ena izmed vodilnih strank v Bosni - Srbska demokratska stranka (SDS). Ta vedno bolj kaže svojo marionetno vlogo v Bosni. Vodja SDS Radovan Karadžić meni, da Izetbegović ni predsednik Srbov v Bosni. Zaprošil je namreč Miloševića, naj v primeru razpada Jugoslavije zastopa bosenske Srbe.

Iz tega stališča je Jugoslavija v nekoliko slabšem položaju. Bosna se bo razvijala v smeri državljanske republike. Iz Bosne lahko vplivamo na to, da se nekatere napetosti v Jugoslaviji zmanjšajo, toda preživetje BiH ni absolutno pogojeno s preživetjem Jugoslavije. Že večkrat sem rekel, da je za BiH ugodneje, če je v okviru Jugoslavije, toda to ni pogoj obstanka Bosne. Morda je celo Jugoslavija bolj pogojena s preživetjem Bosne kot pa obratno.

TRIBUNA: Po nekaterih informacijah je na zadnji seji bosenskega predsedstva prišlo do razhajanj v zvezi s pogajalskimi pozicijami v Beogradu. Ali drži, da je Fikret Abdić predlagal, naj poleg vas v Beograd odpotujeta še predstavnik SDS Biljana Plavšić ali Nikola Koljević?

IZETBEGOVIĆ: Predstavnik SDS v predsedstvu (Koljević in Plavšićeva) sta takšno zahtevo postavila, vendar sem bil proti. Medtem je to zahtevo podprl tudi Abdić, vendar jo je opustil, ko je uvidel, da sem proti. Trenutno ni nikakršnih dilem o tem, kdo zastopa BiH v Beogradu, seveda ko gre za razširjene seje zveznega predsedstva.

TRIBUNA: Predstavnik SDS v predsedstvu sta pripravila tudi posebno tiskovno konferenco, ne da bi se posvetovala z ostalimi člani predsedstva...

IZETBEGOVIĆ: Poslovnik o delu predsedstva jima to dovoljuje...

TRIBUNA: Kakšno bo stališče Stranke demokratične akcije, če se bo kljub vsemu postavila zahteva za tripartitno pogajalsko ekipo o prihodnosti Jugoslavije?

IZETBEGOVIĆ: Takšno zahtevo bo zavrnila. Prav gotovo je, da v takšnem (morebitnem) prezentiranju v Beograd ne bi šel in to sem tudi jasno povedal. Dokler obstajajo parlament, vlada in predsedstvo, bodo izpolnjevali svoje naloge. Svoje pristojnosti poznam in nikakršni manevri me ne bodo izigrali.

TRIBUNA: Tri vladajoče stranke v BiH nimajo skupnega stališča o prihodnosti Jugoslavije. Ali je združitev federalističnega in konfederalističnega koncepta za Bosno sprejemljiva?

IZETBEGOVIĆ: Že iz samega vprašanja je očitno, da zagovarjamo kompromisno rešitev. Niti SDA niti HDZ ne bosta sprejeli federalnega koncepta. SDS v celoti, prav tako pa ne moremo zahtevati od SDS, da v celoti sprejme naš konfederalni koncept. Gradimo torej stališče, skupni koncept, ki izraža splošne interese državljanov BiH, in je nekje med konfederacijo in federacijo.

Ne glede na to, kaj nekateri o tem mislijo. Trdno sem prepričan, da državljani BiH želijo, da Bosna preživi, ker jo potrebujejo. In končno, koncept bosenske državnosti bomo gradili v skupščini, če pa tam ne bo šlo, bomo izvedli referendum. Na njem bi potrdili koncept, ki federalistično in konfederalistično skrajnost združuje. Prepričani smo, da vztrajanje na enem izmed teh dveh konceptov predstavlja najboljšo pot za rušenje Jugoslavije. Jugoslavija lahko obstane samo na kompromisnem predlogu, ki je razumen in možen. Pravzaprav mislim, da je edini realen koncept suverenih republik, ki bi izgrajevale svojo državnost. Kot veste, konfederalistični koncept govori, da obstajajo suverene republike brez skupne države, medtem ko federalistični govori, da obstaja država Jugoslavija brez suverenih republik. To zadnje pa ne odseva več realnih razmer. Suverenost republik je proces, iz katerega ni možna vrnitev.

TRIBUNA: Še logično vprašanje: zakaj je SDA za konfederacijo, če se vi zavzimate za kompromisno varianto?

IZETBEGOVIĆ: Kompromisno rešitev zastopam kot predsednik BiH in ne kot predsednik SDA.

TRIBUNA: Še vedno vztrajate pri predvolilni obljubi, da Bosna ne bo ostala v okrnjeni Jugoslaviji (brez Slovenije in Hrvaške)?

V zvezi s tem ste omenjali tudi referendum?

IZETBEGOVIĆ: Če Slovenija in Hrvaška zapustita Jugoslavijo, je gotovo, da Bosna ne bo ostala v t.i. okrnjeni Jugoslaviji, ker bi to bila kvalitetno povsem nova situacija. V tem primeru bi menil, da nimam legitimnosti, za pogajanja v Beogradu, v imenu BiH, brez posvetovanja z državljani BiH. Zato bi le-ti morali na referendumu izraziti svoje stališče, seveda z dvotretjinsko večino.

TRIBUNA: V Bosni se srečujete z velikimi težavami pri oblikovanju občinskih oblasti. Zdi se, da se muslimanska, srbska in hrvaška stranka nikakor ne morejo dogovoriti...

IZETBEGOVIĆ: Pomislite, kakšne težave nastanejo, ko se dobijo Mujo, Miladin in Jure in želijo deliti oblast tako, da se vse skupaj srečno konča?! Pričakovali smo večje težave, saj nam je ostale le deset občin, v katerih oblasti nismo mogli razdeliti. V sto občinah pa je vse v najboljšem redu. Ta ostanek bomo rešili z neposredno intervencijo vodilnih strankarskih ljudi. Kljub vsemu je to Bosna. In v Bosni je težko vladati. Zelo težko. Vprašanje je, če je kdo v Bosni sploh zmogel vladati? Ali si

je samo umišljaj, da vlada.

TRIBUNA: Veliko je takih, ki vam očitajo, da izvajate abstraktno politiko. Kako ocenjujete takšne očitke?

IZETBEGOVIĆ: Sam ne izvajam nikakršne abstraktne politike. Nasprotno, do sedaj se dobival priznanja, da izvajam uravnoteženo politiko: včasih se najdem v srbski koži, drugič v hrvaški in največkrat, kar je normalno, v muslimanski. Vendar drži, da ne morem vsem ugajati, še posebno ekstremnim elementom v Bosni ne. Moj cilj je rešiti mir v Bosni, da se nam ne bi zgodilo kaj takega, da bi morali naši otroci leta 2010

organizirati kakšna odkrivanja grobov in kosti. Resnično ne bi želel, da v prihodnosti odstranujemo obeležja na drinskem mostu v Foči (kraj, kjer so četniki med vojno poklali pet tisoč Muslimanov - op.a.). Moram vam povedati, da so v Bosni tudi taki, ki menijo, da imam preveč umirjeno politiko. Celotno med Muslimani. Vendar se v Bosni lahko gremo le umirjene politike.

TRIBUNA: Kakšna so vaša stališča o razdruževanju, še posebej ob dejstvu, da Slovenija in Hrvaška že pripravljata delitvene bilance?

IZETBEGOVIĆ: To je lahko zelo resna stvar, mislim pa, da je to lahko tudi ses-

tavni del taktike. V Bosni ne vidimo pravih interesov za razbitje Jugoslavije. Po nekaterih informacijah ima Jugoslavija okrog osem tisoč mednarodnih pogodb, sporazumov in konvencij z drugimi državami. Mednarodni denarni sklad na Balkanu noče priznati malih držav ampak samo celovito Jugoslavijo. Ne vem, kako bi se ti odnosi in dogovori lahko prekinili. Zdi se mi, da je precej lažje obnoviti državo Jugoslavijo tako, da bi vsem ustrezala. Seveda to ne pomeni, da tako mislijo tudi drugi v Jugoslaviji.

TRIBUNA: Armada se vse bolj vzpostavlja kot politični faktor v državi. Kakšno je stališče BiH o vlogi armade?

IZETBEGOVIĆ: Dali smo nekaj predlogov, o katerih bi armada morala razmisliti, ne samo zaradi BiH, temveč predvsem zaradi tega, da bi postala sprejemljiva za Slovenijo in Hrvaško. Srbija meni, da je sedanja organizacija JLA povsem primerna, oziroma da ustreza potrebam Jugoslavije in ni treba ničesar spreminjati. Poskušali smo definirati smer, v katero naj bi se armada spreminjala in v razgovorih z ostalimi republikami, posebno s Srbijo, smo podali tri pogoje: pravna in dejanska depolitizacija JLA, racionalizacija armade, ki bi ustrezala ekonomski moči in potrebam države in tretji pogoj, nacionalno uravnotežen vojaški vrh. Ko bi bili ti trije pogoji izpolnjeni, bi takšna armada postala sprejemljiva tudi za zahodni del Jugoslavije. Torej tudi za Slovenijo in Hrvaško.

TRIBUNA: Kako ocenjujete zadnje beograjske dogodke, glede na to, da je vanje vpletena tudi armada?

IZETBEGOVIĆ: Znano vam je, da smo o beograjski televiziji imeli tudi mi kritično stališče tako kot srbska opozicija. Strinjamo se namreč z njimi, da se je beograjska televizija spremenila v trobilo ene stranke, v dejavnik, ki ohranja enoumje v srbski politični javnosti. Menim, da gre to pripisati tudi vzajemnemu nezaupanju v Jugoslaviji in prav tako ustvarjanju negativnih odnosov med Srbi in Muslimani. Zato je revolt demokratične opozicije proti takšnemu obnašanju beograjske televizije, še posebno vodilnih televizijcev, povsem upravičen. Neupravičena pa je bila uporaba sile proti demonstrantom.

Želim jasno povedati, da se armade ni smelo uporabiti in to predstavlja nevarno izjemo. Armada ne sme intervenirati v političnih sporih opozicije in pozicije, oziroma vlade in opozicije v Jugoslaviji. Torej tudi v Beogradu ne.

Hajrudin Redžović

BILA JE VOJNA...

Podoba, ki so jo ustvarili armadni tanki na beograjskih ulicah v mraku »krvave sobote« 9. marca, je bila strašna. Oglušujoč ropot težkih jeklenih stvorov je tresel zgradbe, mimo katerih so vozile vojaške pošasti. Tanki in oklopni transporterji JLA so bili v noči med 9. in 10. marcem razporejeni pred najpomembnejše zvezne in republiške institucije, vključujoč tudi republiško ministrstvo za notranje zadeve v ulici Kneza Miloša, kjer je bil zaprt Vuk Drašković.

JLA je protisrbska

Uporaba vojske s strani srbskega režima za zadušitev upora proti despotskemu načinu vladanja je razkrila marsikaj. Režim pod vodstvom Slobodana Miloševića je pokazal, da je za ohranitev svoje oblasti pripravljen uporabiti vsa razpoložljiva sredstva, kar je seveda popolnoma v skladu s komunistično filozofijo: »Mi smo na oblast prišli s prelivanjem krvi, zato je brez krvi ne bomo izpustili iz rok.« Še enkrat je bila potrjena simbioza srbskega in vojaškega vrha, ki imata popolnoma enake poglede na jugoslovansko realnost, pri čemer so boljše vizem, dogmatizem in zavzemanje za ohranitev jugoslovanske skupnosti najvišje vrednote. Končno je tudi srbski narod, in z njim tudi drugi jugoslovanski narodi, doumel, da JLA ni srbska, ampak, kot je nedavno pripomnil Ivan Zvonimir Čičak, bivši lider Hrvaške kmečke stranke, komunistična, nadnacionalna in s tem tudi protisrbska. Posebno pomembno je, da je uporaba tankov proti beograjskim demonstrantom pokazala, da srbski narod ni »enoumen«, da se ne zavzema samo za parakomunizem, ampak lahko razmišlja tudi demokratično in proevropsko. Srbska opozicija in študenti so z nedemokratično oblastjo, ki je z volilno zmago sicer dobila legitimnost, pri čemer pa je veliko vprašanje, ali so bile volitve res svobodne. Zato se v Srbiji v teh dneh vse pogosteje slišijo zahteve po razpisu ponovnih volitev. Celo Vuk Drašković je pred nekaj dnevi izjavil, da bo do novih volitev prišlo še letos. Mnogi so celo menja, da bi samo enomesečno objektivno poročanje TV Beograd omogočilo prepričljivo zmago

opozicije. Spremembe v načinu poročanja so že opazne. Prikazovanje študentskih protestov na beograjski televiziji ni bilo več takšno, kot smo ga bili vajeni s strani nekdanje TV Bastilje, ki jo je opozicija nameravala zrušiti, a v svoji nameri ni uspela. Kljub temu pa je spodbudila zgodovinsko pomembno dogajanje. Študentje so bili tisti, ki so z vztrajanjem pri svojih zahtevah prisilili republiško oblast, da počasi, z veliko težavo in postopoma sprejme zahteve, ki jih je postavila opozicija. Študentje so resnični zmagovalci novonastalih razmer v Srbiji, pa čeprav so se šele naknadno vključili v spopad srbske oblasti in opozicije. Obnašali so se politično izredno modro, ko so v vsakem trenutku držali nujno potrebno kritično distanco tako v odnosu do enih kot drugih. Navdušila je njihova pripravljenost in odločenost, da se z gandhijevsko metodo pasivnega odpora uprejo morebitni represiji komunistične policije. Prvič po letu 1968 so študenti z velikimi koraki zakoračili na politično sceno, in to ne zaradi politike in njenih profanih ciljev ampak prepričanja, da je Srbiji potrebna svobodna beseda, da je nujna ukinitvev represivnih metod in protiustavno uvedenega izrednega stanja, da je potrebno izpustiti vse demonstrante in da človek, ki je odgovoren za smrt in poškodbe nedolžnih mladih ljudi, ne more ostati na ministrskem stolčku.

Študenti na branikih demokracije

Študenti so preprečili nove aretacije, prepoved delovanja opozicije in nadal-

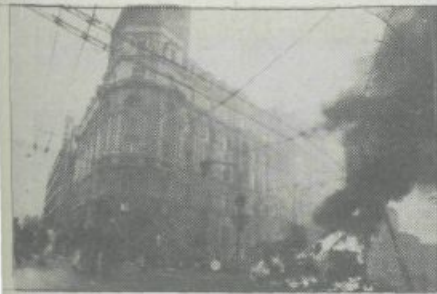

jevanje informativnega nasilja. Eden od poslancev je, izrekajoč študentom zahvalo in priznanje, poudaril, da so v treh dneh naredili več za demokracijo v Srbiji kot vladajoča garnitura v treh letih. Študentje so večdnevni protest na Terazijah poleg fontane, ki jo je leta 1860 dal zgraditi knez Miloš, poimenovali žametna, ljubezenska revolucija. In res bi lahko našli mnoge podobnosti s češkoslovaško žametno revolucijo, ki so jo prav tako spodbudili študentje. V študentski množici je bilo mnogo cvetja, pri čemer ni bil niti en cvet ali bilka poteptana ali odtrgana. Mladi visokošolci so prisilili vladajoči »establishment«, da je sklical zasedanje skupščine, ki je v mnogočem pripomoglo k začetku razpleta krize, ki je grozila, da srbski narod privede v položaj »razpočenega jabolka«, kot se je metaforično izrazil Vuk Drašković. Zato lahko rečemo, da po izpolnitvi vseh študentskih zahtev, ki so se splošno zdale neuresničljive, Srbija ni in nikoli ne bo več taka, kot je bila še pred enim tednom. Študentske zahteve je podprla celotna srbska intelektualna javnost. Podpora študentskim demonstracijam v beograjskem središču je prihajala tako pismeno kot tudi z govorniškega odra ob Terazijem vodnjaku. S študenti so bili člani SANU, srbski patriarh Pavle, Društvo književnikov, dramski pisci in igralci, slikarji, skladatelji, kot tudi

Fotodokumentacija Dela

mnoga cehovska združenja: frizerji, manekeni... Nič manj pomembna ni bila podpora posameznikov, novinarjev, rock pevcev, igralcev... Brzjavke podpore so prišle iz vseh srbskih univerzitetnih centrov, tudi iz Ljubljane, Zagreba, Banjaluke, Titograda in od drugod. Njihov upor je izzval verižno reakcijo in sprožil stavke širom Srbije, študentom pa so se pridružile tudi beograjske srednje in osnovne šole. Vsa ta dejstva so seveda morala upoštevati srbske oblasti, ko so se odločile, da popustijo. Kljub temu pa nihče ne verjame, da se bodo študentje in opozicija zadovoljili z doseženim. Srbski režim v tem trenutku obljublja proces demokratizacije, kar pomeni premik glede na nedavne trditve, da je Srbija dosegla najvišjo stopnjo demokracije in zato ni več potrebe po spremembah. Toda to Srbiji ne zadostuje, kajti »razlika med demokracijo in demokratizacijo je tolikšna, kot je razlika med Kanado in kanalizacijo«, je poudaril dr. Radoslav Stojanović, eden prvakov Demokratske stranke.

Se je ponovilo leto 1968

V Srbiji se danes bolj svobodno diha. Ne samo zato, ker ni več solzivca, pač pa tudi zato, ker so se ljudje otresli bremena, češ da bodo zaradi svobodno izražene misli kaznovani. Kljub temu pa zadovoljitev nekaterih zahtev ostaja naloga vladajoče partije, ki še vedno vleče za seboj dediščino stranke, iz katere je izšla. V takih razmerah se moramo vedno znova spomniti besed srbskega pisatelja Borislava Mihailovića - Mihiza, ki je dejal: »Obljube komunistov so takšne - napiši na ledu in približaj ognju.« Zato nekateri že primerjajo dogajanje s tistim iz leta 1968 in spominjajo na Josipa Broza, ki je verbalno podprl študente. Le-ti so mu verjeli, prekinili stavke, potem pa so sledila preganjanja in aretacije.

Takšno licemerstvo srbskih čelnikov ne bi smelo nikogar presenetiti, saj so le-ti potem, ko so izvedeli za

odhod študentov iz študentskega doma v Novem Beogradu storili vse, da jih prepričali, naj ne hodijo v mestno središče. Ko jim to ni uspelo, so poslali »specialce«, ki so s solzicem, gumijevkami in gumijastim strelivom poskušali ustaviti študentske množice na savskem mostu. Niti to jim ni uspelo, toda bili so dovolj predrzni, da so po izbojevanju študentski zmagi prišli na njihovo zborovanje in z izbranimi besedami zatrjevali, da so bili že od vsega začetka naklonjeni njihovim upravičenim zahtevam. Študentom tudi v prihodnje ne bi smelo zmanjkati budnosti in politične razboritosti, ki so ju pokazali v času demonstracij. Oaza svobode, ki so jo ustvarili v srcu Beograda, se je sicer razširila, vendar pa smo še daleč od tega, da bi lahko govorili o osvojitvi »celotnega« srbskega ozemlja. Srbski komunisti združeni s komunisti iz JLA, so namreč žilavi nasprotniki, ki jim ostaja le še boj za golo preživetje.

Žalili so Sadama

Josip Broz je leta 1968 vsaj z besedami podprl študente, Slobodan Milošević pa ni storil niti tega. Še več, ostal je gluha za študentsko zahtevo, da se pokaže in spregovori. Na te pozive je reagirala novinarka »Duge« Zdenka Aćin, ki je študente pozvala, naj ga ne kličejo več, če v štirih dneh študentskih demonstracij ni našel časa in poguma za obisk. Mnogi govorniki, udeleženci demonstracij iz 1968 so poudarjali, da tiran Josip Broz nadnje ni poslal tankov, medtem ko je tiran Slobodan Milošević to storil in bi za to potezo moral tudi odgovarjati. Na vzklike: »Slobo, Sadam!« je odgovoril eden od voditeljev študentskega upora, igralec Branislav Lečić z besedami: »Ne žalite Sadama!« Milošević je bil deležen tudi drugih psovkov, razglašali so ga za »ustaša«, »opico«, primerjali s Stalinom in ga pozivali, naj odide.

Študentska odločnost je še posebej navdušila v trenutkih, ko so jih različni ugledniki pozivali, naj se razidejo, kljub temu, da njihove zahteve niso bile izpolnjene.

Tako je bil patriarh Srbske pravoslavne cerkve gospod Pavle malone izžvižgan, ko je zaprosil prisotne, naj se za dobrobit srbskega naroda razidejo in probleme rešujejo na pravem mestu. Dr. Vojislavu Šešlju so celo preprečili govor s skandiranjem: »Rdeči vojvoda!« Radovan Karadžić, predsednik SDS za

BIH je komajda uspel spregovoriti nekaj besed, preden je zapustil zborovanje. Množica ga je pospremila z vzkliki, naj gre na Ustje, kjer je imela SPS istočasno svoj miting.

Studentske zahteve so bile skoraj enake opozicijskim, toda čeprav so dovoljevali govore opozicijskim predstavnikom, so odbijali vsako povezanost z opozicijo. To se je pokazalo tudi ob opozicijskem mitingu le kakih dvesto metrov od terazijskega vodnjaka, ki pa se ga študentje niso udeležili.

To potrjujejo tudi besede Save Neškovića, člana Odbora demonstracij: »Naše demonstracije so nadstrankarske. To, da nam posamezne stranke izražajo podporo, je njihova stvar.«

Kljub temu pa je treba reči, da so nadstrankarske študentske demonstracije izšle in se navezale na strankarske proteste dan prej.

Oblast določa lokacijo

Vse pa se je začelo v začetku marca, ko je pooblaščenec SPO, odvetnik Milenko Radić, prijavil policiji demonstracije na Trgu republike (oz. Trgu svobode, kot ga imenuje opozicija) in pred TV Beograd, na katerih naj bi zahtevali svobodo javnega informiranja in odstopa petih vodilnih mož beograjske TV. Policija, kasneje pa tudi mestne in republiške oblasti, so odgovorile, da se miting na zahtevanem mestu ne more »zgoditi«, kot nadomestek pa so ponudili Ustje. Ob tem so že

Fotodokumentacija Dela

opozorili, da bo vse morebitne negativne posledice, morala sprejeti SPO. Medtem se je najavljenemu protestnemu mitingu pridružilo še 18 opozicijskih strank, oblasti pa so krepile kampanjo proti demonstracijam, iščoč v javnosti podporo za prepoved, utemeljeno s komunalnimi in prometnimi razlogi.

Vuk Drašković je na pritiske odgovarjal, da se sklop o prepovedi ne bo spoštoval, ker je miren protest temeljna demokratična pravica, ki je uveljavljena po vsem svetu.

»Ne protestiramo proti reki Savi ampak proti TV Beograd in zato ne

KOREKTNO, TODA GNUSNO

TRIBUNA: Kako so ravnali z vami te tri dni, ki ste jih peživali v zaporu?

DRAŠKOVIĆ: Čuvaji in drugo zaporniško osebje je z mano ravnalo zelo korektno. Najprej so me po odhodu iz skupščine prevzeli v stavbi ministrstva za notranje zadeve. Tam sem bruhal zaradi zastupitve z bojnimistrupi, kajti solzivec je prav to. Bruhal sem, dušil sem se, dobival sem krče v trebuhu in mišicah, celo onestvesil sem se ... Takoj je prišel zdravnik, ki mi je nudil prvo pomoč. Predlagali so mi, naj grem v bolnišnico, vendar sem to zavrnil. Hotel sem jim pokazati, da se ne bojim za svoje življenje in bi moja smrt pospešila njihov propad.

Ko sem prišel k sebi, so me odpeljali v Centralni zapor in me nastanili v temen prostor brez oken. Tam ni življenjskih pogojev niti za živali. Če ne bi videl na lastne oči, ne bi verjel, da lahko kaj takega sploh obstaja. Samica meri meter in pol krat tri, v njej je samo leseno ležišče in kahla, ki jo, če sem iskren, nisem znal niti uporabljati. Ogrevajo samo hodnike, v celic pa ne. Komunisti so pred vojno uživali pravo razkošje v zaporih Kraljevine Jugoslavije, toda to, kar so naredili leta 1952, je sramotno in zaradi humanih razlogov je treba Centralni zapor čimprej zapreti. Hrana je zelo slaba, tako da nisem jedel skoraj ničesar. Prostori za zapornike so mračni, umazani, vlažni in zaradi tega zdravju zelo škodljivi.

TRIBUNA: V demonstracijah sta izgubili življenje dve osebi, na stotine jih je bilo ranjenih, da o veliki gmotni škodi ne govorimo. Kdo je po vašem mnenju kriv?

DRAŠKOVIĆ: Kriv je tisti, ki je ukazal streljati v otroke. V Srbiji ne bo miru in varnosti, vse dokler ta človek ne bo odšel. Srbsko gibanje obnove bo vztrajalo pri tem, da čimprej odkrijejo tistega, ki je poslal vojsko in tanke na mladino - bodočnost države. Ta ne more več predstavljati srbskega naroda in srbske države. Moral bo kazensko odgovarjati. Pri tem bomo vztrajali in uporabili vse razpoložljive načine parlamentarnega in izven parlamentarnega boja.

bomo šli na Ustje,« je odgovoril Drašković na priporočila policije.

Zato je glavno mesto deveto marčevsko jutro dočakalo v obsedenem stanju. Kot pravi pesnik Ljubomir Simović, je bil »Beograd tega dne okupiran.« Vsi dohodi v mesto so bili zaprti, policija pa je legitimirala občane, ki so se podali proti Trgu republike.

Dobesedno na vsakem vogalu, v vsaki ulici in pred vsako pomembnejšo zgradbo v mestu so stali specialci in policaji iz rednega sestava s čeladami, zaščitnimi maskami in orožjem v rokah. Od šefa policije so dobili nalogo, naj nikomur ne dovolijo pred spomenik knezu Mihailu. Pa vendar vsa ta sila, okrepljena s konjenici, oklopnimi transporterji, veliko količino solzivca in z vodnimi topovi ni mogla zadržati tisočev ljudi, ki so želeli povzdigniti glas proti medijskemu enoumju. Udeleženci demonstracij so prebili policijski kordon. V neenakopravnem boju je neki mladenič odvzel mitraljez z oklopnega vozila, pa ne zato, da bi ga uporabil, pač pa, da bi

uporabo preprečil. Z balkona »Narodnega pozorišta« so zbrano množico nagovorili prvaki srbske opozicije. Vuk Drašković, Žarko Jokanović, Milan Paroški, Leon, Kojen... Med govorom enega od njih, ki so ga demonstranti mirno spremljali, so med ljudi začele padati bombe s solzivcem, ki so prisotne prisilile, da so se razbežali v okoliške ulice. To je bil za policijo znak, da okrutno posreduje, uničujoč vse pred seboj.

Žrtve njihovega bestialnega napada so bili celo šestletni otroci in starejši, ki so se začeli zaradi solzivca dušiti. Na pločnikih ulic in trgov smo lahko videli tisto, kar je Leon Kojen, predsednik Demokratičnega foruma, poimenoval z besedami: »To je boj proti komunističnemu nasilju.« Srbski oblastniki so storili vse, da bi potrdili besede češkoslovaškega pisca Ludvika Vacaulika, češ da »komunizem pomeni pretepanje«.

Stampedo zbranih demonstrantov se je po začetnem šoku in kratkotrajnem

STANOJLOVIČ KATARINA, gospodinja:

Prav tako imam probleme z denarjem, kako da ne. Še dobro, da mož redno prejema pokojnino. Seveda pa je v današnjih časih mogoče preživeti le z veliko truda, dela, varčevanja. Ni ravno najbolje, ni pa tudi ne vem kako slabo. Spolitiko se ne ukvarjam in vam o tem ne bi vedela veliko povedati. Na volitvah sem jasno glasovala za Slobodana Miloševića. Upam in verjamem, da bo izboljšal in popravil situacijo v gopodarstvu, vendar pa to ne bo tako hitro. Sicer pa sem bila tudi sama zaposlena in sicer 34 let. Kolikor gledam TV in berem časopis, imajo tudi Slovenci in Hrvati probleme in v Jugoslaviji nikomur ne cvetejo rože. Mislim, da bi morali probleme z veliko mero razumevanja premostiti skupaj in bo potem vsekakor lažje.

umiku spremenil v pravi juriš na policaje, ki so bežeč reševali svoje glave. V splošnem kaosu in iracionalnem ozračju so bile razbite mnoge izložbe in kioski, pa tudi policijski avtomobili. Mladenci so se pogumno zoperstavili institucionaliziranemu nasilju, ki je služil boju za ohranitev zadnjega komunističnega bastiona v Evropi.

SAKIČ GORAN, študent:

Tudi jaz imam z denarjem seveda precej problemov in me za zdaj živijo starši. Sicer pa sem študent drugega letnika tehnologije v Novem Sadu. Ali bom dobil službo po končani fakulteti, zares ne vem. Za zdaj se s tem ne bom obremenjeval, ker nima smisla. Kar se tiče nezaposlenosti, je očitno, da gre na slabše. Vsaj meni se zdi tako. Če primerjam standarde na severu države in pri nas, bi lahko zaključil, da je povsod propadla gospodarska politika. Na volitvah, čeprav v njih ne verjamem, sem glasoval za Slobodana Miloševića. Kar se tiče bodočnosti Jugoslavije, pa mislim, da se bodo Slovenci in Hrvati uspeli odcepiti.

Domen Rant

Vojna

Medtem je Vuk Drašković z balkona »Narodnega pozorišta« poveljeval: »Juriš! Odvzemite orožje! Branite se! Hoteli so vojno. Naj jo imajo!« Po tej epizodi pred gledališčem, v kateri je pod nogami in trdimi predmeti demonstrantov izgubil življenje eden od policajev, se je množica napotila proti ljudski skupščini Srbije, kjer je opozicija pričakovala srečanje s predsednikom vlade Dragutinom Zelenovićem. Kljub uradnim zagotovilom, da se bo Zelenović kmalu pojavil, ga sploh ni bilo. V tem času so se nakopičene frustracije manifestirale z uničevanjem zgradbe Predsedstva (delovnega mesta

Fotodokumentacija Dela

Slobodana Miloševića), ki so jo demonstranti v dobršni meri demolirali, pri čemer so izrabili priložnost in razbili vse zunanje reflektorje ter »policijske hišice«. Več sto miličnikov pa se je pred razjarjeno množico razbežalo. Skupina demonstrantov se je nato samoiniciativno napotila pred zgradbo TV Beograd v Takovski 10, kjer pa so jih pričakale močne policijske enote. Zavedajoč se dejstva, da je bila romunska revolucija končana v trenutku, ko so uporniki zavzeli televizijsko hišo, so srbski komunisti pred to zgradbo koncentrirali ogromne sile, opremljene z vodnimi topovi in oklopnimi vozili. Demonstranti so izza improviziranih barikad z razdalje obmetavali policaje, ki jim niso ostali dolžni. Prešli so v nasprotni napad, pred

Fotodokumentacija Dela

še le natančna preiskava, vendar pa ostaja dejstvo, da je bila prav smrt osemnajstletnika poglavitni razlog za odstop policijskega ministra Radmila Bogdanovića.

Glede na to, da premiera kljub obljubam ni bilo, so predstavniki opozicije na prigovarjanje podpredsednika skupščine Borivoja Petrovića sklenili, da se napotijo v nekaj sto metrov oddaljeno poslopje vlade, kjer naj bi jih čakal prvi med ministri. Vuk Drašković si je na pol poti premislil in se vrnil, saj je zaslutil, da mu pripravljajo past. V tem trenutku je namreč nizko nad njihovimi glavami krožil helikopter, podpredsednik skupščine pa se je naenkrat izgubil.

Vuku so past pripravili v skupščini, ki jo je zasedla skupina specialcev. Draškovića so preslepili, ko so mu okrog 20. ure sporočili, da ga v enem od skupščinskih prostorov čaka Zelenović. Verjel je in vstopil sam, kar so izkoristili komandosi, ga podrli na tla in skozi skrivni izhod odvedli v Ministrstvo za notranje zadeve. Vukove »gorile« so takoj posredovale, toda kljub temu, da gre za jugoslovanske prvake v borilnih veččinah, so jih obvladali in »maskirane« odvedli v zapor.

Tanki pred skupščino in žrtvi

Takrat so pred skupščino zabrnili tanki. To je bil znak, da je vzpostavljena nova oblika oblasti, ki jo je Nebojša Popov, predsednik VJDI poimenoval »tankokracija«. Na razbežale demonstrante so kdovekolikič že udarili s solzivcem, potem pa je bila uprizorjena prava hajka na vse, ki so v tistem trenut-

katerim so mladeniči poiskali zatočišče v bližnji cerkvi Sv. Marka. Vendar pa milica ni pokazala niti trohice spoštovanja do tega svetega mesta. S solzivcem, vrženim v cerkev, so prisilili tiste, ki so poiskali rešitev pri Bogu, da so pobegnili iz cerkve in tako postali lahek policijski plen.

V tem času so pred Skupščino zbranim spregovorili poslanci in voditelji strank. Nastopili so Dragoljub Mićunović, Zoran Đinđić in drugi.

Čakajoč predsednika vlade so skupinice iz kdo ve kakšnega razloga uprizorile napad na izložbe na ulici Maršala Tita. In ne samo to! Nekatero trgovino z dragocenim blagom so celo izropali. Na križišču pri kavarni »London« sta gorela dva policijska avtomobila. Malo je prič, da bi se mogla z gotovostjo rekonstruirati smrt osemnajstletnega mladeniča Borivoja Milinovića, ki ga je, o tem ni dvoma, policijska krogla zadela v vrat in je na poti v bolnišnico umrl. V trenutku brezumnega streljanja, za katerega ni opravičila, glede na to, da so bili mladeniči oddaljeni najmanj 30 metrov od policajev, sta bila zadeta še dva fanta, ki sta na srečo ostala živa.

Pravo resnico bo sicer lahko razkrila

ku postopali po beograjskih ulicah. Pretepali so vse, ki so se znašli na ulicah in v kavarnah, policaji pa so vdrali celo v stanovanja. Aretiranih je bilo veliko ljudi, tako da je končno število privedenih in zaprtih po podatkih policije doseglo število 108.

10. marca zjutraj je bil v prostorih SPO aretiran tudi podpredsednik te stranke dr. Jovan Marjanović. Kar osem policajev ga je privedlo k sodniku za prekrške, ki mu je še istega dne izrekel 30-dnevno zaporno kazen. Sledile so aretacije članov SPO in udeležencev demonstracij tudi po drugih srbskih mestih. In kdo ve, kakšne razsežnosti bi dobila represija, če se ne bi dvignili študenti.

Tako danes v Srbiji vlada navidezno premirje in navidezna »ljubezen« med oblastjo in opozicijo. Toda tako eni kot drugi so preveč nezadovoljni, da bi lahko govorili o stabilnem miru. Vlada je pokleknila pod pritiski, toda njen ignorantski odnos do opozicije se bo verjetno nadaljeval takoj, ko popusti izvenparlamentarna presija ulice. Po drugi strani pa je treba priznati, da se je opozicija uspela dokopati vsaj do drobtin kolača, ki se mu reče demokracija.

Pri vsem tem je dobro, da so fizična zoperstavljanja za nami in žrtve ne padajo več. Vsi so iskreno pretreseni zaradi dveh izgubljenih življenj, toda taka je pač cena svobode. Na odobravanje je naletel predlog Vuka Draškovića, da se žrtvama postavi skupen spomenik na Trgu svobode (republike), na katerem bi bili vklesani samo dve besedi: NIKOLI VEČ!

Aleksandar Čotrić

*Niko ne sme da bije
ovaj narod - sem mene...*

Slobodan Milošević

...i mene.

Veljko Kadrijević

Kot vse kaže, je tovariš Jović razpisal natečaj za jugoslovanskega Jaruzelskega. Do 15. maja mu je namreč ostalo bore malo časa za uspešno opravljeno poslanstvo, ki mu ga je zaupal njegov nenadkriljivi učitelj Slobodan Milošević. Kandidatov za jugoslovanskega prisilnega upravitelja je dovolj, zavedati pa se je treba, da je v primeru, ko izbiramo med enako slabimi možnostmi, popolnoma vseeno, komu bo jovičevsko-miloševićavska naveza zaupala bič. Ne glede na to, ali se bo ta znašel v rokah hajduka Veljka, slovenskega janičarja Broveta ali katerega od upokojenih generalov (Mamula, Ljubičić in Mirković kotirajo najvišje), je že sedaj jasno, da Miloševića perspektivno gledano ne more rešiti niti samopašno paradiranje tankov po beograjskih Terazijah niti insceniranje ekscesnih situacij na Hrvaškem. Vojaški vrh ne ščiti zakonov, kot hoče zaslepiti »neuko« ljudstvo, ampak varuje boljševistični totalitarni režim, ki ga danes posebljata Jović in Milošević. Če se je morda še pred krvavo beograjsko soboto zdelo, da lahko govorimo o srbsko-vojaškem paktu, potrjenim z dejstvom, da je večina višjih častnikov pač Srbov, je dan potem povsem na dlani, da gre samo za reševanje lastne kože oziroma branjenje sistema, ki vojaški strukturi pač ustreza. Kot že tolikokrat, se je tudi tokrat potrdilo, da je vojska na strani konservativnih sil, ne glede na to, od kod prihajajo in kam grejo. In prav ohranjanje statusa quo, tudi za ceno človeških življenj, nas lahko upravičeno skrbi. Še posebej, če vemo, da jastrebi ne letijo samo v civilni, ampak tudi v vojaški politiki. Vojaški jastrebi, zaslepljeni z bolešno povzpetniško ambicijo, ki jo v strogo in togo hierarhičnem redu pač privzgojena vsakemu poklicnemu vojaku, razpolagajo z ogromno uničevalno močjo, katere delček so tako grozeče in grozljivo demonstrirali na beograjski generalki.

JLA z Jovićem na čelu je torej samovoljno vzela usodo države v svoje roke. Potem, ko ji vendarle ni uspelo, da bi se vrnila povsem v prve vrste na pogovorih o usodi Jugoslavije in je vsaj zaenkrat propadla ideja o destabilizaciji Hrvaške in uvedbi izrednih razmer v sosednji republiki, se je vojaška kamarila odločila, da zaigra na zadnjo karto - zahtevo po razglasitvi izrednih razmer v celotni državi. Če jim bo odločitev o tem uspelo izsiliti (v trenutku, ko to pišem, je še marsikaj nejasno), kar je sicer zelo malo verjetno, bi to pomenilo začetek državljanske vojne. Hrvaška namreč že napoveduje, da bi se v tem primeru ne samo z besedami, ampak tudi dejanji uprta »Jovićevi svatbi« z vojaškim vrhom. Kaj bi to pomenilo, je jasno vsakomur, razen peščici oblastiželjnih mož z epoletami.

Novokomponirana srbska krvava bajka je torej pokazala dvoje: da je boljševizem v Evropi na smrti postelji (je desni populistični nacionalizem kaj manj nevaren?), da pa je tudi v agoniji še sposoben močno udariti. Če je treba, tudi po lastnem narodu. Bumerang, ki je Miloševića zadel v glavo, pomeni opozorilo tudi za njegova početja na Kosovu, v Pakracu in Kninu. Iskanje legitimacije nacional-komunistične oblasti povsod tam, kjer ležijo srbske kosti, in utemeljevanje Velike Srbije na načelu: en narod - ena država, je doživelo fiasco. Milošević je samo še grogirani boksar, ki se je znašel v knock-downu na domačem ringu. Kdor pa izgubi tla pod nogami na svojem terenu, nima več prevelikih možnosti za uspeh na tujem. Jasno pa je, da Slobo ne bo poceni prodal svoje kože. In tudi Kadrijević se bo boril (zase) do poslednje puške. Na svidenje torej v naslednji vojni!

Simon Bizjak

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

Intervju: polkovnik Aleksander Frančeškin:

»Vse stroške nabora je poravnal ZSLO«

Vojaška policija JLA se je leta 1987 preimenovala v Vojaško policijo oboroženih sil, naslednje leto pa se je enako okitil še generalštab. Predsedstvo SFRJ je leta 1989 ukinilo 9. armadno območje, ki je zajemalo vso Slovenijo, in oblikovalo tako imenovano Zahodno bojišče oziroma 5. armadno območje s sedežem v Zagrebu. Vse to je kazalo, da se vodenje oboroženih sil centralizira, zato je toliko bolj nenavadno, da so 1. januarja 1988 vse pristojnosti nabora prešle z vojaških nabornih komisij na civilne. Del zaslug za to lahko pripišemo polkovniku Aleksandru Frančeškiju, ki je bil v letih 1986 do junija 1990 pomočnik sekretarja za ljudsko obrambo R Slovenije. Po novemberskem odloku Zvezne vlade, s katerim naj bi v naši republici izvrševanje nabora prevzel Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo (ZSLO), je polkovnik Frančeškin z ukazom postal načelnik Uprave vojaškega okrožja Ljubljana za nabor in napotitev.

Foto: Tomi Drozg

TRIBUNA: Nabor je za mnoge le administrativno delo, ko vojaškega obveznika uvrstijo na seznam, mu določijo kraj služenja vojaškega roka in izročijo poziv.

FRANČEŠKIN: Za nas, ki se z naborom profesionalno ukvarjamo, je najpomembnejši del določanje sposobnosti za vojaško službo. Zdravstveni pregled in psihološko testiranje nam posredujeta sliko vsakega posameznika na podlagi ugotovljene inteligence, ročne spretnosti, koordinacije očesa, roke in volje, psihičnega stanja in telesne razvitosti pa nato nabornike razvrščamo po rodovih in specialnostih. Seveda igra pri tem veliko vlogo tudi določeno predhodno znanje nabornika, na primer računalništva, radijskih komunikacij... Psihotest smo prevzeli od Zahodnih armad, z naborniki, ki imajo manj kot pet razredov osnovne šole ali pa na testu dosežejo le četrtino možnih točk (130), opravimo še individualne pogovore.

TRIBUNA: Novemberski odlok ZIS je povzročil popolni razkol med civilnimi in

ODLOK

O IZVRŠEVANJU DOLOČENIH ZADEV VOJAŠKE OBVEZNOSTI NA OZEMLJU SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

1. Zadeve načrtovanja, pozivanja in pošiljanja nabornikov na služenje vojaškega roka, za katerih izvrševanje so po zakonu o vojaški obveznosti in predpisih, izdanih na podlagi tega zakona, pristojni organi v republikah in avtonomnih pokrajinah, bo na ozemlju Socialistične republike Slovenije izvrševal neposredno Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo.

2. Pooblasti se zvezni sekretar za ljudsko obrambo, da določi organe, ki bodo opravljali zadeve iz 1. točke tega odloka.

Organi iz prvega odstavka te točke bodo imeli v drugih zadevah vojaške obveznosti neposreden stik z občinskimi organi, pristojnimi za zadeve vojaške obveznosti v Socialistični republici Sloveniji, in neposreden vpogled v izvrševanje zadev vojaške obveznosti iz pristojnosti občinskih organov.

3. Ta odlok začne veljati z dnem objave v Uradnem listu SFRJ. Zvezni izvršni svet

Beograd, 6. novembra 1990
Ante Marković l.r.

vojaškimi organi, nabor pa vsaj na papirju vrnil pred leto 1987.

FRANČEŠKIN: Prvo bo žal držalo, saj naša Uprava nima nobenih stikov s civilnimi nabornimi komisijami, RSLO pa nas popolnoma ignorira.

Tako so na primer prejšnji mesec s Sekretariata v Zagreb poslali zahtevo, da poveljstvo 5. armadnega območja določi vojaške starešine, ki bi vodile

civilne naborne komisije. Vedeti namreč moramo, da je po zveznem zakonu, ki ga R Slovenija še sprejema (predvsem zaradi povsem praktične narave, ker mora predsednik komisije poznati množico predpisov in pravil), njen predsednik lahko le aktivna vojaška oseba. Še pred pol leta je 65 komisij v Sloveniji vodilo 28 častnikov. Poveljstvo v Zagrebu je Sekretariatu predložilo, naj se za pomoč obrne na našo Upravo, a še do sedaj nismo dobili nobenega dopisa.

Izvrševanje nabora se nikakor ne bi vrnilo pred leto 1987, saj bi naša služba prevzela le določene strokovne zadeve vključno z vpogledom v evidenco nabornikov. Seveda v sodelovanju s civilnimi komisijami.

Tudi osebno sem vedno pripravljen pomagati. Ravno tako spoštujem odločitve Skupščine R Slovenije kot najvišjega organa zakonodajne oblasti.

TRIBUNA: Kako se je pravzaprav odvijal proces, s katerim se je nabor prenesel z vojaških na civilne organe?

FRANČEŠKIN: Po takratnem konceptu podružbljanja SLO in DS ter predvsem zaradi racionalizacije je ZSLO leta 1985 pristal na spremembo. Vojvodina in Slovenija sta postali poskusna zajčka. V letu 1986 so se začele organizacijske priprave, naslednje leto so se vojaške in civilne komisije pri delu dopolnjevale. 1. decembra 1988 pa so načrtovanje nabora, pozivanje in pošiljanje nabornikov v vseh republikah in v AP Vojvodini (na Kosovu zaradi političnih razmer to ni bilo izvedljivo) v celoti prevzele civilne komisije po občinah. Kljub vsemu pa je ZSLO do 31.

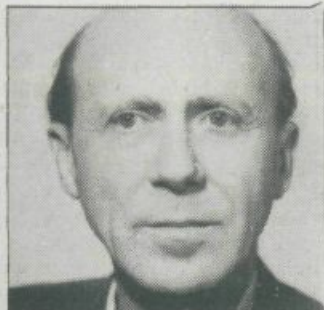
decembra lani plačeval vse stroške nabora; zdravstvenim domovom preglede, dnevnice članom komisij, poti nabornikom v kraj služenja vojaškega roka... RSLO, ki se je torej odločil vzpostaviti republiško vojsko, bo moral odslej sam poravnati vse stroške, že samo zdravstveni pregled in obdelava dobljenih podatkov za enega nabornika pa je lani stala od 680 do 1.080 dinarjev.

Slovenski proračun za obrambo (2,6 milijarde dinarjev) bo zadostoval le največ za 2.000 nabornikov oziroma vojakov. Kaj bo z ostalimi? Iz Slovenije je namreč letno odšlo v enote JLA

12.000 nabornikov, kakšnih 3.000 pa jih je zaradi zdravstvenih ali drugih razlogov ostalo začasno ali za stalno doma. Univerze pa tudi podjetja mladih kar čez noč ne bodo mogla sprejeti! RSLO bo moral zaposliti tudi veliko število inštruktorjev. Po normalnih kriterijih pride na vsakih 25 vojakov en komadir voda, na 100 en komadir čete in na 500 komandant bataljona. Vsaka vojska mora imeti tudi administracijo ter prištabne službe (intendanti, kuharji, saniteta). Za vsakih petsto ljudi je potrebna vsaj ena kuhinja.

Gregor Preac

FOTO KINO ZVEZA SLOVENIJE PRED RAZPADOM

Tine Arko, predsednik Fotokino zveze Slovenije

Po 100 letih delovanja na beraški palici

Po sto letih delovanja preživlja danes FOTOKINO ZVEZA SLOVENIJE svoje najtežje trenutke, saj se vse manj ukvarja s svojim osnovnim poslanstvom - razvojem tehnične kulture v Sloveniji. Njeni predstavniki se morajo namreč vse več časa ubadati z vprašanjem, kako zbrati denar za golo preživetje. Njen predsednik Tine Arko si lahko tako upravičeno nadene naslov vrhovni berač Fotokino zveze Slovenije (FKZS).

FKZS ima svoje korenine v najstarejšem jugoslovanskem fotoklubu, ki je bil ustanovljen 17. junija 1889 v Ljubljani, v Virantovi hiši, kjer je danes Državni arhiv Slovenije. Eden najpomembnejših us-

tanoviteljev je bil profesor Šubic, ki je v naše kraje s svojih potovanj po evropskih prestolnicah prinesel idejo o fotoklubih. Starejša od ljubljanskega sta samo fotokluba v Londonu (1854) in na Dunaju (1887), medtem ko so, v tudi za nas pomembnem letu 1889, nastali še klubi v Pragi, Budimpešti in Milanu. Zagrebški je tri leta mlajši.

V naših mestih so različni nemški klubi nastajali pred slovenskimi; tako je bil na primer najprej ustanovljen Turverien, šele nato kot odgovor slovenskega narodno-obrambnega duha Južni Sokol. Pri fotografiji je bilo prav nasprotno, saj je nemški fotoklub v Ljubljani ugledal luč sveta šele devet let pozneje (1898).

Prazne blagajne

V stari Jugoslaviji so delovanje fotoklubov omogočali bogati mecen, medtem ko so po vojni organiziranje foto in kino klubov postavili na nove temelje, ki pa so bili vsaj tako trhli kakor novoizbrani politični sistem.

Najprej so dobivali denar za svoje delovanje direktno iz republiškega proračuna, nato iz SIS-ov, po njihovi ukinitvi pa s spremenljivo srečo beračijo pri skorajda vseh obstoječih skupnostih (izobraževalni, telesnokulturni, kulturni, raziskovalni...), ker za njihovo dejavnost niso ustanovili posebne. Že nekaj let se Izvršni odbor FKZS bori za sistemsko financiranje, a jim le nenehno krčijo sredstva. Tako so v vsem lanskem letu dobili le približno 5000 dinarjev, torej komaj desetino po letnem planu dela potrebnih sredstev. S tem si ne bi mogli plačati niti skromne sedmine v slabši sindikalni restavraciji, kaj šele kakšno večjo razstavo.

Da so lahko po vojni organizirali kar pet mednarodnih razstav, so morali nenehno obletavati takratne politične veljake. Za večino ostalih razstav so morali avtorji fotografij iz svojih žepov pokriti kar 80 odstotkov stroškov, približno 19 odstotkov potrebnih sredstev so naberačili po podjet-

jih, medtem ko je ponavadi samo en odstotek prispeval kakšen od SIS-ov.

Tako jim po besedah Tineta Arka preostanejo le štiri možnosti: prepustiti vse času, narediti fotopool, z zakonom urediti sistemsko financiranje ali razpustitev. Ostane jim le spomin na predvojne čase, ko so na primer bogati pokrovitelji leta 1929 zbrali sredstva za odkup Dolinarjevega paviljona, v katerem je ljubljanski fotoklub prirejal razstave in kjer so imeli upravne prostore. Danes se namreč stiskajo v majhni pisarni v zgradbi Zveze organizacij za telesno kulturo (ZOTKS), vsa administrativna in upravna dela pa vodi upokojenka, ki za svoje tudi 30 in več urno tedensko delo, dobi mesečni honorar, ki nikoli ne presega tisoč dinarjev. Da o tem, kdaj honorar dospe, sploh ne govorimo.

Dolinarjev paviljon

Kot že rečeno, so ga leta 1929 odkupili od kiparja Dolinarja, ki je imel prej v njem svoj atelje. Toda v 70- tih letih se je vanj na črno vselila neka družina iz Skopja. Ko je takratni predsednik Fotokino zveze inž. Oskar Dolenc predlagal Marjanu Orožnu, takrat predsedniku krovne organizacije Ljudske tehnike Slovenije in notranjemu ministru, naj pošlje na delo svoje miličnike, je dobil le obljubo, da se bo problem kmalu uredil, na občini pa so njihove zahteve zavrnili, češ da so napad na bratstvo in enotnost. Nasilno vseljena družina je sicer kasneje dobila družbeno stanovanje, paviljon pa so zaradi gradnje Ceste VII. korpusa porušili. Kot je dejal Tine Arko, prava rešila ni rešilo nobenega problema, saj Fotoklub Ljubljana oziroma njegov pravni naslednik danes Fotogrupa ŠOLT nista dobila nobene odškodnine ali nadomestnih prostorov. Še več, pri selitvi preostalega inventarja so morali celo dokazovati lastništvo.

Paradoks je bil v tem, da ko so se pol leta kasneje v vilo na Erjavčevi nasilno vselili študentje, da bi tam uredili vrtec, Marjam Orožen ni ostal križem rok.

Gregor Preac

AVTONOMNO NOVINARSTVO

S procesi demokratizacije se je v Sloveniji bolj glasno začelo postavljati tudi vprašanje avtonomnosti oziroma neodvisnosti novinarstva. Z vzpostavitvijo nove, demokratične oblasti se je poskušalo reševati tudi položaj javnih medijev v družbi. Najprej je parlament sprejel Zakon o RTV, ki pa je sprožil precejšnje negotovanje med samimi novinarji in tudi nekaterimi komunikologi. Sedaj je v skupščinskih klopeh predlog zakona o javnih občilih, ki naj bi postavil okvire delovanja novinarjev in medijev v prihodnje. Politične stranke izražajo različno mnenje o tem:

Stranka demokratične preнове - Lenart Šetinc: »Težave niso le v Zakonu o javnem obveščanju, ampak tudi drugih zakonih. Ideja o podražavljanju medijev se sedaj skuša vzpostaviti po drugi poti. Zakon o RTV je že podražvil RTV Slovenijo. Zakon o zavodih poskuša podrediti vse dejavnosti političnega družbenega pomena, med drugim tudi medije, pod neposredno oblast vlade. Podobno se poskuša skozi inštitucije svetov. Naša stranka je proti podražavljanju medijev. Časopisi morajo biti različnih oblik lastništva in organizacije. Na področju RTV je zadeva bolj zapletena. V Evropi so radijske in televizijske hiše organizirane kot javne ali pa državne službe. Povsod pa ima civilna družba vpliv nanje. Nikjer v Evropi parlament ne daje soglasja za izvolitev odgovornega urednika RTV kot je to regulirano pri nas. Uredniki morajo biti profesionalci. Kar zadeva časopise, se mora najti neka ustrežna metoda lastninjenja, pri čemer v naši stranki menimo, da morajo pomembno mesto kot lastniki zasesti novinarji sami.«

Zeleni Slovenije - Mateja Poljanšek: »Čprav zakonov nisem brala, pa si glede na reakcije novinarjev lahko mislim, da z novimi zakoni nekaj ni v redu. Novinarji naj bi bili čim bolj neodvisni. Seveda pa je vprašanje, kaj neodvisnost sploh je. Tega vprašanja ne bi smeli reševati na način, da bi skupščina absolutno vplivala na medije, ker to vedno pomeni vpliv najmočnejše stranke. Najti moramo neko srednjo pot med kapitalom, ki se vlaga v medije, in neodvisnostjo novinarjev. Seveda obstaja tudi velika nevarnost, da mediji postanejo preveč komercialni. Tudi to, da parlament daje soglasje na izvolitev odgovornega urednika RTV, najbrž ni dobra rešitev.«

Slovenska kmečka zveza - Ljudska stranka - Marjan Podobnik: »Zavzemamo se za samostojnost novinarstva. To je predpogoj za normalno objektivno poročanje. Glede zakonodaje, ki prihaja, je težava v tem, da se je sedanje stanje skušalo prikazati kot model neodvisnega novinarstva. In v tej luči se kaže vsak zakon kot slabšanje stanja. V resnici je sedanje stanje bolj postavljanje novinarjev s strani partije. Za RTV je bilo treba doseči enakomerni vpliv političnih usmeritev. Svet

RTV je dobil odločilno vlogo pri odločanju na TV. To je pač možna pot zastopanja vseh interesov. Osebo sem za velik vpliv civilne družbe, ki pa jo je trenutno težko opredeliti. Zato je treba zagotoviti vpliv tistih, ki so bili izvoljeni na volitvah. Takšni pa naj bi bili tudi zakoni, ki so sedaj v proceduri.«

Slovenski krščanski demokrati - Pavle Bratina: »Vprašanje je, kaj pomeni neodvisnost: od koga ali česa. Če govorimo o neodvisnosti »od koga«, potem sem za. Če pa pomeni »od česa«, je to vprašljivo, ker običajno to pomeni pisati po svojih kriterijih, kar je v nasprotju z vsako objektivnostjo. Zavzemamo se za neodvisnost, kakršna je pojmovana v Evropi. Ne sme biti političnih pritiskov, da se ne bi mnenja novinarjev spreminjala zaradi bojazni pred posledicami. Govoriti pri nas o neodvisnosti je malce težko, ker ni niti pravih razmer za neodvisnost. Če hočemo, da bi zgradili neodvisno novinarstvo, potem moramo najprej ustvariti odvisnost časnikarstva. Temelj neodvisnosti je pluralizacija medijskega prostora. Mi pa ga poskušamo ohraniti uniformnega na dva načina: neodvisnost kot ponavljanje real-socialistične situacije, zaradi česar ljudje ne morejo ustvariti svoje sodbe (neodvisni Dnevnik, Delo); kriptosocialistična ideja, ki noče dopustiti, da bi v Sloveniji organizirali nekaj med seboj neodvisnih časnikarskih

medijev, ki bi poročali glede na okolje ali skupino, na katero je novinar vezan. Neodvisnost je pač odvisna od tega, koliko je novinar sam neodvisen.«

Socialdemokratska stranka Slovenije - Marko Selan: »Zanimivo je, da o neodvisnosti novinarstva v tem trenutku najglasneje govorijo tisti, ki so še pred nedavnim, v enostrankarskem sistemu, hočeš nočeš, opravljali vlogo tehnika agitpropa. Zato je njihov odpor do neposrednega poseganja politike v novinarstvo razumljiv. Vendar je treba takoj povedati, so se ti ljudje že v času študija na FSPN in kasneje pri delu v svojih redakcijah krepko navezali mentalitete agitpropovstva in da so si v tej izkrivljeni mentaliteti, ki pa je v večini primerov niso sami krivi, začeli tolmačiti neodvisnost kot pravico do zasedbe svoje prejšnje vloge. Neodvisnost novinarstva se po mojem začne z absolutnim spoštovanjem vsakega bralca, da je ta neoporečno in strokovno obveščen o dejstvih, tako da si kot svoboden državljan lahko sam ustvarja svoje mnenje. Svoboda novinarstva ni to, da se v smislu »usmerjenih« informacij manipulira z javnim mnenjem, ustvarja »selektivni izbor« informacij, komentira dejstva z neprikladnimi pripombami in koliko je še teh »umetničij« v arzenalu sedme sile. Prava svoboda novinarstva se bo začela takrat, ko bodo novinarji sami to spoznali. Predvideni zakon o sredstvih javnega obveščanja tega, po mojem mnenju, ne more razrešiti, saj gre za problem samoprevzgoje. Lahko pa novi zakon, in to je v tezah tudi predvideno, zagotovi kot temeljne državljanske pravice: pravico do resnične in objektivne obveščenosti, pravico do objave stališča in mnenja, pravico do objave popravka. Delavci v novinarskih hišah naj gredo vase in se v imenu svobodnega novinarstva postavijo odločno v bran teh pravic.«

Socialistična stranka Slovenije - Borut Šuklje: »Pomembno je, da se ohrani vsaj osnovna značilnost profesionalnosti, objektivnosti in avtonomnosti, ki je bila doslej uveljavljena. Beograjska TV je prav dobesedno prevzela Habermasovo tezo, da mora vlada za svoje delovanje dobiti legitimiteto medijev in zavestno pozabila na drugi del, da morajo mediji prav zaradi njene avtonomnosti nekompetentno oblast zagrabiti za vrat. Mislim, da je Beograjska TV tako izrazil primer politične ogabnosti kot kulturnega nasledka politike, ki omejuje avtonomnost in profesionalnost novinarskih medijev. Po drugi strani pa mislim, da je potrebno - ko govorimo o medijih - govoriti o tem, da vlada ne more postavljati omejitev, ki bodo podražvili medije, ker se plačujejo z denarjem davkoplačevalcev ali RTV naročnino. Osnovna teza, da ima vlada lahko medije v rokah, je prisotna v novonastajajoči Evropi, kjer so prepričani, da mediji lahko ohranjajo politični sistem. Na podlagi informacij ne

more pasti politični sistem, ampak le konkretna vlada. Propaganda, ki jo želi za svoje delo oblast, ima največkrat nasprotno učinke. Lep zgled avtonomnega novinarstva je Frankfurter allgemeine zeitung, ki je sicer konzervativen, ni pa vladni, čeprav so v Nemčiji na oblasti krščanski demokrati. To velja za zunanjo, notranjo politiko in vsa področja, ki jih časopis obravnava. Vsako korektno informiranje in argumentirana interpretacija je daleč od strankarske propagande. Prav zaradi tega je popolnoma avtonomno novinarstvo kot profesija in avtonomni medij nujen standard, ki izhaja iz evropske zgodovine in se mu ne moremo odpovedati. Ne le to, ampak moramo narediti vse, da bi prepričali kogarkoli, ki bi hotel ravnati drugače.«

Liberalno-demokratska stranka - Mile Šetinc.
»Teze Zakona o javnih glasilih same po sebi niso tako slabe (kot bi človek pričakoval glede na zloglasni in na srečo propadli

»Zakon o medijih« z začetka dela novega parlamenta). Ohranjajo nekatere demokratične standarde, ki so bili »osvojeni« že v časih starega režima: soglasje novinarskega kolektiva pri imenovanju odgovornega urednika, »da z Zakonom ni drugače določeno« (ta varovalka pod narekovajem je verjetno namenjena obrambi obstoječega zakona o RTV, kar ni sprejemljivo, saj brez pametnih argumentov diskriminira nekatere novinarske kolektive), pravici do odgovora in popravka, sodno varstvo teh dveh pravic itd. Najšibkejša je 3. teza, ki pravi, da se lahko » z Zakonom ali odlokom občine ali mesta posamezne dejavnosti javnega obveščanja oziroma zadeve določijo kot javne službe«. Spet je najbrž mišljena RTV, čeprav »zadeve« neprijetno smrdijo tudi po arbitrarni razširitvi tega določila še na druge medijske forme, politične zlorabe tega določila pa so najbolj možne v občinah. Glavni »catch« tez zakona pa se kajpak skriva v prehodnih določbah, naperjenih proti »časopisnim, radijskim in TV organizacijam, ki še niso organizirane kot podjetje«, zanje je predviden dvopartitni svet kot organ upravljanja, ki nato imenuje odgovornega urednika (kot varianta je predvideno še soglasje ustanovitelja), iz obraz-

ložitve tez je jasno videti, da to zadeva »dediščino« SZDL, v njej pa bo najbolj atraktiven primer Dela, ki še vedno ni organizirano kot podjetje. Če bo to določilo sprejeto, se nam obeta ponovitev ljutega boja za politično oblast nad temi mediji, kakršnega smo že imeli priložnost spremljati pri RTV.

V naši stranki smo prepričani, da se je temu treba na vsak način izogniti. Najslabši možni izid razpletanja pravnih vozlov, ki jih je za seboj pustila pokojna SZDL, bi bilo preprosto poddržavljanje ustanoviteljskih pravic, pa čeprav v »mehkejši« varianti, kakršno predlagajo te teze. Dobili bi kopico političnih afer á la Radio Kranj, vse skupaj pa bi se ponovilo po naslednjih volitvah. Tam, kjer so novinarski kolektivi že prevzeli nase ustanoviteljske pravice bivše SZDL (na primer na Delu), naj ostane tako, kot je, morebitni prenos teh pravic na »pravega« lastnika pa naj bo prepuščen pogodbenih odnosom v postopku privatizacije. Tam pa, kjer se ustanoviteljstvo neposredno prenaša s SZDL na družbenopolitične skupnosti (na primer občinske radijske organizacije), naj urednike imenuje tripartitni svet, v katerem bi bili predstavniki skupščine, novinarskega kolektiva in »civilne družbe« (brez kakršnihkoli naknadnih soglasij).

Goran Novković

**RADIO
ŠTUDENT**

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

Marko Golob,
poslanec LDS, v SML,
v Dnevniku 13391:

**»Zaupati ljubljanski
vladi stotine milijonov
mark je čista avantura.«**

ZAUPAJTE RADIU ŠTUDENT!

Št. žiro računa: 50101-603-50870

PROLETARIAT NA ROBU STRANKARSTVA

Slovenska družba vse bolj drovi v kapitalizem najstrašnejše vrste, ki za delavske probleme nima niti najmanjšega posluha. Parlamentarne stranke, ki so dobile glasove prav od delavcev, se zanje še zmenijo ne. Tako jim preostane samo, da se organizirajo sami, ustanovijo lastno stranko in se preko nje borijo za sedeže v parlamentu. To so tudi storili in v Celju ustanovili Delavsko strano Slovenije. Nova stranka vključuje v glavnem sindikalne aktiviste različnih podjetij, njen predsednik Vlado Rančigaj izhaja iz Gorenja, po programu pa sodi med socialnodemokratske stranke. Med evropskimi strankami najbolj spominja na angleške laburiste, ki so nastali preko Trade Unionov.

Medtem ko imamo že deset mesecev na demokratičnih in svobodnih volitvah izvoljeno oblast, se kriza samo še pogloblja. Življenjski standard večine državljanov pada, vse več delavcev ostaja brez dela, podjetja se ne morejo izogniti množičnim stečajem, ki jih vlada v veliki meri tudi sama manevrira. Družbena lastnina prehaja v roke raznim »grubeličem«, ki kršijo vse pravne in moralne norme. Stranka, ki je najbližje bogu, se zavzema za višjo nataliteto, obenem pa je obdavčila otroško perilo. Primanjkljaj v družbenih dejavnostih skuša vlada zapolniti s participacijo v šolstvu, zdravstvu itd. Naraščata tudi kriminal in delo na črno, saj se od nečesa vendar mora živeti. Povprečna slovenska družina z dvema otrokoma se upravičeno boji, kako omogočiti otrokom človeka vredno življenje. Zaradi prezaposlenosti grozi staršem, da bodo ostali brez dela in s tem izgubili tudi stanovanje, v

katerega so dolga leta vlagali del svojega zaslužka. Vsak mesec so vložili v stanovanjski sklad osem odstotkov svojega dohodka, sedaj pa bodo morali ta stanovanja odkupiti ali pa bodo ostali le podnajemniki; te pa lahko stanodajalec postavi pred vrata kadarkoli. In kako odkupiti stanovanje, ko pa so že pi prazni...?

Sindikalna razdrobljenost

Razdrobljenost v več nasprotujočih si sindikatov postavlja delavce v toliko slabši položaj, saj se oblast ne pogaja z nobenim od njih. In zakaj bi se, ko pa se še sami med seboj ne znajo dogovoriti o skupnih akcijah? Tako že dve leti obstajata najmočnejša sindikata, ki »nagajata« drug drugemu. Svobodni sindikati so nastali iz bivših monopolnih sindikatov in ko so se pojavili še »neodvisni«, zanje niso imeli pravega posluha. Tako sedaj Neodvisnost - Kon-

federacija novih sindikatov vrača udarec: na jesenski stavki tekstilnih delavcev, ki so jo pripravljali Ravnikovi sindikati, Tomšičevi sindikati niso hoteli sodelovati. Na eni strani opozicijski in na drugi provladni sindikati, stavkajoči in stavkokazi. Ideološka razdrobljenost je naredila svoje in tudi javnost ni bila naklonjena stavki, ki bi jo morali organizirati vsi sindikati ne glede na pripadnost.

Po eni strani grozi sindikatom razbitje na nekaj manjših in zato šibkejših sindikatov. Zlasti škodljivi so »delodajalski« sindikati, ki jih organizirajo trenutno dobro stoječa podjetja, ko pa ta bankrotirajo, ostanejo sindikati brez moči (primer Elana). Po drugi strani pa grozi nevarnost sindikalne SZDL, ki bi jo lahko vzpostavila vlada. Obe skrajnosti sta v nasprotju s sindikalnim pluralizmom.

Delavci proti delavcem

Rajko Lesjak, sekretar ZSSS, je zaskrbljen nad usodo delavcev po volitvah. Zanje se ne zmeni nihče. Presežke se podjetja najlažje znebijo tako, da gredo v stečaj, potem pa lahko z delavci počnejo, kar hočejo. ZSSS so si prizadevali izboljšati položaj delavcev na dva načina: s kolektivno pogodbo, ki so jo podpisali tudi ostali sindikati z Gospodarsko zbornico Slovenije, nato pa še z udeležbo »levih« strank v parlamentu. Oba poskusa naj bi se izjalovila. Zakon o plačah se ne ozira na kolektivne pogodbe ter zato zavira pogajanja o realni ceni dela. Leve stranke, ki bi lahko dosegle za delavca bolj ugodno zakonodajo, pa se s sindikati ne posvetujejo in se ne ozirajo na njihove zahteve. Kot pravi Rajko Lesjak, je sramotno, da znaša zajamčena delavčeva plača 200 mark na črnem trgu, medtem ko potrebuje povprečna družina za normalno življenje 14000 dinarjev. Konec leta je bilo v Sloveniji brez dela kar 55000 ljudi, kar pomeni, da se je brezposelnosti v enem letu povečala za dve tretjini. Kljub temu, da svobodni sindikat povezuje 430 tisoč delavcev (vseh zaposlenih v Sloveniji je 750.000), mu noče priznavati legitimnosti nobena vladna stranka.

France Tomšič, predsednik Neodvisnosti - KNSSs, pa meni drugače. ZSSS naj bi velik del članstva pridobili s pritiskom vodstva podjetij. Zato je tudi prišlo do razočaranj v podružnicah svobodnih sindikatov in nekatere so se odcepile od matice. Neodvisnost zameri svobodnim sindikatom tudi to, da se niso pripravljali vsesti za pogajalsko mizo skupaj z njimi in se dogovoriti o skup-

nih akcijah (npr. podpisovanje kolektivnih pogodb) in delitvi premoženja. Znano je dejstvo, da ZSSS poseduje vse premoženje bivšega sindikata, do katerega so upravičeni tudi vsi novi sindikati.

Oba sindikata se strinjata, da bi morali čimprej sprejeti zakon o sindikatih, ki bo priznal reprezentativne sindikate na nacionalni ravni, saj se bo v tem primeru oblast lažje pogajala z njimi. Verjetno bodo trije: Svobodni, Neodvisnost in Konfederacija 90, ki je nastala z odcepitvijo gorenjskih in obalnih sindikatov od ZSSS.

Dva sindikata...dve stranki

Praznino v nerazumevanju delavskih problemov naj bi tako zapolnila Delavska stranka Slovenije, katere ustanovitev so zahtevali že udeleženci shodov ZSSS in je vzbudila med delavci veliko zanimanja. V dveh tednih njenega obstoja se je vanjo včlanilo že 1500 ljudi. Rajko Lesjak, ki je tudi član te stranke, sicer zatrjuje, da ta ni nastala preko njihovega sindikata, čeprav se programski cilji stranke popolnoma ujemajo s cilji sindikata. V programski listini DSS so njeni zapisali, da se bodo zavzemali za demokracijo, socialno pravično državo, sodobno učinkovito gospodarstvo, delavsko participacijo, ekonomske svobode, spoštovanje človekovih pravic in pluralizem lastnin. Prizadevali si bodo preprečiti neupravičeno zasebno prisvajanje in nekritično podpiranje družbene lastnine, doseči politiko visoke zaposlitve, pravičnega zaslužka, delničarstvo in tržno gospodarstvo. Zavzemajo se za takojšnje reševanje problema nezaposlenosti in prestrukturiranje presežnih delavcev namesto odpuščanja.

France Tomšič, sicer član SDSS, meni, da je politični prostor v Sloveniji že skoraj prenasičen in glede na to, da imamo že nekaj socialdemokratskih strank (SDU, SDSS, SD frakcija pri SDP, SSS), tudi DSS ne obeta nič novega. Sploh pa je to zapoznala oblika razredne stranke, kakršna na zahodu ne obstaja več. Vsekakor pa bo našla svoje mesto v slovenskem parlamentu, kjer se bo morala za uresničenje svojih ciljev povezati z ostalimi socialdemokratskimi strankami. Vendar položaj delavcev še zdaleč ni takšen, kot hočejo

prikazati Svobodni sindikati. V skupščini so na predlog SDSS in KNSS sprejeli paket zakonov, ki zagotavljajo ekonomsko zaščito delavcev. Številka 50.000 brezposlenih pa še vedno pomeni najmanjšo brezposlenost v vzhodni Evropi.

Po mnenju ZSSS bi morala vlada o privatizaciji podjetij razpisati referendum, na katerem bi delavci izrazili svoje mnenje. Tomšič pa je povedal, da so o tem problemu razpravljali v SDSS že pred dvema letoma. Tretjino lastnine naj bi tako prešlo v roke delavcev v obliki obveznic, delež v obliki delnic naj bi dobili tudi bivši lastniki, vse ostalo pa bi razprodali svežemu kapitalu. Vsi naštetih bodo izvolili svoje predstavnike v nadzorni odbor, ki bo vodil podjetje.

Foto: Tomi Drožg

Tudi stanovanjska pravica, ki je bila dosedaj zajamčena v ustavi, izgublja veljavo. Pri lastninjenju stanovanj ne bi smeli obiti vseh zaposlenih, ki so dolga leta vlagali del dohodka v stanovanjski sklad. Oba sindikata zahtevata lastnin-

jenje z udeležbo delavca oz. vrnitev stanovanj podjetjem. Po Tomšičevih besedah naj bi se ta problem rešil z visokimi najemninami, s katerimi bo lahko vsakdo odkupil stanovanje že v desetih letih. Vsekakor pa bi morali upoštevati tudi samoprispevke in ostala vlaganja stanovalcev.

Demokracija pozablja na delavce?

Opravičeno se lahko bojimo, da se bo nezadovoljstvo širilo iz tovarn na ulice. »V tem primeru se lahko zgodi, da bo morala vojska ščititi tovarne in trgovine pred delavci,« opozarja Lesjak. Očitno se oblast ne boji neokomunizma. Ne bi smeli pozabiti, da je aroganten odnos predvojnih oblastnikov do revnih slojev in antisocialna politika pripeljala do zmage totalitarnih režimov z občutkom za socialno varnost. Da pa je bil komunizem legitimen vsaj 40 let, ne kaže izgubljati besed.

Tako so delavci vedno ostajali opeharjeni. Prevarala jih je komunistična oblast, ki je v njihovem imenu vzpostavil diktaturo. Prevarala pa jih je tudi sedanja, demokratično izvoljena oblast, ki jih je dala. Zanj je dobrodošel le tisti, ki ima denar, ne pa tudi tisti, ki je pripravljen delati. Ustanovitev

delavske stranke je mogoče razumeti tudi kot nujnost in zadnjo priložnost za delavce, preden jih bo oblast obrala do kosti. Od programa stranke in izbora voditeljev pa je odvisno, ali jih bodo delavci priznali za svojo stranko. Kot taka bi tudi veliko pomenila na vseh naslednjih volitvah (in seveda tudi v parlamentu.)

Socialdemokratskih strank je v Sloveniji kar nekaj, dolgoročno pa se bo uveljavila le ena. Pučnikova SDSS se uspešno utaplja v Demosu, Močnikova SDU nima prave veljave zaradi jugoslovanske usmeritve, prenovitelji pa se še vedno skrivajo pod starimi oznakami. Delavska stranka nima starih grehov in tudi novih še ne. Lahko se zgodi, da bo na naslednjih volitvah ravno ta stranka dosegla visoko število glasov in v koaliciji z ostalimi »levičarskimi« strankami porazila Demos. Izkušnje na Poljskem kažejo na to, da bo desno alternativo na naslednjih volitvah porazila leva. In zadnji bodo prvi...

Igor Kršinar

T O T A L N A

Po komunizmu pride anarhija. To je popolnoma jasno. Živ dokaz za to sta Sovjetska zveza in Jugoslavija - bog jima je podaril pravo pot v bodočnost - prej ali slej bo razpadla tudi Kitajska. Nosilci jugoslovanskih potnih listov smo lahko ponosni, da smo spet del nekega čudovitega eksperimenta, ki ga resda zahodni svet zavrača, toda: kaj pa oni vedo!

Skraina oblika samoupravljanja je suverenost individuum, kar lahko enačimo z anarhijo mirnega tipa - ker pa je samoupravljanje propadlo, se je obdržal le negativni ostanek, ki je samoupravni egoizem; ta pa spet rezultira v militaristični samoupravi, ki je na drugi strani pogojena s strahom. »Primordial« state of nature bo ob sedanjem poteku dogodkov kmalu (v enem letu) zavlada na teritoriju Jugoslavije, saj bo podpisovanje »velike« socialne pogodbe, s katero naj bi se posamezne enote odpovedale svobodi (= suverenosti), očitno propadlo, takojšnja posledica tega pa bo podpiranje posameznih lokalnih samouprav, ki se v tem trenutku rojevajo na Balkanu. Jugoslavija ne bo postala novi Libanon, ker zunanje intervencije ne bo, pa tudi državljanska vojna bo po vsej verjetnosti omejena. »Bellum omni contra omnes« se bo pretežno zreduciral na notranje pogrome z nameni čiščenja etničnega ozemlja, na roparske vdore ter napade na migrantske transporte. Jugoslavija bo druga Burma, jugoslovanski »Zlati trikotnik« pa bo postala Makedonija, ki bo od takšnega stanja najbolj profitirala, saj bo pod okriljem druge najmočnejše svetovne mafije-albanske-pridno gojila težke droge za skupni evropski trg 92. Lažni mir bo vladal tudi v Sloveniji, največ pa bo izgubila Hrvaška,

da o »Bosni brez zemlje« sploh ne govorimo. Srbija bo ostala največja, do združitve s Črno Goro pa ob sedanjem poteku dogodkov najbrž ne bo prišlo... Kako dolgo bo vladal »status naturalis«, bi nam lahko povedal le Hobbes ali njegov predhodnik Nostradamus. Najbrž ne dolgo. Pet do šest srbskih držav(ic) bo težilo k združitvi, Musličič pa se bodo najbrž Vlahom podredili, saj bo to zanje najbolj stabilno. Čira čara, status civilis po načelu soglasja, potem pa: kogar je več!

Pravite, da do tega ne bo prišlo!?!... Okej. Toda: ali verjamate v medsebojni dogovor predstavnikov v vašem imenu. Vsi, z izjemo enega, so bili enoumno obremenjeni - zadržti komunisti - in so v skladu z reko »volk dlako menja, nravi nikoli« sedaj reformisti, socialisti, demokrati... Pravi komunistični volkovi, ki si v skladu s »homo homini lupus« želijo malih »primenocis« fevdov.

O, bog, le zakaj jih nisi naučil: našega malega predsednika, »razsvetljenega« ex-generalnega, pravoslavnega-boljševističnega apartičnika, hrabrega brkatega Wyatt Erpa, edinega bosanca-Švicarja in prestrašeno obupanega zlatega leva - zakaj jih nisi naučil monopolyja!?!

Slobodan Tudman & TAMA
(Tribuna Advertising & Manipulating Agency)

Pozor! Etnična struktura bazira na popisu iz 1981, zato so vključeni tudi narodi, ki bodo kmalu izumrli (Jugoslavoani, Muslimani). Novi popis nam bo dal nove podatke, ki vam jih bomo posredovali.

Slobodan Tudman & TAMA

Legenda: parohija	površina (km ²)	prebivalstvo v 000	etnična struktura v % (približno)
1. Bačka (republika)	3512	380	60.4 Madžarov 16.3 Srbov 9.1 Hrvatov 7.0 Jugoslovancev
2. Bosna	17045	1 100	51.5 Muslimanov 22.2 Srbov 14.0 Hrvatov 8.6 Jugoslovancev
3. Cazinska krajina	2206	250	76.2 Muslimanov 13.6 Srbov 5.2 Jugoslovancev 2.9 Hrvatov
4. Črna Gora (diktatura)	13420	610	70.5 Črnogorcev 12.0 Muslimanov 6.7 Albancev 4.2 Jugoslovancev 3.7 Srbov
5. Dalmacija (republika)	15195	1 160	78.9 Hrvatov 8.3 Jugoslovancev 6.4 Srbov 5.2 Muslimanov
6. Hercegovina s Herceg Novim (hajduška zveza)	5531	140	58.1 Srbov 19.4 Muslimanov 11.6 Jugoslovancev 7.6 Hrvatov
7. Hrvatska z Istro in Slavonijo	39458	3 750	76.2 Hrvatov 9.9 Srbov 8.0 Jugoslovancev

8. Fojnička krajina 847 (kanton)	110	52.1 Hrvatov 40.0 Muslimanov 7.2 Srbov 4.9 Jugoslovancev
9. Makedonija (mafiokracija)	23081 1 900	75.2 Makedoncev 11.8 Albancev 4.3 Turkov 4.5 Muslimanov
10. Sandžak (sultanat)	2971 190	74.5 Muslimanov 21.2 Srbov
11. Slovenija (demokr. rep.)	20251 2 010	90.5 Slovencev 7.0 bosancev
12. Srbija (kraljevina)	73401 7520	81.3 Srbov 5.7 Jugoslovancev 2.3 Madžarov 1.5 Muslimanov
13. Pakraška krajina (hajduški kombinat)	1277 60	34.9 Srbov 29.2 Hrvatov 19.3 Jugoslovancev 9.9 Čehov
14. Šiptarija (imamat)	13310 2 200	76.3 Albancev 10.5 Srbov 3.6 Muslimanov 3.2 Makedoncev
15. Vrhobosna (vojvodstvo)	1815 70	70.8 Srbov 23.8 Muslimanov 3.0 Jugoslovancev
16. Zahodna Srbija 22747	1 320	57.3 Srbov 18.0 Muslimanov 13.6 Hrvatov 8.6 Jugoslovancev
Skupaj (Jugoslavija v OZN)	155804	23 770 000

BAL KA NI ZA CIJA

RGL

20. marca na valovih RGL-a

PRAZNOVANJE PRIHAJAJOČE POMLADI

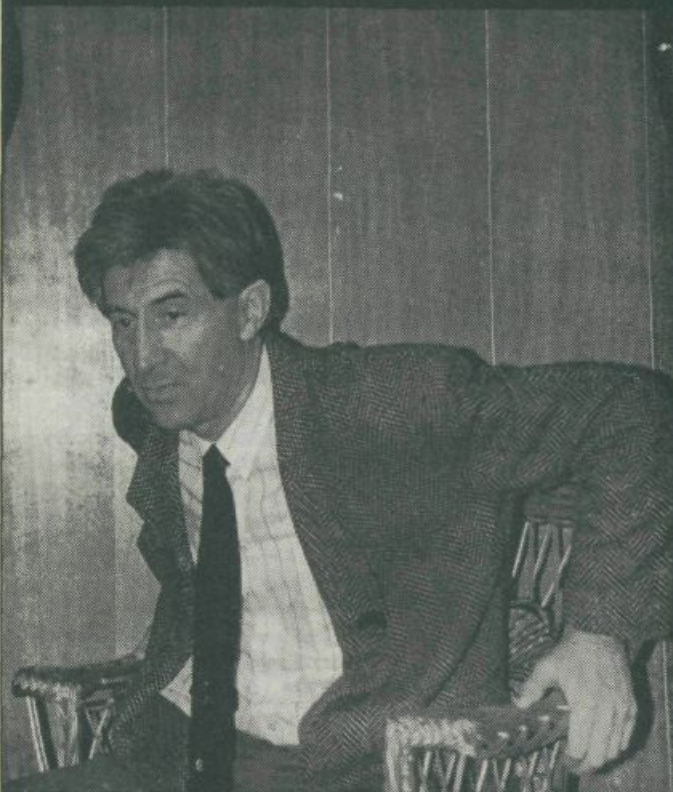
- pogovori o pomladi
- nagradne uganke

voditeljica oddaje: Vesna P. FEIFER

Intervju: Ljubiša Samardžić:

Foto: Mazzini

»Samo slabiči so lahko nacionalisti«

Nedvomno je Ljubiša Samardžić eden najbolj znanih in najpopularnejših filmskih igralcev v Jugoslaviji. Mnogi ga poznajo kot igralca, ki je najbolj navduševal svojo publiko s komičnimi vlogami v vseh vrstah filma. Svojo kariero je začel kot mnogi drugi filmski igralci njegove generacije z igranjem v partizanskih filmih. Danes izžareva Ljubiša Samardžić svoj poseben šarm v sodobnih filmih, posebej še v tistih, ki se lotevajo sodobnih življenjskih težav. V zadnjem času se je pojavljal v javnosti tudi kot človek, ki se ukvarja s politiko, saj je bil v času pred volitvami delegat v skupščini SR Srbije. Z njim smo se pogovarjali o njegovi življenjski poti, gledališču, filmu, politiki, nacionalizmu, športu in mnogih drugih stvareh...

TRIBUNA: Mnogi vas v Sloveniji poznajo kot igralca, malo pa vedo o vas osebno. Nam lahko poveste, kakšna je bila vaša življenjska pot?

SAMARDŽIĆ: Menim, da je neprimerno in nehvaležno govoriti o svojem življenju, še zlasti, ker je bilo moje polno dogajanja. Sem iz revne družine. Moj oče je bil rudarski delavec. Umrli je zgodaj, ko sem bil star vsega deset let. Delal je v rudniku premoga Jelašnica pri Niški banji. Še sedaj se spominjam pomanjkanja in bede. Posebno tega, da so revni lahko inspirativni; da lahko, če izhajaš iz takšne družine, premagaš vse ovire v življenju.

Posnel sem nekaj sto filmov, nekaj serij, ki niso znane le v Jugoslaviji, ampak so presegle meje naše države. Najbrž veste, da je »Vroči veter« (»Šurda«) dosegel velik uspeh v vzhodni Evropi. Podobno je bilo s serijo »Kam gredo divje svinje«. »Dimitrije Tucović« je bila tretja takšna serija, ki je imela bolj nacionalni značaj. Govori o problemih socialne demokracije v Srbiji, zelo pomemben pri tem pa je bard progresivnega sveta dežele. Mislim, da sem tu izpolnil neko svojo misel, željo. Dobil sem to, kar verjetno dobi malo filmskih igralcev. Šest zlatih aren, največjo nagrado republike Srbije, največjo nagrado Jugoslavije, to je nagrado AVNOJ, za katero še ne vemo, ali bo predstavljala kakšno vrednost ali ne. Dobil sem Zlatega leva za film »Jutro« režiserja Puniše Dordevića. Skratka, tisto, kar sem delal, sem delal z ljubeznijo in v skladu z nadržjenostjo, ki sem jo imel. Zapomnil sem si nekaj: človek lahko premaga ovire samo z vztrajanjem, vztrajanjem, vztrajanjem...

TRIBUNA: V vaši pisarni smo videli, da snemate nov film. S čim se trenutno ukvarjate?

SAMARDŽIĆ: To, kar ste videli, je moja nova trajna delovna skupnost, ki se imenuje »Cinema design« in je naredila nov film »Noč v hiši moje matere« režiserja Žarka Dragojevića. Isti režiser je pred dvema letoma naredil prekrasno filmsko zgodbo »Hiša zraven proge«, ki je dobila tri zlate arene in izzvala mnoge polemike in diskusije. Film govori o srbski družini, ki je zapustil Kosovo in se naselila v južni Srbiji. Skratka, delamo nov film o času, v katerem živimo, v katerem je vse prekrila »pajčevina« in »plevel«; in tistio, kar je najpomembnejše - da v človeku ljubezen ne more več cveteti. To je glavna misel tega filma.

TRIBUNA: Vaša gledališka kariera je manj znana širšem občinstvu kot filmska. Nam lahko poveste nekaj o tem, kako se ukvarjate z gledališčem?

SAMARDŽIĆ: Na začetku svoje kariere sem se ukvarjal izključno z gledališčem. Toda zelo hitro je prišel film, zaradi katerega sem povsem zanemaril gledališče. Menil sem, da je film medij 20. in 21. stoletja, čeprav verjetno doživlja svoje metamorfoze. Čeprav imam rad gledališče, si nikdar več nisem zaželel, da bi se vrnil.

TRIBUNA: Poznajo vas kot človeka, ki se rad veseli, smeji. Tudi igrali ste predvsem komične vloge. Ste v resnici takšne narave? In odkod tolikšna energija?

SAMARDŽIĆ: Smisel za humor in komično sem verjetno podedoval od mojega očeta in matere. Strašansko rad imam odprtost in veselje, svobodo duha, svobodo igranja, rad imam vse, kar je človeško, komično, prefinjeno, lepo, vznemirljivo. Z eno besedo povedano: rad imam življenje.

TRIBUNA: Igrali ste tudi v partizanskih filmih...

SAMARDŽIĆ: Da, sem. In tudi svojo biografijo sem gradil v partizanskih filmih.

TRIBUNA: Kakšno je sedaj vaše stališče do te zvrsti jugoslovanskih filmov in kako ste jih doživljali tedaj? Mnogi danes ne razumejo, kaj se je tedaj dogajalo...

SAMARDŽIĆ: Vojni, partizanski film je za mene pomenil mnogo v trenutku, ko sem začel svojo kariero. Ne le zame, za gledalce nasploh. Ne vem, če se spominjate tega, ker ste vendarle še mladi. Vojni film je bil patetika in ponos časa, ko se je pojavil. To je zelo značilno povojno obdobje, ki mora opisovati herojske dni svoje bližnje zgodovine. In v tem časovnem obdobju se je rodilo nekaj odličnih partizanskih filmov. Seveda so bili polni patetike, ponosa in so na poseben način govorili o junaštvu naših ljudi. Kljub vsemu sem imel rad tudi drugo zvrst filma, čeprav sem rad igral v enih in drugih. Tam, kjer se demistificira revolucija, kjer se demistificira življenje in prispevek revolucionarja k morali, etiki, drugim, svobodi; kjer se

gradi bojazljivost, ker ni vsak človek heroj. Z eno besedo povedano: raje sem imel tako zvrst filma. Tudi film »Jutro«, za katerega sem dobil Zlatega leva v Benetkah, je bil malce anatemiran v času, ko se je pojavil. Skoraj bi ga prepovedali. Če ne bi bilo nekaterih pogumnih politikov v tem času, pokojnega Veljka Vlahovića, ki je vedno govoril, da se mora govoriti pogumneje tudi o času, v katerem živimo, verjetno ta film ne bi doživel »svetlobe dneva«.

Osebnostno mislim, da je to danes lahko le antologija, neka faza filma. Precej teh filmov je lahko kot neka epika, kot trenutek domače kinematografije, vendar se mi zdi, da

je sedanjí čas mnogo bolj surov, da morajo umetniki govoriti prav o današnjem času. Zato v kinematografiji delamo pogumnejše filme, ki prikazujejo čas, v katerem živimo.

TRIBUNA: V zadnjem času se pojavlja cel val novih beograjskih filmov. V katerih filmih danes najraje igrate?

SAMARDŽIĆ: Novi film, ki sva ga napravila z Žarkom Dragojevićem in se imenuje »Noč v hiši moje matere«, je zelo tragičen in poglobljen film. Govori o dveh družinah. Prva je boljševistična, druga delavska. Iz prve družine je, če tako lahko rečemo, Romeo, fant, iz druge pa Julija, dekle. Ti dve družini in ti dve ljubezni se ne moreta nikakor združiti. Združiti se lahko mladost, ljubezen, lepota ene in druge ljubezni, mladosti. Pri obeh je izraženo drhtenje, ko gre za ljubezen. Toda v trenutku, ko mora priti do resnejše zveze, se vmešata družini in boljševik seveda ne želi, da bi se boljševistična kri mešala z delavsko. Tako pride do razkola v ljubezni. Ali to ne govori o nas? O vseh mogočih ovirah, s katerimi se srečujemo? To je predvsem zgornji sloj filma, da o spodnjih sploh ne govorimo. V bistvu menim, da mora film govoriti o času in ga preslikovati. Govoriti na estetski, umetniški način, in pri tem odkrivati novo etiko, nove resnice, novo moralno, in če hočete, govoriti mora o jutrišnjem dnevu.

TRIBUNA: Igrali ste v vseh zvrsteh filma v Jugoslaviji po vojni in spoznali mnogo ljudi iz različnih krajev. Sami ste bili delegat SR Srbije v skupščini in to v času, ko se je začel proces razdruževanja med republikami in ljudmi...

SAMARDŽIĆ: Samo bojazljivci, slabiči, mali ljudje so lahko nacionalisti. Menim, da mora imeti vsak človek v sebi vsaj kanček občutka za komunikacijo z drugimi. Menim, da je potrebno sporazumevanje in to v tistem humanitarnem, človeškem, kozmopolitskem smislu. Kaj vam pomeni življenje, če ga sami uničujete? Kaj vam pomeni občutenje, ko zvečer utonete v misli in začnete recapitulirati dan in razmišljati o potezah, ki ste jih naredili? V tem trenutku se bo v vas verjetno pojavilo občutenje, da ste bili pravični in nepravični. Če v vas obstaja le kanček poštenosti, boste mogoče uvideli tudi nepravičnost. Toda potem se morate tudi popraviti. Na tem prostoru sta

pri ljudeh prevladali zaslepljenost in tema. Razloge in vzroke ne morem odkriti, toda očitno je, da gre za slabosti naših slabosti. Bil sem delegat skupščine in to vsega skupaj leto dni. Nisem niti monetarni niti ekonomski niti finančni strokovnjak. Toda nekaj vem. Stabilnost neke države in vseh državljanov je odvisna predvsem od ekonomike. Ko pravim ekonomika, mislim: če je žep poln, so vsi zadovoljni. Tedaj nimate časa razpravljati o preprih, problemih. Sem tudi eden od tistih, ki mislijo, da je treba predvsem rešiti najprej ekonomsko vprašanje. Ko rečem ekonomsko vprašanje, menim, da bi se morala definirati lastnina. Če bi se definiralo to in vsaka država v Jugoslaviji, potem trdim, da bi bilo vsem boljše. Moja vprašanja so bila povsem zdrava in logična. Srečen sem, ker se ne ukvarjam več s politiko, čeprav mislim, da je v bistvu celo življenje politika.

TRIBUNA: Imate morda kakšno rešitev...

SAMARDŽIĆ: Ne ukvarjam se z gospodarsko situacijo v drugih republikah. Vem le to, da pri nas ni dobra. Trdim, da je potrebno prestrukturiranje, to je »preklopitev« z družbene lastnine na tržno orientacijo. S tem bi eliminirali mnoge stvari. Pri nas kapitali nikdar niso zaživeli, čeprav so obstajali. Kapital mora imeti titularja, nosilca. Sem eden tistih, ki menijo, da mora biti usoda vseh nas v tem, da se definira politični sistem, ekonomika in, ko govorimo o Jugoslaviji, da se definirajo vsi meddržavni odnosi. Dokler se to ne bo zgodilo, sistem v Jugoslaviji ne more funkcionirati. Prav gotovo opažate, da je sedaj vse krhko, da tudi vlada ni trdna in nima pooblastil. Z eno besedo povedano: zdi se mi, da mora biti v tem trenutku vse jasno. Ko ljudje definirajo določene stvari, tega ne počnejo zaradi razdruževanja ampak približevanja.

TRIBUNA: Analize o volitvah v Srbiji govorijo, da je bila opozicija pred volitvami močnejša kot sedaj. Ali lahko ocenite, kakšni so bili odnosi moči med političnimi skupinami pred volitvami in kakšni so ti odnosi v parlamentu danes?

SAMARDŽIĆ: Res ne vem nič o podrobnostih. Sedaj sem daleč od tega. Mislim predvsem na filme, posebej še na dva nova filma, ki jih moram narediti. Za to vso koncentracijo usmerjam na snemanja. V zadnjem času ne gledam

niti dnevnika, ker več zastuplja kot plemeniti. Bil bi veliko srečnejši, če ne bi bilo tega bojevanja v Iraku, Pakraca, nobnega žarišča na zemeljski kroglji. Po naravi sem humanist in kot umetnik ne morem biti drugačen. Verjetno obstajajo tudi drugačni umetniki. Poznam take, ki so nacionalisti. Sam sem kozmopolit. Vsem državljanom želim, da bi živeli v miru. V Sloveniji sem bil nekajkrat, ko sem snemal filme. Tudi svojo soprogo sem spoznal na Bledu. Srbinja je, ampak tam sva se srečala. Tako sem na nek način sentimentalno navezan na Bled.

Torej vse to, kar govorim, govorim z enega vidika. Zdi se mi, da s povsem logičnega in normalnega in da v življenju ni druge poti.

TRIBUNA: Ali ste gledali na takšno stališče blizu kakšni stranki, politični skupini?

SAMARDŽIĆ: Ne. Odločil sem se pred nekaj meseci, pred volitvami, ko so me mnogi hoteli zvabiti v svojo stranko, da bi bil član SPS ali SPO ali Demokratske stranke; Tedaj sem se odločil, da bom »zunajstrankarski«. Najprej zato, ker mi niti ena partija ni mogla ponuditi nekaj, kar bi sprejel; potem pa tudi zato, ker sem ugotovil, da se je absurdno ukvarjati s politiko. Z delom, kreativnimi stvaritvami, novimi temami in rezultati bom skušal narediti korak naprej v politiki.

TRIBUNA: Ste veliki ljubitelj športa, posebej še nogometa. Slišali smo, da ste bili nekaj časa tudi v upravi OFK Beograda...

SAMARDŽIĆ: Bil sem v upravi in bil sem predsednik OFK Beograda. Torej navijam za manjši beograjski klub. Moja ljubezen do OFK Beograda se je začela s prekrasnimi igrami, ki so jih tedaj prikazovali Skoblar, Santrač, Banović in celotna odlična ekipa nogometašev. Pred tem sta bila v OFK Beogradu nekaj časa Miloš Milutinović in Šekularac. Zgradil sem prekrasno sliko o njihovi romantiki. Za klub sem sprejel kot svoj in sem seveda zanj navijal, ker me je nekako gredo občutenje, ko sem šel na to Karaburmo. Lahko je navijati za močne, težko pa za slabe. Močni navijajo za slabe in slabi za močne.

TRIBUNA: Vedno spremljate nogometne dogodke. Ali vas kaj prizadenejo ta dogajanja na naših stadionih? Mislim na navijače, huligane...

SAMARDŽIĆ: Vse to je zame iracionalno, nesmiselno. To je kot hudič. Mislim, da je to tudi del vzgoje vsakogar, ki prihaja iz hiše. Če je hiša takšna, da v njej vlada nered, če v njej ne živita dobro mož in žena ali oče s sinom, sin z očetom, hčerka z očetom, se mi zdi, da se ta duh, atmosfera prenaša v zavest navijača. Naslednji dan se ta destrukcija, to uničevanje prenese na stadion. To pomeni, da je vir vsega družina. Vsi problemi te države izvirajo iz družine. Seveda so tu še drugi, zelo pomembni elementi, toda zdi se mi, da je to bistveno.

Goran Novković

ALBANSKA APOKALIPSA

Če neko državo v štirih dneh zapusti 40 tisoč državljanov na ilegalen način, potem je nekaj narobe z državo ali državljani. Beg Albancev v Italijo, nekaj pa tudi v Grčijo in Jugoslavijo, je beg pred zadnjimi vzdihljaji komunizma in stalno obljublajočo »novo demokracijo«. Uradni Rim je obtožil Tirano, da spodbuja ilegalne prehode meje, saj bi begunci na prvih večstrankarskih volitvah 31. marca volili proti komunistom. Izjave nekaterih beguncev dajejo slutiti, da ta teorija drži, saj pravijo, da so vojaki streljali v zrak in ne vanje. Italija je povečala pomoč Albaniji za deset milijonov lir, s katero naj bi se ublažila velika gospodarska kriza v Albaniji. Medtem pa ima Jugoslavija do albanskih beguncev selekcioniran pristop: Albancem srbskega in črnogorskega porekla omogoča prehod državne meje, ostalim pa ne. Muslimanska Stranka demokratične akcije je zahtevala, naj se dovoli prestop meje tudi albanskim Muslimanom.

REFERENDUM IN KAOS

17. bo v Sovjetski zvezi vsedrjavni referendum o enotnosti države. Vendar je že šest republik napovedalo, da tega dne zveznega referenduma pri njih ne bo. Poleg Litve, Latvije in Estonije, ki so pred kratkim izvedle uspešne plebiscite, so proti izvedbi referenduma o enotnosti Sovjetske zveze tudi Armenija Gruzija in Moldavci. Predsednik Gorbačov je ob tem napravil še en kompromis. Nekaterim republikam je dovolil, da so vsebino vprašanja na volilnih lističih lahko dopolnile. Pred nedeljskim referendumom pa najbolj vre v Rusiji. Jelcin je sicer na izvedbo referenduma pristal, vendar bo istega dne tudi referendum o uvedbi položaja Ruske federacije, ki bi ga po vseh pričakovanih moral zasesti prav Jelcin. Ta meni, da se je perestrojka tako rekoč spremenila v kaos, iz katerega se je moč rešiti samo z osamosvojitvijo Rusije. Po napovedih vodilne sovjetske sociologinje Zaslavske bo za ohranitev enotnosti sovjetske države glasovalo med 55 in 60 odstotkov volilcev, kar bo dovolj, da Gorbačov ubrani perestrojko.

POROČILO O PINOCHETU

Obljubo, ki jo je predsednik Čila Aylwin dal takoj po lanskoletni izvolitvi, je pred kratkim tudi izpolnil. Vlada je namreč o 17-letni diktaturi generala Augusta Pinocheta izdala obsežno poročilo, ki priča o brutalnosti njegovega vojaškega režima. Poročilo je prepričalo še zadnje, ki so o krutosti Pinochetovega režima dvomili. Rezultat »sistematične politične ekstremacije«, kot je Pinochet poimenoval ubijanje pripadnikov opozicije, je več kot dva tisoč umorjenih. Poročilo tudi navaja, da so zapornike mučili z električnimi šoki, jih zažigali in ubijali z zadušitvami. Kljub temu pa ostaja odprto vprašanje, ali bodo krivci prišli pred sodišče. V veljavi je še vedno zakon, ki varuje morilce iz obdobja 1973-1978. Pinochet, ki je še vedno poveljnik armade, je opozoril vlado, da njegovi možje ne smejo na sodišče. Da bi narod vsaj nekoliko zacelil rane Pinochetove diktature, je predsednik Aylwin predlagal, naj bi vlada izplačala družinam žrtev določene odškodnine, vključno s pokojninami, stanovanj in zdravstveno zaščito.

SANJSKA LADY

Po stotih dneh molka, odkar je morala odstopiti s položaja britanske premierke, je spregovorila Margaret Thatcher. Ameriški televizijski novinarki je zaupala, da si želi živeti v sanjah in nič več v politiki. Po 11-letni politični karieri ex-zelezna lady uživa v državni pokojnini (sedemnajst in pol tisoč funtov) in skuša v svoji pisarni v kletnih prostorih parlamenta odgovoriti na 66 tisoč pisem, ki jih je prejela po odstopu. Na zasedanjih parlamenta se redkokdaj oglašja in čeprav premier Major računa na njeno podporo pri povezovanju Velike Britanije s Kontinentom, je trmasta. Proti enotnemu evropskemu denarju se bom vedno borila, borila in borila, pravi Thatcherjeva. Svojevrstno priznanje ji je dal pred kratkim tudi ameriški predsednik Bush, ki ji je pripel Medaljo svobode. Komentatorji so zapisali, da je slovo Thatcherjeve odhod vseh odhodov.

FAKSLIFE DATA

AMERIKA 1

Tokratni podatki niso najbolj sveži - stari slabo leto in pol - po vsej verjetnosti pa to njihove verodostojnosti aktualnosti ne postavlja pod vprašaj. Kakorkoli že *U.S. News & World Report* je 16. okt. 89 objavil izsledke raziskave o najboljših ameriških »kolidžih«, ki so jih razvrstili v pet kategorij. Predstavili vam bomo zlasti prvo skupino:

narodne univerze (»national« pomeni v amerikanščini predvsem »vsedrjavno«), ki so prikazane na večji tabeli, ter t.i. »liberal-arts colleges« na manjši razpredelnici. Pri razvrščanju so upoštevali v glavnem pet kriterijev: ugled (a), selektivnost (b), načini zadrževanja študentov - »boj proti osipu« (c), kvaliteta poučevanja (č) in financiranje (d). V prvem stolpcu je skupni rezultat, prikazan procentualno v odnosu do najboljšega

rezultata, ostale cifre pa so le uvrstitve glede na posamezne kriterije. V anketi je bilo zajetih 3879 »univerzitetnih predsednikov«, dekanov in »admission officers« s 1294 različnih šol. Skupine, ki so manj zanimive in jih ne bomo predstavljali: regionalni kolidži in univerze (562), regionalni »liberal-arts colleges«, ki jih je 384, ter nazadnje še posebne, specializirane inštitucije, ki jih je skupno s petimi vojaškimi akademijami 82.

selekcija je visoka, pa tudi cene šolanja so izredne: letos nekaj čez \$ 13500!! Še dražji od Harvarda je *Princeton*, na katerem študira velik delež pripadnic ženskega spola (višjega sloja), kar ni ravno značilnost velikih univerz. Na *Duke University* so v preteklem šolskem letu začeli z \$ 70 mio(!) vrednim razširjanjem znanstvenih učilnic, laboratorijev in administrativnih prostorov! Med drugim nameravajo s tem vzbuditi zanimanje med študenti za izbiranje kariere v znanosti, saj delež takšnih v celotnih ZDA vztrajno pada (1966 21.3 %, 1980 18.1 %, 1988 le 15.3 %). *Yale*, na katerem je diplomiral tudi g. Bush, je že dve leti na prvem mestu, čeprav ne prednjači po nobenem posameznem kazalcu. Za svojih 5200 študentov (na *Duke* 6 tisoč, na *Princetonu* 6200, *Harvardu* 11300, *Caltechu* le nekaj sto) tudi ni tako zelo drag. *Fortune* v letošnji četrti številki (25/5) med svetovanjem staršem, kako najpametneje investirati, ugotavlja, da bodo šolnine rasle do leta 2000 v povprečju 7 % letno. Tako naj bi do tedaj štiriletno šolanje (ne vključujoč knjige, potne stroške in denar za pivo) stalo na državnih kolidžih več kot 52 tisoč, na *Princetonu* in drugih iz *Ivy League* skupine a menda kar \$ 155 tisoč!! Bog pomagaj: kjer ni denarja, ni muzike!

			a	b	c	č	d
1. Swarthmore College	Pensilvanija	100.0	3	4	4	1	1
2. Amherst College	Massachusetts	99.0	1	1	1	11	2
3. Williams College	Massachusetts	96.5	2	2	2	2	7
4. Pomona College	Kalifornija	90.7	17	10	22	5	3
5. Bryn Mawr College	Pensilvanija	89.0	10	17	18	3	9
5. Wellesley College	Massachusetts	89.0	5	11	10	12	11
6. Smith College	Massachusetts	88.1	7	33	14	7	8
8. Wesleyan University	Connecticut	87.6	8	6	5	10	24
9. Oberlin College	Ohio	86.8	4	8	44	26	13
10. Grinnell College	Iowa	85.6	11	28	52	21	4

			a	b	c	č	d
1. Yale University	(Connecticut)	100.0	5	3	3	2	9
2. Princeton University	(New Jersey)	99.2	3	2	4	15	1
3. Harvard College and Radcliffe College	(Massachusetts)	97.6	1	1	8	11	2
4. California Institute of Techn.		97.2	14	7	28	1	3
5. Duke University	(Sev. Karolina)	94.3	8	6	7	3	20
6. Stanford University	(Kalifornija)	94.2	4	5	9	10	7
7. Massachusetts Institute of Tech.		90.6	2	4	13	8	45
8. Dartmouth College (New Hampshire)		89.8	13	8	2	7	17
9. University of Chicago	(Illinois)	88.5	11	22	37	5	15
10. Rice University	(Texas)	84.8	25	13	11	22	5
11. Cornell University	(New York)	84.7	7	12	25	32	13
12. Columbia University	(New York)	84.7	12	10	10	26	25
13. University of California at Berkeley		83.6	6	11	46	58	11
14. Johns Hopkins Univer. (Maryland)		83.2	10	23	17	9	73
15. Brown University (Rhode Island)		82.5	15	9	1	33	60
16. University of California at Los Angeles		81.4	19	19	60	27	10
17. University of Michigan		80.7	9	28	22	23	30
18. University of North Carolina at Chapel Hill		80.2	20	21	31	30	14
19. Northwestern Univer. (Illinois)		80.0	18	20	18	24	43
20. University of Pennsylvania		79.8	16	24	14	18	83

AMERIKA 2

Pri samem vrhu lestvica najbrž ne bi bila precej spremenjena, tudi če bi vanjo vključili ostale svetovne univerze - med katerimi najprej pomislite na angleški *Oxford* in *Cambridge*, francoska *Sorbona* ali pa nemški *Heidel-*

berg. Ameriške univerze še vedno prednjačijo v svetu, morda niti ne več toliko zaradi ugleda kot kvalitete poučevanja. Pri tem daleč prednjači *Caltech*, ki je gotovo najbolje opremljena izobraževalno-raziskovalna institucija na svetu - kakor vidite, je opevani in svetovno znani bostonski MIT na tem področju šele osmi. Tudi

sami študentje so na *Caltechu* tisti »pravi«: kar 90 % brucov pride iz razreda 10 % najboljših srednješolcev; med profesorji pa je kar 21 Nobelovcev! *Harvard* je tu še boljši: šest ameriških predsednikov, 29 Nobelovih nagajencev in 27 Pulitzerjevih nagrad - statistika, ki mu poleg dejstva najstarejše ameriške univerze daje svetovni sloves;

AMERIKA 3

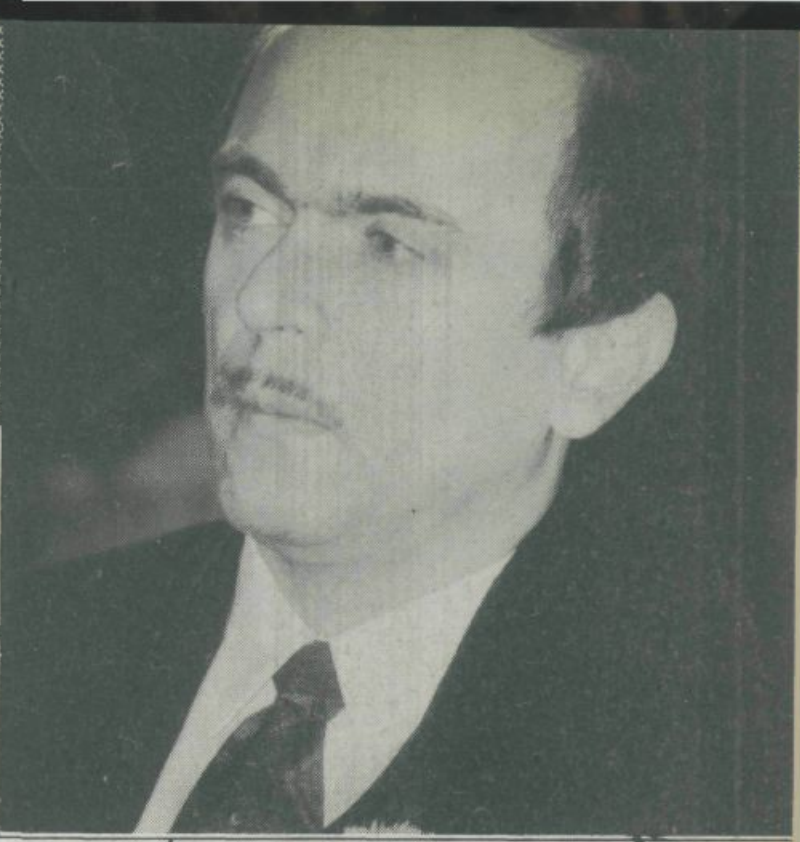
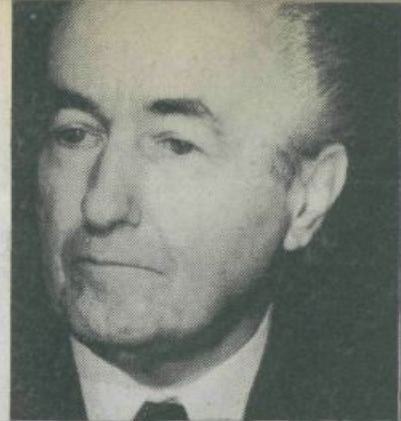
Za konec sem vam hotel prirediti še lestvico 12 najboljših mladih znanstvenikov, ki v glavnem (že) »profesujejo« po zgoraj omenjenih »multiverzah«, vendar mi je zmanjkalo prostora. Žal... Če pa koga že toliko zanima kaj več o 108 mrd dolarjev, kolikor so jih v ZDA v 1991 namenili za civilno raziskovanje, naj piše na *Tribuno*. Ni blema.

M.D.

TRIBUNIN FOTOLABOR

Anteja Markovića mineva smeh. Biti princ na zrnu graha ni smešno, še najmanj za princa.

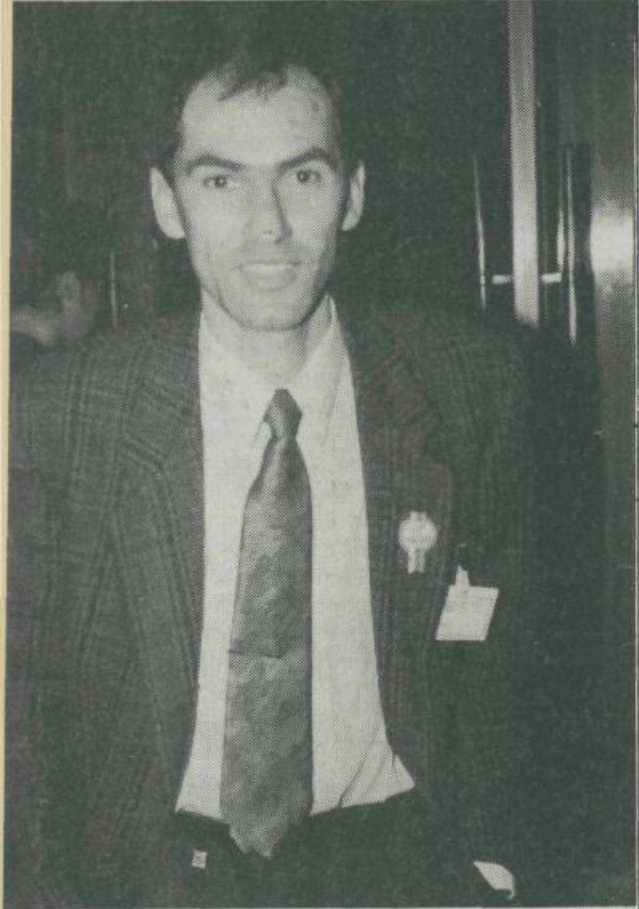

Duša Damjanović, predsednica Srbske Demokratske stranke za Slovenijo je med drugim avtorica pornografskega romana, ki ga je pred štirimi leti od nje odkupil nek založnik. Čakamo na izid.

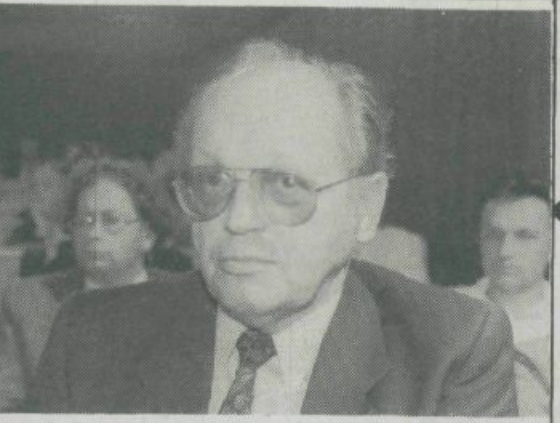
Gospa Ljerka Bizilj, med drugim tudi Slovenka leta, piše knjigo o slovenskem metropolitu, nadškofu dr. Alojziju Šuštarju. Ko je za to izvedel Matjaž Tanko, je izdaval samo še: »Kaj pa celibat?!« Tako je za tem se mu je zvrtilo in je padel pod mizo.

Dr. Janez Drnovšek je prvi slovenski član zveznega predsedstva, ki mu možgani niso odpovedali. To bo vsekakor dobro zanj, ko bo kandidiral za predsednika Slovenije.

Janezu Kocjančiču je bilo red kratkim do smeha. Sedaj pa je nasmeš vse brenak. Adria Airways je namreč dokončno kolabirala. Ekonomska struja Adrie mu svetuje prodajo Airbasa, on pa ultimativno zavrača prodajo letal: če gre do Adria, gre tudi on. Mi pa v jok.

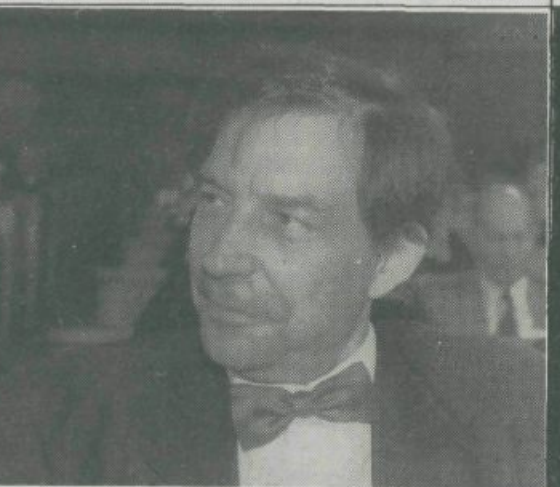
Minister Stanič ustanavlja četrti slovenski dnevnik, ker Demos ni zadovoljen s pisanjem ostalih treh. Imenoval se bo Slovenec. Tako kot sta blaznost in genialnost sosedi na krogu, sta sosedi tudi boljše vizem in nova slovenska oblast. Resnica ima pač več plati.

Janša se zdi vse to smešno. Nam pa žalostno. Slovenci na njegovo žalost niso Srbi in jih puške pač ne zanimajo preveč. Ko bo to poštekalo še on, bo pol Slovenije brez dela in zdravja.

Dr. France Bučar je odločen in pošten mož, navidez celo demokrat. Če mu slučajno ni všeč poročanje kakšnega novinarja o delu skupščine, ga da pač odstraniti. To je vsekakor velik prispevek svobodi tiska v Sloveniji. Če za to ni nobene pravne osnove, je to novinarjev problem. Pravna država velja oblast samo takrat, ko ji je to všeč. Zgodovina se ponavlja.

Minister za turizem se je udeležil berlinskega sejma, kjer so delili letošnjo turistično pogačo. Prodali so šestnajst turističnih aranžmajev. Slovenski turizem bo s tem pokasiral skoraj vse stroške njegovega potovanja.

Lojze Peterle je očitno izgubil kompas. Včasih je pel, sedaj samo še pleše. Tako kot žvižgajo drugi. Pol milijarde dinarjev, namenjenih obnovi poplavljenih celjske bolnice, bo odšlo kot kaže v »instrumente«, ki služijo popolnoma drugim rečem.

Veliki trojki je končno uspel veliki met. Slovenci bomo dobili svoj CNN, Teda Turnerja in Jane Fonda pa v obliki Mete RR.

THE DAYS AFTER

Vojne je konec. Kuvajt je osvobojen, ZDA so postale prva velesila sveta, George Bush pa junak novega časa. V nasprotju z njim se Huseinu odšteva čas. »Mislim, da Husein že pripada zgodovini«, je usodo iraškega predsednika komentiral Henry Kissinger. Za vse bi bilo bolje, če se ga čimprej sname z dnevnega reda, se strinjajo Američani. »Slika iraškega predsednika se preprosto ne sklada z dolgotrajnim in pravičnim mirom na Bližnjem Vzhodu«, je bil jasen ameriški podpredsednik Quayl.

Triumf ameriške administracije

Vojne je konec (če je med tem že kdo pozabil, je bila to osvobodilna vojna - pozabimo za trenutek na nafto), in Kuvajt je osvobojen. Izid vojne je prinesel kapital, ki ga bo ameriški predsednik nedvomno vnovčil na predsedniški volitvah leta '92, kajti v igri na vse ali nič je izšel kot zmagovalec in ZDA so vedno znale nagraditi svoje junake. Ankete javnega mnenja danes kažejo, da uživa Bush trenutno večjo podporo svojega ljudstva kot vsi njegovi predhodniki. Demokratom se v prihodnosti obetajo težki časi. Če Ameriki s to vojno morda ni uspelo preprečiti gospodarske recesije, se je gotovo izognila morebitni »demokratski nevarnosti«. V njihovih vrstah v tem trenutku ni niti enega politika, ki bi se lahko enakovredno kosal z avreolo sedanjega republikanca na prestolu. Najresnejši demokratski kandidat za leto '92 senator Georgije Sam Nunn je bil glavni nasprotnik ameriške intervencije v Zalivu. Bush pa se je do sedaj izkazal za preveč prodornega, da bi ob pravem trenutku ne spomnil svojih rojakov, da so se vodilni demokrati na Kapitolu do zadnjega upirali vojaški akciji. Ameriška zmaga je popolnoma izničila tudi vsa dolgoletna prizadevanja demokratske stranke, ki se je ves čas »republikanske vladavine« trudila dokazati, da ZDA porabijo preveč denarja v vojaške namene.

Vietnam se ni ponovil in Američani so Bushu hvaležni, da se je končno pojavil nekdo, ki je z drugačnim razpletom neke vojne potisnil

v ozadje azijsko travmo. Ameriški predsednik je svojo strategijo namreč zasnoval na najboljši mogoč način: zmagati s čim manj žrtvami. Bilanca iz Vietnama se tokrat ni smela ponoviti.

V začetku spopada v Zalivu ni bilo nikogar, ki bi podvomil, da bi ZDA v vojni s tehnološko in vojaško-strateško inferiornim nasprotnikom utegnile vojno izgubiti, toda zelo malo je bilo tistih, ki so verjeli, da bodo celotne ameriške žrtve na koncu ne presegle štiristo vojakov. Modra diplomacija in učinkovita vojaška strategija sta v Zalivu opravili svoje. Trojici Powell-Schwarzkopf-Bush se do sedaj skoraj ni imelo kaj očitati, vsaj kar se tiče ameriškega zornega kota. Vojaška izvedenca sta izkoristila tehnološko premoč svojega orožja, za ameriško moralno podobo o svetu pa je poskrbela Busheva diplomacija, ki ji gre za začetni uspeh šteti že dejstvo, da je ustvarila koalicijo osemindvajsetih držav proti Iraku.

Novi mir v Zalivu

Večina političnih opazovalcev se je takoj po razglasitvi miru začela obračati v prihodnost in napovedovati, da je Bush sicer dobil vojno v Zalivu, čaka pa ga še pomembna bitka (za) v miru. Ameriška diplomacija bo imela v naslednjih letih z bližnjevzhodnimi zapleti dela čez glavo. Žal Američani s samo vojaško zmago niso samodejno rešili političnih vprašanj na tem področju. Čaka jih preureditev odnosov v Zalivu, arabsko-izraelski konflikt, palestinsko vprašanje in sklenitev regionalnega varnostnega sporazuma. Ameriška

diplomacija se zaveda, da bo za rešitev teh vprašanj potrebno veliko več naporov in takta, kot je bilo potrebno v vojni. Kajti Bližnji Vzhod ne more več čakati in zahteva takojšnjo rešitev svojih vprašanj. Arabci so že naveličani večnih ameriških obljub in mirovnihi načrtov, ki se menjajo skupaj z ameriški predsedniki. In zamerjali so jih že ničkoliko. Načrtov in predsednikov. Najprej je obstajal »Rogersov načrt«, pa potem Reaganov, dokler niso prišli Bakerjevi predlogi. Arabci so podvomili v ameriško učinkovitost.

Sedaj je na delu diplomacija, ki se bo verjetno najprej ozrla na Izrael, da poplača dolg za njihovo medvojno potrpežljivost. Izraelci imajo predvsem dve zahtevi: zaračunali bodo vojno odškodnino, baje da v višini med tremi in štirimi milijardami dolarjev, za škodo, ki so jo povzročile iraške rakete, in za gospodarsko škodo. Po nekaterih podatkih je Irak v obdobju od 18. januarja do 25. februarja nad Izrael poslal vsega skupaj devetintrideset raket »al huseini«, nekakšno predelano verzijo sovjetskih scudov. Poleg denarja si Izraelci seveda najbolj želijo ukinitve gospodarskega bojkota Saudske Arabije. Za to ameriško uslugo je Izrael pripravljen omiliti svojo politiko na zasedenih ozemljih. Sicer pa čaka Američane neskončni perpetuum mobile: posredništvo med Izraelom, Sirijo in Jordanijo. Na ameriška vrata bodo trkali izstavljalci računov iz Egipta, Sirije in že omenjenega Izraela. Povrh vsega se Američani zavedajo, da odlaganje palestinskega vprašanja ni več mogoče. Bakerjev bližnjevzhodni program temelji predvsem na štirih poglavitnih smernicah, in sicer: nadzor nad oboroževanjem v regiji, palestinsko-izraelsko vprašanje, uresničevanje varnostnega sporazuma in pa gospodarsko sodelovanje. Najbolj na majavih nogah je seveda palestinsko vprašanje, saj so zaradi odkrite podpore Huseinu za pravili marsikateri glas. Baker bo moral pokazati spretnost, podobno tisti med vojno, ko so Američani z vsemi štirimi brzdali Izrael, da je mirno in »ponižno« trpel iraške izstrelke. Da bi bile stvari videti še težje, dobivajo Američani v tem času že prve reklamacije. Izraelci namreč menijo, da je šestopetdeset milijonov dolarjev, kolikor so jih ZDA odredile za poravnavo vojne škode, premalo in vztrajajo pri svojih izračunih, ki krepko presegaajo ameriške.

Usoda iraškega vodje

Ob vsej živahni diplomaciji bodo morali Američani z enim očesom še vedno motriti iraškega predsednika, ki so ga nekateri sicer že pokopali. Za nekatere je Husein že preteklost. Ali mu bo v onostranstvo pomagala iraška opozicija in lasten narod in kakšen delež bodo v tej igri imeli Američani, zaenkrat še ni popolnoma jasno. Bela hiša se namreč zaveda, da bi pretiran pritisk na Huseina z njihove strani njegovo podobo poraženega diktatorja preobrazil v žrtev in mučenika v očeh arabskega sveta. V amerškem tisku so se pojavili tudi prvi komentarji, ki ameriški vladi očitajo dvoličnost v zvezi z iraškim vprašanjem. Oporekajo ji, da želi soditi Sadamu Huseinu zaradi zločinov, ki jih je storil v konfrontaciji z Zahodom, ignorirala pa je njegovo agresijo proti »nezanimivim« Arabcem.

Zaenkrat Husein ureja zadeve v svoji državi na že ustaljen in preizkušen način. Pričakovati je, da bo v svoji borbi za oblast posegel po vseh razpoložljivih sredstvih. Verjetno ni preagljeno predvidevati, da stoji Irak pred državljansko vojno, kajti za njeno uresničitev so dani že vsi pogoji: šibka oblast v Bagdadu, glas Kurdiv, ki vpije po maščevanju in Šiitsko ljudstvo, ki se zaveda, da je bilo ves čas podrejeno kljub temu, da predstavlja večino iraškega naroda (okrog 60 %).

Po nemirih na jugu države se je dvignil tudi njen severni del, kjer so akcijo prevzeli kurdski gverilci. Nekateri menijo, da je vstaja Kurdskih in Šiitskih upornikov med seboj povezana in koordinirana. Njihovo zavezništvo pa v sebi v bistvu nosi klice dvojne nevarnosti. Na eni strani preči grožnja državljanske vojne, ki bo po preliti krvi daleč prednjačila pred končano vojno z zavezniškimi silami, po drugi strani pa konec stranke BASS in verjetno okrutno maščevanje Šiitov nad Suniti. Usodo države je tako v svoje roke prevzelo iraško ljudstvo, ki se mu obeta na daljevanje krvavih dogodkov. Irak je le potrdil staro resnico, da se vojna začne, kadar se hoče, in konča, kadar se lahko.

Erika Repovž

Edo Žitnik

Podpis sporazuma o razpustitvi Varšavskega pakta, s katerim je po 36-letih vzhodne vojaško-politične zveze prenehala obstajati tudi formalno, je sicer dogodek, po katerem je moč govoriti o polarizaciji sveta le še v razvojno-gospodarskem smislu. Spričo sovjetskih gospodarskih težav, ki objektivno slabijo moč sovjetske armade, »zastarelosti« sovjetske oborožitve, ki smo jo videli v Iraku, ob dejstvu, da Moskva nima več zavezniških satelitov itd. postaja torej pakt NATO edina globalna vojaško-politična organizacija, ki lahko kroji novo svetovno ureditev po lastni meri. Z drugimi besedami, Združene države Amerike imajo prvič po drugi svetovni vojni možnost za novo, in kot poudarjajo ameriški predstavniki tudi pravičnejšo svetovno ureditev. V tem kontekstu je seveda na prvem mestu prihodnja usoda Evrope, ki postaja s svojo kulturno-zgodovinsko dediščino, politično integracijo in nenazadnje s prenehanjem sovjetske nevarnosti vse manj odvisna od obrambnega dežnika Združenih držav Amerike oziroma pakta NATO. Prav zaradi tega niso naključna razmišljanja o tako imenovani evropski obrambni strategiji, ki bi bila, če ne drugega, vsaj manj odvisna od ameriško-evropske koordinacije v Natu. Predsednik Evropske komisije Francoz Jacques Delors sicer izjavlja, da bi bilo treba evropsko vojaško unijo, s tem je mišljena za zdaj evropska dvanajsterica, razumeti bolj kot idejo, o kateri bi se morale izreči vse članice Evropske skupnosti. Seveda je ob tem že slišati pomisleke Washingtona, češ da bi bila »evropska vojaška zveza« bistveno šibkejša od Nata - torej njegov slab nadomestek. Seveda so taki argumenti po razpadu Varšavskega pakta in dejstvu, da bi Evropejci vsekakor ohranili določeno koordinacijo z Washingtonom tudi, ko bi bili na svojem, odveč. Za njimi se skriva bojazen Washingtona, da bi bil s krepitvijo evropske vojaško-obrambne doktrine v perspektivi ogrožen tudi ameriški politični vpliv na stari celine, kateremu pa se, ne le zaradi Zahodne Nemčije, ne misli odpovedati. Poleg neprestane trgovinske vojne z Japonsko, ki jo Združene države neusmiljeno izgublajo, si Washington nikakor ne more privoščiti še ene gospodarske fronte v Evropi. Washington želi potemtakem z NATO paktom, ki je postal v zdajšnji situaciji nepotreben, vsaj v dosedani obliki, zadržati in celo razširiti svoje svetovne gospodarsko-politične pozicije. Obstaja torej realna možnost, da nova svetovna ureditev ne bo multipolarna, kot je bilo pričakovati po koncu hladne vojne, ampak monopolarna. Jacques Delors se tega po vsem sodeč dobro zaveda.

NATO ŠE OBSTAJA ...

PROREKTORJEVI ZAPISKI

Foto: Tomi Drozg

BOŠTJAN M. ZUPANČIČ, predavatelj pri predmetu kazensko-procesno pravo na Pravni fakulteti in prorektor Univerze

Sreda, 6. marca 1991

1902. leta je Otto Gross v svojem delu *Über psychopathische Minderwertigkeiten* razvil teorijo, kasneje je iz nje Jung razvil svojo o intro- oz. ekstravertiranosti, o primarni in sekundarni funkciji možganskih celic, češ da določen afektivni dražljaj, ki primarno vpliva na celico, sekundarno lahko hitro ovane, se izgubi, ali pa odmeva v t.im. kompleksu še dolgo časa. Ko sem to danes zjutraj prebiral, mi je bilo naenkrat jasno, zakaj sta mi pisatelja Rebula in pokojni Marjan Rožanc oba svetovala, naj pišem dnevnik. Moja sekundarna odmevnost je morda prekratka za določene vrste dovzetnosti, čeprav po drugi strani služi lateralnemu mišljenju, s katerim so me tudi že označili. To pripovedujem

zato, ker je ena nenavadnih sinhronitet, da so mi ravno danes sporočili s Tribune, naj bi za nekaj dni vodil dnevnik.

Danes se je moj dan začel ob pol šestih z branjem omenjene Jungove študije. Te tihe jutranje ure, ki jih preživim v kuhinji, v kateri se ne sliši ropot s ceste in kjer sem včasih še kot otrok čakal na sončni vzhod, so mi najljubše. Na kosanju pred balkonom so pričeli čivkati vrabci, zanesljivo znamenje, da se bliža pomlad. V tem nemirnem in zmedenem času, ko imam čez dan občutek, da se kot Don Kihot, pa brez Sančo Panse, borim z mlino na veter, ki se vedno hitreje vrte v desno, mi misel na pomlad v teh mirnih jutranjih urah daje iluzijo, da se svet v resnici ni sfizil.

Pridihan priletim na rektorat, kjer so že predstavniki neke fakultete, ki ima težave s svojimi prostori. Vidim, da se je eden od članov delegacije za ta obisk praznje oblekel in se sprašujem, če je mogoče, da nas ljudje res jemljejo tako resno: kadar je človek pri vrhu neke hierarhije, pozabi na vtis, ki ga dela njegov urad: sodniki, zdravniki itd. Ob pol devetih kolegij, potem še nekaj uradnih zadev. Hiro domov, kajti ob štirih imam predavanje: odpasti moram svojo uro, ker sicer ne bom svež v predavalnici. Predavanje gre imenitno. Uspe mi, da za uro in pol vsi pozabimo na vse drugo. Zvečer še en razgovor o primarni funkciji.

Četrtek, 7. marca 1991

Zjutraj je bil pri meni nekdo od neke raziskovalne organizacije iz zahodne Evrope. Gospod je antropolog in raziskuje etnične posebnosti slovenske istovetnosti. V razgovoru se je izkazalo, da se v marsičem strinja. Prav neverjetno je, kako vedno najdem skupna tla z zunanjimi opazovalci Slovenije, doma pa me mnogi zaradi mojih opažanj grdo gledajo. Na cesti sva se pozdravila tudi z dobrim znancem umetnostnim kritikom, ki je pohvalil moj nagovor ob podelitvi Prešernovih nagrad. Sam pa seveda nisem mogel mimo tega, da mu ne bi, morda z malo grenkobe, omenil skoraj surovo označbo pod sliko v Tribuni. Podobno se je godilo na nekam sestanku danes, ko mi je bilo oponešeno, da nisem bil dovolj prijazen s človekom iz vlade, ki je pred polovico dekanov univerze jasno povedal, da njegov sekretariat malo briga avtonomija Univerze in da nas bodo obdržali kot zavod. Tu sta možni samo dve razlagi. Ali tehničnemu delu Univerze sploh ni do avtonomije, ali pa ljudje ne razumejo, da jim bodo z zakonom zavodih vse vzeli. Zjutraj sem bil na us-

tanovnem sestanku »Evropske hiše«, ki ga je vodil zavzeti dr. B. Moji dvomi o tem, ali naj se pridružim, se razprše v trenutku, ko beseda nanese na Jugoslavijo in Srbijo. Za zvečer imam povabljen prijatelj, ki so tudi bili v Ameriki, da se pogovorimo o nekem projektu, ki bi bil za Slovenijo zelo zdravilen. Izkaže se, da akademski ljudje razmišljajo prosto asociativno, medtem ko je vsak projekt treba speljati premočrtno. Univerzitetnim profesorjem je sicer lepo, ker so plačani za svojo svobodno ustvarjalnost. Toda, ko jih to razvadi, da ne znajo več skrbeti za svoj obstanek, postanejo zlahka plen tistih, ki manj mislijo in več hočejo.

Petek, 9. marca 1991

Zjutraj hitim, ker bi moral priti nekdo od zvezne administracije, s katero sem navezal stike, ko sem bil zadnjič v Beogradu. Zvezni sekretariat za razvoj posluje kot vse birokracije. Odtujeno dejanskosti. Denar alocira po kvaliteti papirja, na kateri je napisana prošnja. Ameriška National Endowment for the Humanities je ista: deli davkoplačevalski denar in sodi o stvarih, ki jih ne razume. Ob devetih je seja univerzitetnega sveta. Polovica ljudi manjka. Kaj sije Kardelj mislil s to svojo neposredno demokracijo, ne vem, a Plato je mislil svojo samoupravno državo za vasi s pet tisoč ljudmi, ne pa za narod, kjer še posamezniki niso simpatični drug drugemu - kje interesne skupine! Kljub vznesenim protestom in govorom z mero trmaste sentimentalnosti izzveni seja antiklimaktično - če se ta izraz v slovenščini sploh uporablja. Po seja ob enih je tiskovna konferenca v grobnici. Dragan končno pove, da je avstrijska znanost zanič in je nesmiselno, če se zgledujemo po Germanih. Gotovo je, da naši študenti to razumejo, a Nemci so po vojni štipendirali veliko profesorjev, ki so zdaj kondicionirani na njihov sistem.

Po konferenci je teden zaključen. Boli me glava. Popoldne doma študiram in se veselim sobotnega jutra, ko bo čisto tiho in bom imel mir.

Sobota, 10. marca 1991

Vstanem pred svitom in berem do devetih. Imeti bi moral nek prostovoljni seminar, a je zdaj prepozno, da bi sklicali ljudi. Poročila v časopisih so v redu. Upam, da bodo v Mariboru prav razumeli, da jih ne zaviramo. Tu v Sloveniji je tako težko biti samoumeven. Včasih prihaja do čisto groteskinih nespornostov in raje ne bi tu razglabljal zakaj: o tem bi se dalo napisati dobro disertacijo. Zjutraj sem pisal pismo nekemu ameriškemu prijatelju in mu pripovedoval, da je problem ameriškosti v tem, da nima dovolj globinske resonančnosti, kakor da njihovi sonarji ne beležijo dovolj fa/n/tomov, kakor da ne bi bilo demonov, proti katerim bi se morali boriti. No, tu jih je prav gotovo dovolj. Popoldne imam obisk nekega umetnika, ki misli, da je za njegov razvoj dovolj, če sledi svoji rdeči niti kar tu na mestu. Ampak vsi velikani te civilizacije sicer niso prišli iz velikih centrov, Parizov, Firenc itd., delali pa so prav gotovo tam. Po neki naravni selekciji gredo talentirani v mednarodno konkurenco, nekam že, in tisto, kar je kaj vredno, ostane v orbiti. Zvečer gremo v kino. Hot Spot, spet ena eksistencialno gangsterska varianta Bonnie and Clyde. Mestoma se prav dolgočasim in se spominjam Petra Bogdanoviča in Paper Moon. In mogoče Casablanca, ki sem jo ogromnokrat videl v Cambridgeu, v kinu Casablanca. Play it again Sam: De plus que ça change, de plus c'est la même chose.

Nedelja, 11. marca 1991

Zunaj se dani in dežuje. Golobi na balkonu čakajo na svojo porcijo, ki jo dobe od Štefke. Mir, ah, kakšen zlat mir. V roke vzamem

Kovačičev Kristalni čas in potem samo še od časa do časa slišim bibipanje ure. V štirih urah sem knjigo na dušek prebral. Zelo spominja na Gabrijela Garçio Marqueza in tudi vem, zakaj. Ta človek je zrasel med ženskami, prav kakor Marquez. In čeprav svetá ne opisuje tako z njihovega stališča, s stališča vrste, takorekoč, bolj kot stališča posameznika, je vendar v njem čuti poleg moške senzibilnosti tudi velik del prav te biološke pripadnosti, sposobnosti za zvezo - nagonu takorekoč. Toda tisto, kar Kavčiča najbolj zaposluje, nekakšen svetovni nazor o tem, kaj je pristno in kaj ne, je v resnici - to je pogosto tako - še najmanj prepričljivo. Ker hoče iz svoje sekundarne reverberacije narediti vrolino, čeprav je v resnici obseden od reminiscenc in drugotnih podoživljanj. Misli, da bi se morali vsi zapisati tej kombinaciji libida in spominske odmevnosti. To pa ne! V resnici ganljiv pa je njegov človeški opis skrbi za tri različne ženske. To bo ostalo. Potem telefonira Lepa Nansi, s katero sem se ničkolikokrat poročil med tramovi na nadstrešku njihove drvarnice in pravi, da ji je bil všeč moj intervju v Nedeljskem dnevniku.

Ponedeljek, 12. marca 1991

Izpiti. V Ameriki so bili enkrat na semester in pisni, tu pa vsak mesec sprašujem, hvalabogu z asistentom, ki vodi zapisnik in je za pričo objektivnosti. Ti ljudje so absolutno premladi za pravo. Neka študentka mi pove, da je dve leti in pol hodila na moja predavanja in je prej padala enostavno zato, ker ni vedela, ali jo materija »interesira«. Šele, ko je malo odrasla, je prišla dovolj »k zavesti«, da je stvar vzela dovolj resno: medtem sem jo moral štirikrat vreči na izpitu. No, ne samo, da jih je treba prositi, naj se trudijo in bodo resni, kar je posledica razvajenega socializma (tega

se bodo zdaj težko odvadili), ker pravo mora biti, mora biti pravna fakulteta - raven pa pada že zadnjih petdeset let. Če bi me moji ameriški kolegi videli, na kakšni ravni sprašujem zdaj - jaz, ki sem bil znan po svoji zahtevnosti - bi se mi sladko smejali. Izgleda, da smo tudi v vzgoji Slovenci majhna, avtarkična kultura, ki mora spričo svojega preživetja nižati standarde zahtevnosti. To je, kakor če bi Žužemberk na vsak način hotel izmed svojih sestaviti simfonični orkester. Morda ima Ciper to bolj urejeno, ker sploh nima univeze, denar pa porabi tako, da svoje študente štipendira na najboljših svetovnih univerzah. Enega takega Ciprčana se spomnim, skupaj sva bila na HLS, potem pa je bil eden redkih, vsega jih je morda deset ali pa še manj, tujih profesorjev prava v ZDA. Ne, ne: za Slovenijo je edina rešitev vsa vrata odpreti na prepil, da bo odpihnilo to zatohlost in to tako osebno, krožno trepljanje po ramenih. Naj smrdi, samo da je toplo!

Torek, 12. 3. 1991

Ob desetih je bitka v Skupščini, na komisiji za visoko šolstvo. Predsednik nekaj navaja v prazno in se gre vaško diplomacijo z ne vem kom, mogoče Križmanom, ki pravi, da ga ne bo na sejo. Saj niti ni važno... Potem predsednik naredi napako, ko pravi, da bo mene »spustil nad«

nekoga s sekretariata za zakonodajo. To hitro izrabim in potem je pred njim mir: temu enostavno ne zaupam, pa tudi študentski predstavnik ga ravno ne obožuje. Minister ves čas prikimava. Mogoče misli, da se tako dela politika, a Univerza mora iz zakona o zavodih ven. Ta zakon je trojanski konj in ne vemo, kaj bo prišlo iz njegovega trebuha: timeo Danaos et dona ferentes... Od tam bežim na nastopno predavanje, ki ga ima F., vendar jih iščem po vsej hiši brez uspeha. Pozneje se izkaže, da so se »skrili« na inštitut. Ob štirih popoldne imam predavanje in zvečer še razgovore glede zakona, o katerem bodo glasovali v četrtek.

No, končno je pomlad. Vrabcí so se čisto razživeli, kosa pa še ni slišati nobenega.

Post scriptum.

Beseda *professor* izhaja iz latinske besede, deponenčnega glagola, če se ne motim, *pro-fitteor*, kar pomeni naprej nesem, za razliko morda od *con-fitteor*, kar pomeni, spovedujem se, iz-povedujem se. *professor* je po svoji naravi javna osebnost. Kvaliteta njegove osebnosti je povsem odvisna od kvalitete javnosti, ki jo naslavlja. To velja za profesorja prava še toliko bolj.

MARIBORSKI REKTOR O SVOJEM Odstopu

TRIBUNA: V svoji odstopni izjavi, s katero ste presenetili konec februarja, ste omenili preutrujenost in preobremenjenost. Jasno je bilo, da pravi vzroki tičijo drugje. Kakšna je bila reakcija na vaš odstop in kdo zdaj vodi Univerzo v Mariboru, saj vemo, da so za vami odstopili tudi vsi trije prorektorji?

KRIŽMAN: Sprva nisem hotel vznemirjati javnosti z dejanskimi vzroki, zato sem v odstopni izjavi, ki je bila namenjena tudi Univerzitetnemu svetu, omenil preutrujenost in preobremenjenost s pedagoškim in raziskovalnim delom. Čez dva dni se je sestel Znanstveno-pedagoški svet Univerze ter vsi dekani in takrat je bilo treba prave vzroke povedati. ZPS in dekani odstopa vodstva Univerze niso sprejeli, zato smo se sestali z ministrom za šolstvo in podpredsednikom vlade. Na tem skoraj peturnem razgovoru smo sicer nekaj stvari razčistili. Dogovorili pa smo se tudi, da bo minister za šolstvo v roku treh mesecev poizkušal urediti stvari skladno s sklepi iz te seje, ta čas pa bo vodstvo Univerze delovalo kot vlada v odstopu. Vendar pa odstopa nismo preklicali.

TRIBUNA: Kaj je po tem ukenil minister in ali je že znano, po katerem programu bodo študirali tisti, ki se bodo vpisali letos?

KRIŽMAN: Nekaj dni po prej omenjenem dogovoru sem opazil, da je minister znova ukrepal v nasprotju z dogovorom. Tako čakam, kaj bo z novim razpisom, za katerega dejansko nihče ne ve, kako bo z njim. Tudi v pisanju sredstev javnega obveščanja se pojavljajo najrazličnejše informacije. To pa verjetno izhaja iz tiskovne konference, ki jo je minister imel po seji Izvršnega sveta in na kateri je bilo govora o razpisu oziroma novih študijskih programih.

Sam sem govoril z ministrom, z njegovo razlago pa nisem bil zadovoljen. Predvsem zaradi tega, ker ni v skladu z Zakonom in zaradi tega, ker bo razpis takšen, da študentom ne moremo povedati, po kakšnih programih bodo

SE LJUBLJANA BOJI KONKURENCE?

Ob odstopu rektorja mariborske Univerze Alojza Križmana je prišlo na dan kar nekaj nesoglasij med obema Univerzama. V Mariboru so pripravili nov študijski program, ki naj bi počakal še eno leto. Ali se bo mlajša sestra znova pokorila svoji starejši? Mariboru očitajo, da poizkuša na svoj konec speljati vse več cekinov iz že tako siromašne vreče. Ali ta trditev drži ali pa se v Ljubljani bojijo, da jim bo študentarija ušla v Maribor?

začeli študirati jeseni. In ko sem ministru zastavil vprašanje, kaj naj rečemo študentom, mi je odgovoril, naj jim govorimo o vsebini študija. To pa ne gre! Moramo jim povedati, ali bo študij trajal osem ali devet semestrov, kakšna bo obremenitev študentov... Na naši Univerzi pa je tudi navada, da smo študentom na informativnem dnevu razdelili predmetnike. Tako so dobili vsaj osnovne podatke. Ne vem, kaj bomo letos povedali novincem.

TRIBUNA: Katere novosti in prednosti prinaša prenovljeni program? V katerih

elementih programa prihajate v nesoglasje z ministrom Vencjem?

KRIŽMAN: Obseg ur naj bi se zmanjšal iz 900 na 750 ur. To je ena stvar. Druga stvar je ta, da naj bi na družboslovnih in humanističnih vedah ostalo osem semestrov študija, medtem ko bi na naravoslovnih in tehničnih vedah obstajala možnost osem ali devet semestrov. Vendar pa devet semestrov ne bi bila izjema, temveč optimalna dolžina študija, odvisno od tega, kako se fakulteta odloči. Po prejšnjih programih - osem semestrov po 900 ur - je bila skupna obremenitev 3600 ur. Tako pa bi se na fakultetah, ki bi se odločile za devet semesterski študij, program tako skrčil na 3375 ur, kar pomeni, da glede na obseg ur tak program nikakor ne bi mogel biti dražji. Zato mi ni jasno, kako to, da minister izjavlja, da naj bi bil tak program dražji, ker je očitno, da bo kvečjemu cenejši. Problem za nesprejetje takega programa je tudi v tako imenovanem devetem semestru, saj po besedah ministra pomeni podaljševanje študija. Po naših analizah je na tehničnih usmeritvah v Mariboru povprečje študija šest let.

Od vpisanih študentov študij zaključijo ena tretjina. Po nadaljnjih analizah v štirih letih in pol zaključijo študij od 1 do 1,5 odstotka študentov, to je osem semestrov in diplomski semester. Zato je popolnoma nesmiselno graditi študijski program na tako majhnem odstotku. Na naši Univerzi pa imamo tudi projekt talentiranih študentov, ki lahko končajo študij v krajšem času, tudi recimo v dveh letih, če seveda ZPS odloči, da gre za izjemne študente. Tako torej ugodimo tudi takim študentom. Celoten program pa je treba zastaviti na takoimenovano zgornje povprečje, ne pa na elito študentov. Z letno razbremenitvijo programa bi študentom omogočili, da bi lažje opravljali sprotne obveznosti in bi lažje sledili študijskemu ritmu. Zdaj pa se

dogaja, da zaradi prenatrpanosti v prvem letniku študent že po prvem letu pavzira in ko opravi te obveznosti, se mu isto zgodi v drugem letniku... Tako se te stvari vlečejo iz leta v leto. Po teh analizah vsi enkrat pavzirajo. S tako razbremenitvijo pa bi vse skupaj olajšali.

Druga novost tega koncepta pa je v tem, da bi bilo maksimalno število predmetov v letniku osem. Do zdaj se je namreč dogajalo, da je bilo v letniku dvanajst do trinajst predmetov, kar pomeni v štirih letih okoli petdeset izpitov. Tako bi število izpitov zmanjšali za skoraj polovico in s tem omogočili poudarek na močnejših predmetih. Za študente pa bi bilo tako seveda vse skupaj lažje.

TRIBUNA: *Kako so potekale priprave na nov program in kdaj je dejansko prišlo do spora?*

KRIŽMAN: O elementih, na katerih bi gradili nove programe smo se pogovarjali že lani junija. Takoj po tem smo na Univerzi v Mariboru oblikovali študijske skupine, ki so pripravljale nove programe. Oktobra je bilo povedano, da je rok za oddajo teh študijskih programov 15. december, če hočemo iti z njimi v razpis februarja. Tudi mi tega nismo izpeljali do tega roka, ker je za oblikovanje takih programov pač potrebno veliko dela. Priložiti pa smo morali tudi programe treh evropskih univerz kot primerjalne, zato da bi se približali evropskim programom. Naš program je tako moral biti podoben, ne pa identičen evropskim. Zaradi tega smo se dogovorili za dodatni skrajni rok 31. januar. Tako je bilo dogovorjeno, da tisti, ki pripravi programe do tega roka, lahko gre z njimi v razpis februarja in prične v jeseni z izvajanjem. Zakonsko je namreč določeno, da mora biti študent s programom, po katerem bo študiral, seznanjen šest mesecev pred začetkom študijskega leta. Mi smo torej nove programe predložili do konca januarja, medtem ko ljubljanska Univerza z izjemo ekonomske fakultete tega ni storila. Do 20. februarja tudi nihče ni komentiral naših programov. Nato se je sestal Odbor za visoko šolstvo in takrat se je vse skupaj pričelo. Obvladalo je mnenje, da mariborska Univerza ne more delovati po novih programih, medtem ko bi ljubljanska ostala pri starih. Spotaknili so se ob deveti semester. Po laični razlagi bi naj to bilo podaljšanje študija. Ni bilo jasno tudi, kaj bi se zgodilo, če bi ljubljanske Univerze z isto usmeritvijo pripravile programe, ki bi trajali osem semestrov. Minister za šolstvo je takemu mnenju podlegel in odločil, da nobena izmed stvari ne gre v razpis in da bomo morali počakati še eno leto. To je bil kamen spotike. Nisem mogel sprejeti dejstva, da delo, ki smo ga opravili, ostaja brez haska. Ni se mi zdelo pravično do ljudi, ki so to pripravljali, niti

do študentov, ki so pri tem prav tako sodelovali.

Tu se je ta spor dejansko začel. Ob tem pa je prišla na dan še vrsta drugih stvari, ki so bile v zvezi z investicijami v prostorski razvoj Univerze, s sistematizacijo in s spremenjenim financiranjem Univerze. Vse to smo ministru Venclju predstavili, ta je dal besedo, da bo te stvari v roku treh mesecev uredil.

TRIBUNA: *Ali kljub temu, da programi na obeh Univerzah niso poenoteni mislite, da bi bilo treba z izvajanjem pričeti že letos?*

KRIŽMAN: Še vedno vztrajamo pri tem, da se novi programi pričnejo na mariborski Univerzi izvajati to jesen. Ministru pa smo povedali tudi, da bi v primeru različnosti programov na mariborski in ljubljanski fakulteti iste stroke uskladili naše programe. Meni osebno se sicer to zdi neumnost, kajti le tako, da se programi Univerz razlikujejo in nihče ne prisiljuje v poenotenje, bi dosegli, kot drugje po svetu, neke vrste konkurenco med fakultetami.

TRIBUNA: *Ali so bili podobni problemi prisotni že prej in kako ste jih reševali?*

KRIŽMAN: Seveda so bili taki problemi že prej prisotni. Toda prej je vse skupaj usklajeval Zakon o usmerjenem izobraževanju. Takrat smo šli celo tako daleč, da je bila dovoljena le 15-odstotna razlika v vsebini študija, torej je bilo programe na Univerzi treba poenotiti za 85 odstotkov. Ker tega ni več, smo si dovolili majhno posodobitev, ker smo menili, da nam je tak pristop omogočen.

Če bi imeli določeni specifikum na eni in drugi Univerzi, potem bi se tudi študentje glede na program lažje odločali, kje bodo študirali. Dandanes pa se ne odločajo glede na program, temveč po možnostih bivanja... bolj po socialnem vidiku. Z različnostjo programov bi prišlo do možnosti še neke druge izbire.

TRIBUNA: *Kako se bodo stvari odvijale vnaprej? Ali boste dokončno odstopili, če minister ne ugodni vašim zahtevam?*

KRIŽMAN: To ni stvar samo ministra ampak tudi Sveta Univerze. Če seveda hočemo avtonomno Univerzo je Svet tisti, ki o tem odloča. V tem trenutku bi zelo težko odgovoril na to vprašanje. Mislim, da bo prišlo še do zelo ostrih dialogov z ministrom, torej z vlado. Če v teh svojih naporih ne bomo uspešni, potem odstop ostaja. Mislim, da se je končno treba postaviti na noge in jasno povedati, da se pri taki zmešnjavi in tako nizkih finančnih sredstvih stvari ne da več izpeljati. Potem naj vlada sama odgovarja na padec kvalitete študija in na nek način tudi študentskega standarda.

TRIBUNA: *Tudi v proračunu za leto 1991 so sredstva, namenjena visokemu šolstvu, manjša glede na prejšnje leto.*

KRIŽMAN: Proračun je zmanjšan glede na indeks 88 za 12 odstotkov, realno pa je to znižanje še precej večje, okoli 40 odstotkov za visoko šolstvo, kar postavlja tako univerzitetne delavce kot študente v zelo težak položaj. Če bomo še naprej siromašili sredstva za Univerzo, bo kvaliteta vedno bolj padala. Učitelj si bo primoran najti še dodatno honorarno delo, kar je zopet slabše za študente. Vse manj bo kvalitetnih predavanj in vse manj časa, posvečenega študentom. Po drugi strani pa pomeni to zopet manj denarja za opremljanje Univerze in raznorazne stroške. Znano pa je tudi, da dijaki s slabšim materialnim položajem sploh ne gredo študirat, da študentje ne preživijo samo s štipendijo, da se dodatno zaposlujejo...

TRIBUNA: *Omenili ste že konkurenco med obema Univerzama. Kje vidite razloge, s katerimi se mariborska Univerza lahko postavi ob bok ljubljanski?*

KRIŽMAN: Gledano v celoti imajo študentje na naši Univerzi boljši standard. Glede na število vpisanih je ugodnejše število postelj v študentskem naselju, neprimerno obsežnejša je računalniška oprema. Poleg ugodnejše infrastrukture so po mojem mnenju tudi profesorji bolj odprti do študentov. V Ljubljani je odnos profesor-študent vsaj ponekod zelo zaostren. Tudi glede števila izpitov pri nas še vedno veljajo določena pravila, to je osem rokov na izpitno obdobje. Večina profesorjev pa ima vsak mesec izpitne roke. Mislim, da so študentje s tem delom bistveno bolj zadovoljni. Zato se tudi delež ljudi, ki se odloči za študij v Maribor, veča. Konkurenčnost že tako raste. Sprememba v programih pa bi jo samo povečala. Razumljivo je tudi, da ima Ljubljana geografsko in kot republiško središče neprimerno prednost.

TRIBUNA: *V Ljubljani je zrahljana vez med študenti in vodstvom. Kako je v Mariboru?*

KRIŽMAN: Prorektorska struktura pri nas se od ljubljanske nekoliko razlikuje. Eno prorektorsko mesto od treh je vedno na razpolago študentom. Naloga prorektorja študenta je v vezi med vodstvom Univerze in študenti, kar pomeni pravilno prenašanje informacij, stališč vodstva Univerze do študentov. Če imajo študentje kakršno koli svojo zahtevo, preko svojega prorektorja komunicirajo z vodstvom Univerze. Tako je razkorak med študenti in vodstvom pri nas bistveno manjši kot v Ljubljani.

SEJA UNIVERZITETNEGA SVETA

Dvanajsta, zadnja seja Univerzitetnega sveta v tej sestavi in pod vodstvom predsednika dr. Petra Novaka se je začela s standardno ugotovitvijo: delegaciji študentov in »uporabnikov« sta bili nesklepni.

Na začetku je predsednik fakultetnega sveta Filozofske fakultete dr. Primož Simoniti predstavil stališče FF. Po njihovem mnenju Univerza funkcije ne opravlja zadovoljivo in je premalo prisotna v slovenskem prostoru kot vodilna pedagoška in raziskovalna institucija. Dal je pobudo za konsolidacijo Univerze in hitro ter učinkovito delo rektorja ter njegovo tvorno povezavo z Univerzo v Mariboru. V imenu fakultete je dr. Simoniti predlagal, naj Univerzi pripravita skupen predlog financiranja visokega šolstva. Univerzitetni svet je tudi opozoril, da bo fakulteta zaradi zastoja v delu univerzitetne habilitacijske komisije prevzela vse habilitacijske postopke.

Natečaj za rektorja

Univerzitetni svet je akademiku dr. Bojanu Čopu, rednemu profesorju v pokoju, podelil naslov »zaslužnega profesorja«. Prav tako je potrdil člane komisije za sprejem študentov v domove Študentskega centra (4 učitelji, 3 študenti) in člane komisije za pritožbe zoper odklonitev sprejema v domove ŠC (dva učitelja, trije študentje). Najpomembnejši sklep, ki ga je sprejel v paketu kadrovskih vprašanj, je razglasitev začetka postopka za imenovanje rektorja in prorektorjev (štiri) Univerze v Ljubljani. Evidentiranje naj bi se zaključilo 10. aprila. Univerzitetni svet bo novo vodstvo imenoval predvidoma junija, »oblast in čast« bi vzelo v svoje roke šele oktobra.

Statutarni sklep

Najbolj vroča je bila četrta točka dnevnega reda, ob kateri se je odločalo o usodi Statutarnega sklepa. Tajnica Univerze Viltanova je dejala, da je proti spornim določilom sklepa 6 članic: FSPN, pravna, medicinska fakulteta, Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, Biotehnična fakulteta in elektro. Za te fakultete so sporni členi, ki govorijo o oblikovanju Študentskega sveta na ravni Univerze. Predsednik US dr. Peter Novak je predlagal kompromisno rešitev, ki jo je US kasneje tudi sprejel: členov, ki zadevajo delo Študentskega sveta naj ne bi sprejeli, uskladitev naj bi potekala tri mesece. V tem času mora rektorat delati tako, kot da členi v zvezi s ŠS veljajo. Podpredsednik Študentske vlade Miran Gombač je takšen predlog podprl, vendar je izrazil bojazen, da bodo študentje izigrani.

Člani US so potrdili tudi poročilo o delu Univerze za leto 1990 o katerem je med drugim govoril tudi rektor dr. Sket. Dejal je, da so sredi priprav novih tez Zakona o Univerzi, ki bo jednat in kratek, problematiziral je zakone o zavodih, financiranju šolstva in raziskovalni dejavnosti. Ob tej točki je predstavnik FF znova opozoril, da gre do stvari prepočasno in so seje US prazna in neosebna reč. Predstavnik FSPN dr. Vreg je dejal, da je najboljši odgovor na državne in paradržavne pritiske princip samoregulacije Univerze. Zakon o zavodih je po njegovem mnenju nesprejemljiv, saj deset ljudi v vladi ne more odločati o usodi tisočev na Univerzi. V zvezi z delitvami, da država želi Univerzi kontrolirati zato, ker ji daje sredstva, je dr. Vreg opozoril, da denar dajejo davkoplačevalci, država pa ga le posreduje. Dr. Simoniti je opozoril, da je na FF vroče in nekateri razmišljajo o izstopu iz Univerze. Rektor je na to odgovoril, da se FF že dalj časa vede, kot da bi iz Univerze izstopila. US je ob tej razpravi sprejel še stališče, da je za Univerzo nesprejemljivo zmanjševanje sredstev za šolstvo ter predlog naj vodstvi obeh Univerz uskladita svoje predloge v zvezi s financiranjem visokega šolstva.

Poslovanje Univerze

Prihodki Univerze tudi ob koncu leta 1990 niso pokrili stroškov, tako da Univerza izkazuje primanjkljaj v višini milijon in pol dinarjev, ki ga je »pridelak« rektorat oz. tajništvo Univerze.

Na koncu seje se je predsednik US dr. Peter Novak, ki je Svet vodil zadnjih osem mesecev, zahvalil delegatom in rektoratu za uspešno sodelovanje. (B.Č.)

OPOZORILNA TISKOVNA KONFERENCA

Vodstvo ljubljanske Univerze je 8. marca sklicalo tiskovno konferenco, na kateri so opozorili slovensko javnost o vedno slabšem položaju osrednje slovenske znanstvene us-

tanove. Uvodoma je rektor Univerze dr. Boris Sket dejal, da majhen delež proračunskih sredstev za izobraževanje, predlogi za uvajanje šolnin, zakonska predloga o zavodih in raziskovalni dejavnosti niso v skladu z avtonomijo Univerze. Zakon o zavodih postavlja profesorje v položaj državnih uslužbencev in hkrati Univerzo razlašča, zato rektor zahteva, naj se Univerzi iz zakona izloči. Dodal je še, da bi vsaka daljnovidna oblast univerzitetno avtonomijo podpirala. S tem, ko zakon o raziskovalni dejavnosti daje možnost študija in opravljanja izven fakultet, na inštitutih, se v bistvu ustanovljajo nove šole. S tem nekateri želijo pokazati, da Univerza dela slabo, čeprav so vse kritike na ravni govorice brez nikakršnih konkretnih argumentov. Dr. Sket je izrazil prepričanje, da je ljubljanska Univerza v povprečju enako učinkovita kot evropske.

Podiplomski študij na Univerzi poteka, kljub velikim težavam in kljub temu, da ni bil nikoli sistemsko financiran. Rektor meni, da kakovost učiteljev ni vprašljiva, je pa zato vprašljiva kakovost opreme. V Evropi je podiplomski študij izven univerze zelo redek in bi bila po rektorjevem mnenju uvedba podiplomskega študija na inštitutih pravi zločin. Smo za lojalno, ne pa nelojalno konkurenco, je dodal dr. Sket.

Prorektor dr. Boštjan M. Zupančič je opozoril, da so kljub drugačnemu dogovoru določbe v zakonu o financiranju šolstva, ki zadevajo Univerze, v njem ostale. Po njegovem mnenju sta vsaj dva pomisleka proti temu, da bo Univerza avtonomna, če se zakon sprejme. To sta člen o razlaščenju in upravljanju Univerze, ki to ustanovo enači z osnovnimi šolami in vrtni. Zakon o Univerzi mora biti prepuščen njej sami, pa čeprav je o njem težko doseči soglasje, saj je Univerza združba svobodomislenih ljudi.

Dosedanji predsednik Univerzitetnega sveta dr. Peter Novak je menil, da spora med ljubljansko in mariborsko Univerzo ni, temveč gre za to, da denarja ni. Rektor dr. Sket je izrazil začudenje nad trditvami Mariborčanov, da skuša ljubljanska Univerza blokirati premovo mariborske. Po njegovem mnenju gre za nesporazum. Sam se zavzema za zmanjšanje fonda ur z 900 na 750 letno in le v izjemnih primerih (medicina, tehnične fakultete) podaljšati študij za en semester.

Prorektor dr. Marušič je menil, da so sečlanji poskusi poddržavljanja avstrofilska usledila v slovenskem prostoru in poddržavljanje ni pot evropeizacije slovenskega prostora. Zavzema se za anglosaški študijski sistem, ki je po podat-

ŠTUDENTSKA VLADA

vabi k sodelovanju organizacije mladih in neformalno organizirane skupine mladih, ki bi želeli s svojimi programi in prireditvami oblikovati samostojne klubske večere v KLUBU K4 en dan v tednu od 22.00 do 03.00 oz. 04.00 ure za dobo 4 mesecev.

Predlogi za programe klubskih večerov morajo:

- ♦ opredeliti ciljno populacijo in njene značilnosti ter predvideno število obiskovalcev klubskega večera,
- ♦ opredeliti vsebino predlaganih programov,
- ♦ predlagati želeni dan v tednu za izvajanje klubskega večera,
- ♦ navesti načine izvajanje programov in tehnične potrebe za njihovo izvajanje,
- ♦ navesti podatke o osebah, s katerimi bomo sklenili pogodbo o delu: za vodjo prireditev programsko-organizacijske skupine, ki je hkrati tudi vodja prireditev - 160,00 din na uro programskega časa, za DJ-ja 135,00 din na uro programskega časa,
- ♦ navesti podatke o drugih osebah, ki bodo sodelovale pri organizaciji in izvedbi predlaganih programov z navedbo njihovih nalog.

Podrobnejše informacije o pogojih delovanja v programu Kluba K4 lahko dobite na Kersnikovi 4, soba 104, tel. 329-850 od 9.00 do 12.00 ure.

Pisne prijave z zahtevanimi podatki pošljite najkasneje do 15.3.1991 na naslov Študentski minister za kulturo, ŠOU v Ljubljani, Kersnikova 4, Ljubljana.

kih dr. Zupančiča priljubljen med 80 odstotkov evropskih študentov.

Tajnica Univerze Marjeta Vilfan je na novinarsko vprašanje o primanjkljaju, ki znaša milijon in pol dinarjev odgovorila, da so od septembra pristojnemu ministru poslali že štiri pisma, vendar nanje še niso dobili odgovora. Kljub 25 odstotnemu zmanjšanju zaposlenosti v rektoratu, se primanjkljaju niso mogli izogniti. Rektorat nima niti toliko denarja, da bi rektorju in prorektorju plačal dodatek, ki ga dobijo za opravljanje funkcij. Tako vodstvo Univerze že od novembra dela zastonj.

Branko Čakarmiš

Nemoč, ki jo ljubljanska Univerza doživlja in izpričuje ob sprejemanju treh, zanjo bistvenih sistemskih zakonov (o zavodih, raziskovalni dejavnosti in financiranju šolstva), najbolje ilustrirajo rektorjeve besede: *Kaj več kot opozoriti ne moremo. Sedaj je na vrsti oblast. Če so optimisti še pred kratkim menili, da je četica univerzitenih mož, ki drži pokonci izvršno oblast, zagotovilo in naznanilo boljših časov za slovensko Almo Mater, lahko danes dokončno ugotovijo, da so v zmoti.*

Vihar podržavljanja, ki je prišel iz ministrovih predalov, ni za "združbo svobodomiselnih" nič kaj obetaven. Z demagoškim geslom in opravičilom, da država denar daje, zato želi tudi kontrolirati njegovo porabo, skuša oblast razmere "normalizirati". Seveda je tako pojmovana normalnost fosilni ostanek Marije Terezije, ki ga je avstrofilna oblast močno vzljubila.

Na drugi strani pa je Univerza oziroma rektorat za politični boj popolnoma neopremljena in nepripravljena. V zakonodajnem telesu že zaradi proklamirane apolitičnosti ni sposobna nastopiti kot lobby. Torej je njena proračunska in zakonska usoda v poslanskih in božjih rokah. S tem je abstraktna avtonomija dobila povsem konkretno vsebino.

Še bolj vnebovpijoča je nemoč Univerze navznoter. Kljub nespornim poskusom zdajšnjega vodstva, da bi do resnične integracije prišlo, je ustanova še vedno atomiziran konglomerat, v katerem je nepripravljenost za kakršnokoli (bistveno) sporazumevanje še vedno prevladujoča oblika sožitja. Star dokaz za to je ničkolikokrat spreminjajoči se osnutek Zakona o Univerzi, najnovejši pa zavrnitev oblikovanja Študentskega sveta na ravni Univerze, ki ga je šest fakultet neargumentirano odklonilo. Če je odločitev teh šestih fakultet njihov prispevek neučinkovitemu ustvarjalnemu neredu na Univerzi, je soudeležba študentov pri upravljanju na selekcioniran način (tako kot ga ponuja zavrnjen sklep) zdravilo proti kaosu kardeljsanske dediščine. Kljub enotnosti v neenotnosti lahko Univerza uredi svoje življenje boljše in ceneje, kot to namerava država.

A
L
M
A
M
A
T
E
R

Dr. Novak je ob tem opozoril, da Univerza že leto dni ni mogla objaviti nobene publikacije zaradi nelikvidnosti. Prorektor dr. Bavdek pa je dejal, da se trend padanja deleža bruto družbenega produkta za izobraževanje nadaljuje.

PREJELI SMO

Obdavčeni študentje ali GREGOR PREAC GO HOME !!!

V prejšnji številki Tribune se je pojavil članek nekega kvazipoznavalca davčne in delovne zakonodaje z naslovom »obdavčeni študentje«.

Študentska vlada ŠOU je v dneh pred 21. 12. 1991 uspela »mimo vrste« vrniti amandma, ki je pomenil osnovo za nadaljnje delo študentskih servisov. Nadaljevanje bodo tako imenovane koncesije, ki jih omenja tudi avtor teksta.

Zgoraj omenjeni pa na žalost ne loči med dvema popolnoma različnima dejavnostima; posredovanjem del in posredovanjem izplačil.

Študentska vlada je imela pri oblikovanju delovne in davčne zakonodaje povsem jasne cilje. Omogočiti študentom čim lažje in čim širše iskanje priložnostnih del in zagotavljanje vira za izvajanje različnih obštudijskih dejavnosti.

Tako obstaja zakonska podlaga za to, da lahko vsak ustanovi organizacijo za posredovanje del in se tako ta mreža čim bolj razširi. Posredovanje del pa pomeni to, da nekdo zbira ponudbe in nato napoti študenta v določeno delovno organizacijo. Za to uslugo seveda, kot je to povsod po svetu v navadi, zaračuna določen znesek delovni organizaciji. S tem je posredovanje dela končano.

Povsem druga dejavnost pa je posredovanje izplačil. Tu bi obstajala možnost, po kateri bi lahko delovna organizacija izplačala »keš na roke« in seveda sama pridržala 20 % davek. Toda Skupščina republike Slovenije (DPZ: 40 ZA, 1 PROTI) se je odločila, naj gre ta odstopljeni davek za obštudijske dejavnosti študentov in tako v 13. točki 16. člena pooblastila študentske organizacije za izvajanje dejavnosti posredovanja izplačil.

Tako bo študent seveda dobil nezmanjšan honorar, odstopljeni davek pa gre namesto v Janšin proračun tudi za Tribune.

Seveda tu pride do križanja študentskih interesov z interesi nekaterih privatnikov, ki ne morejo dojeti, da so časi izkoriščanja študentov mimo.

Gregor Preac v svojem članku tudi piše, da se je delo t.i. univerzitetnih študentskih ser-

visov občutno izboljšalo zaradi konkurence privatnih. Hvalo verjetno namenja ljubljanskemu Študentskemu servisu, ker mariborski ni pod kontrolo Študentske organizacije. Dejstvo pa je, da je ljubljanski Študentski servis tako kvaliteten le zato, ker je v lasti študentov.

Danes vsak, tudi že malo zaostal človek ve, da je osnovna želja lastnika privatnega kapitala PROFIT in ga prav nič ne brigajo študentje. (Kje so bili razni privatni servisi, ko smo se borili v skupščini za študentsko davčno olajšavo, kje so bili, ko smo se na neposrednih pogajanjih borili za zvišanje štipendij?!)

Zato tudi ljubljanski servis, ki edini zasluži ime študentski, EDINI pozna neugodno zavarovanje študentov pri delu in ima vsa izplačila zavarovana, tako da dobi študent ali dijak ves honorar tudi v primeru stečaja delovne organizacije.

Študentje gotovo razumemo, kako ognjevitost bodo nekateri, ki sedaj kujejo profite na račun študentov, borili za ta denar, ki jim je omogočal lagodno življenje. Zato pričakujemo še nekaj člankov, ki bodo morda podpisani celo z različnimi kombinacijami črk in izjav, ki bodo hotele med nas vnašati razdor.

Gregor Preac je na koncu že naravnost netakten, ko piše o »deležu« sredstev, ki naj bi jih od profita servisi dajali študentskim in dijaškim dejavnostim.

Študentska vlada ŠOU se bo kot izvršno telo neprofitne študentske organizacije z vsemi sredstvi borila za to, da se bo študentskim in dijaškim interesnim dejavnostim vračal VES profit in ne »delež«, ustvarjen z dejavnostjo posredovanja izplačil.

Predsednik študentske vlade

Marko Kušar

POJASNILO

V prejšnji številki Tribune z dne 18.2.1991 je predsednik doma FSPN Igor Kršinar v svojem odgovoru g. direktor študentskega centra Kseniji Preželj zapisal, da študentska organizacija Univerze v Ljubljani podpira vodstvo ŠC pri zvišanju stanarin.

ŠOU je na zahtevo študentov Delegatske konference javnosti sicer posredoval pojasnilo v zvezi z dvigom stanarin v študentskem naselju, vsekakor pa dviga nismo podprli.

Obtožbe Igorja Kršinarja so zato neutemeljene!

Za vlado ŠOU:
Petra Globočnik

POPRAVEK

V prejšnji številki Tribune smo napačno zapisali ime in funkcijo: Franci Stanonik je postal pomočnik ministra za kulturo, ne pa ministra za finance, kot se je zapisalo naši novinarki.

TUJI ŠTUDENTI

Po podatkih Centra za razvoj Univerze in Zavoda za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje je v študijskem letu 1990/91 vpisanih skupaj na visokošolskem študiju 299 tujih državljanov. Na magistrskem študiju je vpisanih 56, na doktorskem 11, na dodiplomskem študiju 123 študentov. Veliko pa je študentov na specializacijah. Največ študentov tujih državljanov je iz Italije, Avstrije, Madžarske, sledijo nekatere afriške države, kot so Alžirija, Mali, Sudan in Etiopija, večje število pa prihaja iz izvenevropskih razvitih držav, kot so ZDA, Kanada in Avstralija.

Študenti tuji državljanji so vpisani skoraj na vseh visokošolskih delovnih organizacijah. Največ jih je vpisanih na Fakulteti za arhitekturo, geodezijo in gradbeništvo, Filozofski fakulteti, Fakulteti za elektrotehniko, Biotehniški fakulteti in FSPN.

V letu 1990 je študij zaključilo skupaj 48 tujih državljanov, 36 je zaključilo redni dodiplomski študij, magistriralo jih je 5, doktorirali pa so 3 tuji študenti.

"Ampak zaboga, saj to tudi je kriminalka. Čudim se samo, kako da oblastniška tolpa, ta zapoznani, balkanski Divji zahod ne uporabi orožja. Mi še nismo dorasli magnetofonom in kibernetiki: za nas so samokresi in puške, nož in koli: pri tem se najbolje znajdemo."

Vuk Drašković, SODNIK

Komentar? Ni potreben. Lahko samo še to. Kolegica iz Beograda je nedavno izjavila: "Nama ne trebaju ni Slovenci, ni Hrvati, pa čak ni Albanci, poklaćemo se među sobom!" Dokler pa med sabo ne poravnajo računov in se ne rešijo nekaterih travm (da Kosovo ni več srbsko, saj so Albanci večinsko prebivalstvo, Vojvodina ni isto kot ožja Srbija, Hrvati na veke vekomaj ostajajo katoliki in da so Slovenci predaleč, da bi jih lahko proglaševali za narod, ki ogroža Srbe), bo trajalo. Mi jim sveče ne moremo več držati, saj je že skoraj dogorela. Če jo bomo predolgo držali, se bomo opekli, ostali brez roke...

TOLIKO ZA UVOD.

P.s. Na žalost me je srbska situacija tako vznemirila, da sem z njo MORAL začeti (očetova kri, kaj hočete). Tudi sam se še nisem znebil nekaterih travm...

HOPLA

SEDAJ PA... TRIJE NAČINI, KAKO VAS LAHKO "NAFARBAJO"

Način prvi ali DELO NA DOMU, brezplačne informacije:

V Salomonovem oglasniku preberete, da vam nekdo nudi brezplačne informacije za delo na domu in veselo pišete, da vas to zanima. Čez približno štirinajst dni, ko ste že veseli, da sploh pridete do kakšne informacije, vam poštar prinese težko in debelo kuverto. Na njej je naslov, na katerega ste poslali svoje pisemce (navadno poštni predal, vsekakor naslov brez imena ali pa izmišljeno ime in poštni predal) in cena, ki jo morate plačati za prejeto pošiljko. Navdušeni nad tem, kaj se skriva v tako debeli kuverti (že se slinite ob misli, koliko boste zaslužili), plačate zahtevano ceno (od 150 do 300 dinarčkov). Kuverto seveda takoj odprete in iz nje se vsuje kup

popisanih papirjev z navodili. Sumljivo vam je morda to, ker ni nikjer nobenega naslova ali podpisa, toda lahko verni kot ste... upate da je to TO. Kmalu ugotovite, da berete fotokopijo iz priročnika za gojenje gob, s katerimi lahko obogatite. Razočarani ugotovite, da so vas nategnili. Ne bodite žalostni, niste edini...

HOPLA

Način drugi ali STO DIN ZA INFORMACIJO O DELU V TUJINI

Zopet pišete na nek naslov (zgodí se, da je tukaj polni naslov neke osebe in da ta celo res obstaja) in poudarite, da ste zanesljivi, marljivi...skratka, prava oseba za delo za tujega partnerja IN dodate sto din (v kuverto, seveda). Takoj vam odgovorijo in povedo, da morate za to delo zbrati še od 50 do 500 ljudi (odvisno od primera) in potem vse te naslove poslati na naslov, ki vam ga navedejo. To je največkrat naslov v Londonu in če tja

največkrat ga pišejo taki nepoznavalci, ki napišejo npr. Kensington (ne definirajo, kateri Kensington in ne napišejo npr. SW 12 -south west 12, kot je v Londonu v navadi), London in nič drugega. Če se pritožite, da naslov ni pravi, vam povedo, da so se najverjetneje preselili, da pa oni nimajo novega naslova, ali pa je podjetje šlo v stečaj. Njim še vedno ostane 100 din, vam pa dolgi nos. Pa ne obupajte, niste edini.

HOPLA

Način tretji ali VI STE SREČNI DOBITNIK ZLATEGA PRSTANA

Lepega pomladnega dne vas doma čaka pismo, ki prihaja iz Prištine, Titograda, Sarajeva...in v njem piše, da je računalnik neke X firme med vsemi prebivalci Juge izbral ravno vas in še nekaj srečnežev, ki boste dobili zlat prstan z dijamantom ali srebrni prstan z dijamantom vreden od 5000 do 10.000 din. Seveda se vam ob novici zrola in mislite si, po tolikih letih iger na srečo mi je končno uspelo. DOBIL SEM!!! Čez dan ali dva dobite pošiljko, vredno od 5000 do 10.000 din na dom in zanjo plačate odkupnino. Sitnica, od 200 do 300 dinarjev. Mislite si: "Ko bom to prodal, si bom kupil novo ploščo Helene Blagne, lahko bom šel na njen koncert in občudoval njene seksi noge, ki jih je na Jugoviziji tako pohotno razkazovala, in mogoče, čejo bom dovolj častil s pijačo in komplimenti....dovolj bo za dober hotel." Odprete paketek in v njem res najdete prstan. Kolegi se vam smejejo in trdijo, da ni zlat, srebrn in da nima dijamanta, vi pa si še vedno delate utvare, da je tapravi. Ko ga pokažete zlatarju, se ta nasmeje in pravi: "Nategnili so vas." Helenine noge so za vas še vedno nedosegljive. Morda kdaj drugič, ko bo denar. Sicer pa, niste edini...

Niste edini, ki so vas nategnili. Tistih, ki te grde reči počnejo, je iz dneva v dan več. Zato, bodite pozorni! In če slučajno poznate še kateri način, mi ga napišite, tako da bodo vsi bralci Tribune vedeli, kdaj in kje je treba biti previden. Jaz pa bom še naprej vohljal namesto vas.

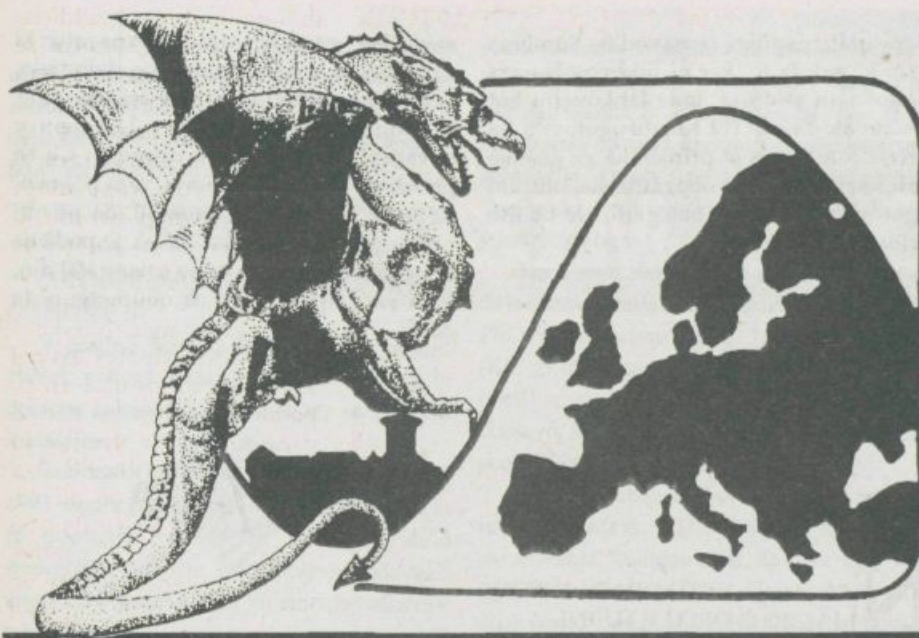
Za vaš žep skrbi

ZOLTAN

slučajno, po tem, ko ste zbrali od 50 do 500 ljudi, tudi pišete, se vam pismo vrne in na njem piše naslov nepopoln ali naslovnik nepoznan... Skratka, izmišljen naslov,

BEST SUMMER PROGRAM

Organizacija BEST (Board of European Students of Technology) bo letos poleti izvedla serijo poletnih programov na evropskih univerzah in čas je, da se s to organizacijo in njenimi programi поблиže spoznamo.

BEST

Leta 1988 so se študentje nekaj tehniških univerz iz Evrope zbrali na sestanku v Stockholmu, da bi izmenjali informacije o študiju, študijskih pogojih in življenju na svojih fakultetah. Iz izražene potrebe po medsebojnem sodelovanju tehniških fakultet se je porodila ideja o ustanovitvi organizacije, ki bi za to poskrbela. Ljubljanski študentje, ki smo se tu pojavili bolj slučajno kot ne, smo pri vsem tem tudi od vsega začetka tvorno sodelovali.

Aprila 1989 je 18 tehniških fakultet širom Evrope ustanovilo organizacijo BEST - Board of European Students of Technology (Organizacija tehniških univerz Evrope), katere cilj je posredovanje informacij med študenti in univerzami in z njimi povezanimi podjetji, kolikor je to v študentskih rokah pač mogoče, ter da kot taka podpira vse »evropsko« usmerjene študentske oziroma univerzitetne ideje, pobude in projekte.

BEST je študentsko vodena, nedobičkonosna, nepolitična in nevladna (z eno besedo - neodvisna) organizacija, ki jo sestavljajo lokalne BEST skupine, ustanovljene na vsaki univerzi posebej. Lokalna BEST skupina ljubljanske Univerze deluje v okviru KOMISP-SOU na Kersnikovi 4, soba 203.

Organizacija BEST je bila ustanovljena zaradi naraščajočih vezi med evropskimi državami in s tem tudi študenti. To pa hkrati pomeni boljši in kvantitativnejši pretok informacij in neposrednejše možnosti študija na

tujih univerzah. Kaj lahko torej BEST ponudi? Skozi mrežo lokalnih skupin lahko priskrbi kontakt na področju študija, zbira podatke in sodeluje na posameznih Job-Shop prireditvah (»european career« - ponudba dela za študente in diplomante) z namenom vseevropske izmenjave med študenti, univerzami in podjetji, ter kot taka tudi organizira izmenjavo študentov na področju strokovnega izpopolnjevanja - kot je Summer Program '91. Če te takšno delo zanima - svežih moči ni nikoli dovolj - oglasi se na našem naslovu!

Članice BEST so: Universite Catholique, Louvain-la-Neuve; Imperial College of Science and Technology, London; University of Technology, Helsinki; Ecole Centrale, Pariz; ENSAM, Pariz; INPG, Grenoble; Technical University, Budimpešta; University, Veszprem; Università, Bologna; Politecnico, Torino; Technical University, Eindhoven; Technical University, Trondheim; Politecnika, Varšava; IST, Lizbona; Politecnica, Barcelona; Royal Technical University, Stockholm; Technische Universität, Berlin; Univerza, Ljubljana; University of Technology, Bratislava; Technical University, Talin; University, Patras; Tecnic University, Timisoara.

POLETNI PROGRAM '91

S poletjem 1991 BEST uvaja serijo seminarjev iz določenih strokovnih tehniških področij. Cela ideja je zasnovana na izmenjavi študentov, kjer se določeno število (20) študentov iz ene univerze udeleži vsak svojega izbranega

seminarja na tuji univerzi.

Ti seminarji bodo potekali v angleškem jeziku na visokošolski strokovni ravni, predavatelji bodo priznani profesorji iz domače univerze - organizatorice, trajali pa bodo dva tedna po štiri do peturna dan. Ravno dovolj, da se nekaj naučite, pa ne preveč, da bi vam upadlo zanimanje. Teme, obdelane na seminarjih, so po načelu: za vsakogar nekaj, ob zaključku pa bo potrebno opravljati preizkus znanja - kar pomeni, da boste dobili potrdila o opravljenem tematskem seminarju. Za prenočišče, hrano in vse ostalo bodo poskrbele lokalne BEST skupine na vsaki posamezni univerzi - organizatorici poletnega seminarja: z drugo besedo - spali in jedli boste zastonj.

Pa si oglejmo, kaj je vsaka posamezna univerza pripravila za Poletni program '91:

Dinamični sistemi, Budimpešta; Izgorevanje, Pariz; Energija v različnih oblikah, Eindhoven; Robotizacija in CAD/CAM, Ljubljana; Ekologija Balatonskega jezera, Veszprem; Zgodovina znanosti in tehnologije, Stockholm; Tehnologije izrabe lesa, Helsinki; Podaljšanje življenske dobe kovinskim materialom, Pariz; Trgovinsko sodelovanje Vzhod-Zahod, Talin; Dinamika tekočin in tokovni problemi, Lizbona; Industrijsko programiranje (fizične oblike), Timisoara; Spomeniško varstvo na Poljskem, Varšava; Papirna tehnologija, Grenoble; Arhitektura, Bratislava; Hitrostna plovila, Trondheim.

Na ljubljanski Univerzi bo Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo pod nesebičnim vodstvom prof. dr. Sače Divjaka organizirala seminar Robotizacija in CAD/CAM, kjer bodo študentje zvedeli kaj več o vlogi in možnostih računalniške podpore pri avtomatizaciji industrijskih sistemov in proizvodnje.

Torej, seminarji čakajo; vi pa - zgrabite priložnost. Vaš edini strošek je pot na seminar

(pod okriljem KOMISP-a vam že poskušamo pomagati tudi na tem področju) - vendar pa vam tako resno zastavljen program odtehta vse dvome. Za seminar se lahko prijavi vsak redno vpisan študent, ki mora izpolniti prijavnico in zadostiti za vsak program vnaprej določenim pogojem. En pogoj je jasno skupen vsem: zelo dobro znanje angleškega jezika. Vse informacije, vključno s prijavnici, so vam na voljo na BEST, Kersnikova 4, KOMISP, soba 203, Ljubljana, tel: 318-564, vsak dan od 8. do 14. ure, ter podrobnejše informacije vsak torek od 16. do 17. ure. Rok za prijavo je 21. marec 1991.

Še enkrat pa vabimo vse, ki bi se želeli priključiti delu v organizaciji BEST, da se oglasijo v omenjenih urah na našem naslovu in da skupaj naredimo še marsikaj zanimivega in koristnega za vse nas - študente.

Če kot merilo uspešnosti vzamemo število nagrad, ki jih avtor prejme za svoje delo, potem Jane Campion nedvomno spada med najuspešnejše režiserje sploh: do danes namreč še ni posnela filma, za katerega ji ne bi bile podeljene nagrade in priznanja, ki niso zgolj »lokalna« temveč tudi mednarodno pomembna. Z ANGELOM ZA MOJO MIZO je Campionova še dodatno potrdila svoj sloves: za ta film je lani v Benetkah prejela kar 8 (če vštete tudi neuradne) nagrad in priznanj, tem pa se pridružuje še nagrada mednarodne filmske kritike »Four Seasons« v Torontu.

ANGEL ZA MOJO MIZO je ekranizacija življenjske zgodbe najslavnejše novozelandske pisateljice, »nore« Janet Frame, kot jo je ta orisala v treh avtobiografskih knjigah, NA OTOKU SPOZNAJ (1983), ANGEL ZA MOJO MIZO (1984) in POSLANIK IZ ZRCALNEGA MESTA (1985), kar so obenem tudi naslovi treh delov tega filma. Janet Frame je bila rojena l. 1924 v Dunedinu, na južnem otoku N. Zelandije. Njena prva zbirka novel, LAGUNA (*The Lagoon*), je izšla l. 1951, sledilo je 10 romanov, med katerimi so najbolj znani TUDI SOVE JOČEJO (*Owls Do Cry*), OBRAZI V VODI (*Faces In the Water*) in OBSEDNO STANJE (*State of Siege*); slednji naj bi - po nepreverjenih podatkih - l. 1978 služil kot predloga za film novozelandskega režiserja Vincenta Warda (kolikor vem, je Wardov prvi celovečerec Virgil iz l. 1984; morda gre za katerega od njegovih kratkih filmov). Janet Frame, ki so jo »pogosto povezovali z bolnim duhom«, v svoji avtobiografiji »izjemno odkrito raziskuje ta mit skozi pripoved o otroštvu, notranjih bojih in pisateljski rasti«. V 1. delu filma pisateljico spoznavamo v njenih otroških letih. Njena družina je revna, Janet ima še tri sestre - Myrtle, Isabel

ANGEL ZA MOJO MIZO

An Angel At My Table

N. Zelandija, 1990. Hibiscus Films/NZFC/TV NZ/
The Australian Broadcasting Corp./
Channel 4.

Režija: Jane Campion

Scenarij: Laura Jones, po knjigah Janet Frame.

Fotografija: Stuart Dryburgh.

Glasba: Don McGlashan.

Glavne vloge: Kerry Fox, Karen Fergusson, Alexia Keogh, Melina Bernecker, Glynis Angell, Samantha Townsley.

Jane Campion (r. 1955 v Wellingtonu, N. Zelandija) je svoje prve kratke 16 mm filme režirala med študijem na Avstralski filmski in TV šoli: *Peel* (1982; priznanje na festivalu v Melbourneu, Zlata palma - Cannes 86), *Passionless Moments* (korežija Gerard Lee, 1983; nagrada AFI 84 za najboljši eksperimentalni film, najuspešnejši kratki film Sydney 85), *A Girl's Own Story* (1983; nagrada Roubena Mamouljana; najboljši kratki film - Sydney 84; nagrada AFI 85 za film in režijo), *After Hours* (1984; nagrada XL Elders; najboljša kratka zgodba - Melbourne 85). Sodelovala je pri snemanju ene od epizod TV serije *Dancing Daze*, nato je režirala celovečerni TV film *Two Friends* (1986; najboljši TV film, najboljša režija - nagrada - AFI 87). Njen prvi kinematografski celovečerec je *Sweetie* (1989; Cannes 89 - tekmovalni spored; nagrada Georgesa Sadoula za najboljši tuji film 89; nagrada avstralskih kritikov za najboljši film in režijo).

in June - ter brata Bruddieja. Janet je plašna, zapira se vase in svet poezije. V tem obdobju jo zaznamujeta bratov boj s padavico, še posebej pa smrt starejše sestre Myrtle, ki se utopi med kopanjem v bazenu. 2. delo govori o Janet kot študentki na učiteljski. Postala je še bolj plašna in občutljiva, med obiskom inšpektorja doživi živčni zlom sredi pouka in je psihično povsem na tleh. Z diagnozo shizofrenije jo napotijo v zavod za duševno bolne, po novici, da se je utopila še Isabel, pa pade v popolno depresijo. Naslednjih 8 let jo zdravijo z elektrošoki, pred lobotomijo jo reši le njeno pisanje in po objavi LAGUNE zapusti bolnišnico. V 3. delu se osamosvoji, doživi pravo ljubezen, zdravniki ugotovijo, da v resnici ni bila nikoli duševno bolna in v miru se posveti pisateljevanju.

Jane Campion, velika občudovalka Janet Frame, se je takoj po svojem prvem celovečercu *Sweetie* začela pripravljati na snemanje pisateljicine avtobiografije. Njen celovečerec, sprva zastavljen kot TV serija, je pretresljivo delo o krhki ženskosti, ki ji uspe preživeti zgolj po zaslugi lastne ustvarjalnosti. Film ima epizodno zgradbo, fragmenti spomina so nanizani eden za drugim, vendar niso povsem trdno povezani med seboj, tako da dobimo vtis alegoričnosti, režiserka pa s tem omogoča delovanje tistega, česar na platnu ne vidimo, saj se dogaja »vmes«, v času kratkotrajnih zatemnitev med posameznimi kadri, v resnici pa v gledalcu samemu. Skrbno režiran in posnet film z izvrstno igro vseh treh glavnih igral (Kerry Fox, Karen Fergusson, Alexia Keogh), ki so Janet Frame upodobile v različnih življenjskih obdobjih.

Igor Kernel

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Ponedeljek, 18.03.91

HAMLET, Vel. Britanija, 1948. Režija: Laurence Olivier. Glav. vl.: Laurence Olivier, Eileen Herlie, Basil Sydney, Jean Simmons, Felix Aylmer, Norman Wooland, Terence Morgan, Stanley Holloway.

Torek, 19.03.91

CLEVSKA PRINCESA (LA PRINCESSE DE CLEVES), Francija-Italija, 1961. Režija: Jean Delannoy. Glav. vl.: Marina Vlady, Jean Marais, Jean-François Poron, Lean Padovani, Renée Potet, Annie Ducaux (v barvah).

Sreda, 20.03.91

KROKAR (LE CORBEAU), Francija, 1943. Režija: Henri-Georges Clouzot. Glav. vl.: Pierre Fresnay, Ginette Leclerc, Pierre Larquey, Noël Roquevert, Micheline Francœur.

STANJE STVARI (DER STAND DER DINGE), Zah. Nemčija, 1982. Režija: Wim Wenders. Glav. vl.: Patrick Bauchau, Paul Getty Jr., Samuel Fuller, Viva Auder, Isabelle Weingarten.

Četrtek, 21.03.91

AVTO SMRTI (VANISHING POINT), Vel. Britanija, 1971. Režija: Richard Sarafian. Glav. vl.: Barry Newman, Cleavon Little, Dean Jagger, Victoria Medlin, Paul Koslo, Bob Donner, Timothy Scott, Gilda Texter, Anthony James (v barvah).

Petek, 22.03.91

EDINA IGRA (THE ONLY GAME IN TOWN), ZDA, 1969. Režija: George Stevens. Glav. vl.: Elizabeth Taylor, Warren Beatty, Charles Braswell, Hank Henry, Olga Valéry (v barvah).

Sobota, 23.03.91

VROČI ASFALT (CLASSE TOUR RISQUE), Francija-Italija, 1959. Režija: Claude Sautet. Glav. vl.: Lino Ventura, Jean-Paul Belmondo, Sandra Milo, Marcel Dalio, Jacques Dacqmine, Michel Ardan.

Nedelja, 24.03.91

ZAPRTO

Biseri za ogrlico

**ŠTUDIJA
MEHANIZMOV VOJNE**

Torek, 26.03.91

MLADI LEVI (The Young Lions)

(glej spored)

Edward Dmytryk je pri filmu delal od l. 1923, njegov prvi uspešnejši film je **HITLERJEVI OTROCI (Hitler's Children)**, 1943), o vplivih nacizma na nemško mladino. V **NAVZKRIŽNEM OGNJU (Crossfire)**, 1947) obdela rasno nestrpnost (anti-semizem), vojno tematiko pa obravnavajo (oz. se nanjo navezujejo) med drugim tudi njegovi filmi **SEDEM MILJ OD ALCATRAZA (Seven Miles from Alcatraz)**, 1942), **NAZAJ NA BATAAN (Back to Bataan)**, 1945) in **DO KONCA SVETA (Till the End of Time)**, 1946). V 50-tih in 60-tih letih se je posvetil bolj konvencionalnim temam in dosegel zavidljiv komercialni uspeh s svojimi filmi. Iz tega njegovega obdobja so najbolj znani **UPORNA LADJI CAINE (The Caine Mutiny)**, 1954), **GORA (The Mountain)**, 1956), **DREVO ŽIVLJENJA (Raintree County)**, 1957), **MOŽ Z ZLATIM COLTOM (Warlock)**, 1959), **MODRI ANGEL (The Blue Angel)**, 1959), **VRELA ULICA (Walk on the Wild Side)**, 1962), **MOŽ, KI NI ZNAL LJUBITI (The Carpetbeggars)**, 1964), **ŠHALAKO (1969)** in **MODROBRADEC (Bluebeard)**, 1972).

Ne glede na neslavno vlogo, ki jo je imel v času McCarthyjevega »lova na čarovnice«, je treba Dmytryku priznati, da je posnel nekaj pomembnih filmov, med njimi posebej izstopajo **MLADI LEVI (1958)**. Scenarij sloni na romanu Irwina Shawa, vendar pa je predloga krepko predelana, zlasti v zvezi z likom Nemca, Christiana Diestla, ki ga je zaigral Marlon Brando. Ta je neomajno vztrajal pri svoji viziji te vloge in svoje mnenje mu je uspelo tudi vsiliti - na veliko nezadovoljstvo Irwina Shawa. Med snemanjem je bilo tudi precej preprirov med Brandom in Montgomeryjem Cliftom. Brandova ideja je bila, da se prizor Diestlove smrti posname tako, da ta umre kot Kristus, z razširjenimi rokami obešen na bodečo žico. Clift je zagrozil, da bo zapustil snemanje, če Brando to dopustijo, nekdo od prisotnih pa je komentiral: »Kjer je Monty zrave, je prostora za enega samega Kristusa«. Jasno je, da je Brando s svojo karizmo veliko prispeval k učinkovitosti tega fascinantno izpeljanega, dobro premišljenega filma. **MLADI LEVI** pa niso zgolj eden najbolj uspešnih Dmytrykovih celovečercerov, temveč še danes veljajo za eno najboljših študij 2. svetovne vojne sploh.

Igor Kernel

Prizor s snemanja **MLADIH LEVOV**: Marlon Brando in May Britt.

Ponedeljek, 25.03.91

NORO MORJE (MARE MATTO/LA MER FOLLE), Italija-Francija, 1963. Režija: Renato Castellani. Glav. vl.: Gina Lollobrigida, Jean-Paul Belmondo, Tomas Milian, Edoardo Gattolero, Noël Roquevert, Anita Durante, Piero Morgia, Vincenzo Musolino, Rossana Di Rocco, Michele Abruzzo.

Torek, 26.03.91

MLADI LEVI (THE YOUNG LIONS), ZDA, 1958. Režija: Edward Dmytryk. Glav. vl.: Marlon Brando, Montgomery Clift, Dean Martin, Hope Lange, Barbara Rush, May Britt, Maximilian Schell, Lee Van Cleef.

Sreda, 27.03.91

TRAPEZ (TRAPEZE), ZDA, 1956. Režija: Carol Reed. Glav. vl.: Burt Lancaster, Tony Curtis, Gina Lollobrigida, Thomas Gomez, Johnny Puleo, Katy Jurado, Sidney James (v barvah).

AUSTERLITZ, Francija-Italija, 1959. Scenarij in režija: Abel Gance. Glav. vl.: Pierre Mondy, Leslie Caron, Jack Palance, Orson Welles, Georges Marchal, Claudia Cardinale, Martine Carol, Jean Marais (v barvah).

Četrtek, 28.03.91

DA, DA... ZA ZDAJ (I WILL... I WILL... FOR NOW), ZDA, 1975. Režija: Norman Panama. Glav. vl.: Elliott Gould, Diane Keaton, Paul Sorvino, Victoria Principal, Warren Berlinger, Candy Clark, Robert Alda (v barvah).

Petek, 29.03.91

FRANCOZINJA IN LJUBEZEN (LA FRANÇAISE ET L'AMOUR), Francija, 1960, omnibus. Režija: Jean Delannoy, Michel Boisrond, René Clair, Henri Verneuil, Christian-Jaque, Jean-Paul Le Chanois.

Sobota, 30.03.91

BONNIE IN CLYDE (BONNIE AND CLYDE), ZDA, 1967. Režija: Arthur Penn. Glav. vl.: Warren Beatty, Faye Dunaway, Michael J. Polard, Gene Hackman, Estelle Parsons, Denver Pyle, Dub Taylor (v barvah).

Nedelja, 31.03.91

ZAPRTO

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

VILLE ALFA GOES LJUBLJANA

Kdo je Ville Alfa? Kaj imajo skupnega Fjodor Dostojevski, William Shakespeare, H. C. Andersen in Jean-Luc Godard? Kaj se je dalo videti v Parizu in New Yorku in kaj se da videti v Helsinkih? Kje so igrali Wim Wenders, Jim Jarmusch in Samuel Fuller? Kaj je kult? Je Ljubljana obče ime ali pridevnik s pomenom "nightmarish"? Za kaj sploh gre?

V Cankarjevem domu bo od 20. do 27. marca retrospektiva filmov finskega režiserja Akija Kaurismäkija. Finska kinematografija je pri nas skoraj neznana, kar pa še zdaleč ne pomeni, da je ni. Pravzaprav je zelo močna, saj je denimo že konec tridesetih let, ko je imela Finska 3.5 milijona prebivalcev, nekatere filme videlo več kot milijon ljudi; med vojno je imel vsak finski film v povprečju 400.000 obiskovalcev; v petdesetih pa je Finska s številom posnetih filmov na prebivalca vodila v svetovnem merilu. Večin produkcije je bila in je še namenjena lokalni zabavi, toda Risto Jarva in Jakko Pakkasvirta sta imeni, znani mednarodnemu občinstvu.

Najbolj rentabilen izvozni artikel finske kinematografije so v osemdesetih postali filmi bratov Kaurismäki. Vse se je začelo leta 1981, ko se je starejši brat Mika vrnil iz Münchna, kjer je študiral režijo. Po Akijevem scenariju je posnel srednjemetražec *Lažnivec*, v katerem taisti Aki igra pijanca, pisatelja in ženskarja Ville Alfa. Od tedaj je Mika posnel še šest, Aki pa celo osem dolgometražcev. Tako ogromno produkcijo sta si omogočila z us-

Aki Kaurismäki režira film *Najel sem plačanega morilca*

tanovitvijo lastne produkcijske hiše Villealfa Filmproductions, ki se ukvarja tudi z distribucijo tujih filmov, v centru Helsinkov pa imata tudi lastno kinodvorano. Njuni filmi so zadnja leta stalni gostje festivalov, posvečeni pa sta jima bili tudi retrospektivi v Parizu in New Yorku.

Filmi obeh bratov imajo skupne točke. Druži ju ljubezen do francoskega novega vala: filme delata s stalno ekipo, stalnimi igralci, v njihovih filmih je polno citatov novovalovcev, v stranskih vlogah se pojavljajo njuni kolegi režiserji *Wenders*,

Jarmusch, *Fuller*... Vendar pa vsak od njih dela specifične filme. Akijevi so bolj intimistični, umirjeni, z malo dogajanja, Mika pa ima rajši akcijo in od žanrov road movie.

Retrospektivo Akijevih filmov bo začel njegov prvenec *Zločin in kazen* iz leta 1983. Zgodba temelji na istoimenskem romanu Dostojevskega, dogaja pa se v sodobni Finski. Glavni junak je delavec v klavnici. Sledil bo finski kultfilm *Calamari union* (1985), kjer osemnajst Fincev, ki jim je ime Frank in en Anglež, ki mu je ime Pekka, skušajo v maniri Hillovih *The Warriors* priti z enega dela Helsinkov v drugega. *Hamlet med poslovneži* (1987) je še ena adaptacija klasike, zgodba je spet modernizirana, namesto boja za krono se ubija za prevlado nad veliko korporacijo. Retrospektivo bo sklenila trilogija *Sence v paradizu* (1986), *Ariel* (1988) in *Dekle iz tovarne vžigalic* (1989). Junaki trilogije so z družbenega dna: smetar in blagajničarka v Sencah ter voznik kamiona in delavka v klavnici v *Arielu*.

V CD žal ne bo Akijevih kratko- in srednjemetražnih filmov. Zadnja dva Akijeva filma, *Leningrajski kavboji gredo v Ameriko* in *Najel sem plačanega morilca* pa sta odkupljena za redno kinematografsko distribucijo. Odkupil ju je E-Motion film, ki je tudi soorganizator retrospektive in ki je v zadnjem času precej pripomogel k temu, da "Ljubljana" postaja vse bolj obče ime in vse manj pridevnik.

Uroš Prestor

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
 GALERIJA ŠČUC   Štani trg 21   Ljubljana
 pon - pet 10 - 21   tel: 216 510

SINGIN' IN THE RAIN (Pojmo v dežju)

Režija: Stanley Donen, Gene Kelly.
 Gl. vl.: Gene Kelly, Debbie Reynolds, Donald O'Connor, Cyd Charisse, Jean Hagen...

Kratkomalo mojstrovina - v svoji zvrsti in nasploh. Eden najboljših (če ne že najboljši) musicalov v zgodovini filma, film, ki ima vse - duhovito zgodbo z začetka snemanja zvočnih filmov, kup gagov, odlične pesmi in predvsem vrhunsko koreografijo in plesalce. Tudi če niste ljubitelji te filmske zvrsti, boste morali priznati, da gre za odlično narejen izdelek, za film, ki ga zlahka gledamo večkrat.

Še zanimiv in tehten podatek - ugledna angleška filmska revija *Sight and Sound* je v svoji zadnji anketi o najboljših filmih v zgodovini filma (glasovali so filmski kritiki) uvrstila *Pojmo v dežju* na visoko četrto mesto - kot najvišje uvrščeni barvni film in komedijo - musical sploh.

THE EVIL (Zlovešča sila)

Režija: Gus Trikonis.
 Gl. vl.: Richard Crenna, Joanna Pettet, Andrew Prine, Cassie Yates...

Pozor - grozljivka najslabše vrste! Zgodba - zdravnik s svojimi študenti - pomočniki najame staro, razpadajočo se hišo za svojo »delavnico« in »zlovešča sila« te hiše jih straši, napada, kolje, »tamani ko zečeve«... itd. Eden najslabših filmov, kar jih je imel podpisnik priložnost videti v karieri. Če ste rojeni mazohist, »kvaliteto« presodite sami, saj je to film le za najbolj trdovratne ljubitelje tega žanra. Poudariti pa velja, da smo ga lahko gledali v kinih in na naši TV, tako da smo bili na celi črti osrečeni s to kulturno dobrino. Denarja za FILME pa ni, ni...

LE PRÉSIDENT (Predsednik)

Režija: Henri Verneuil.
 Gl. vl.: Jean Gabin, Bernard Blier, Renée Faure, Alfred Adam...

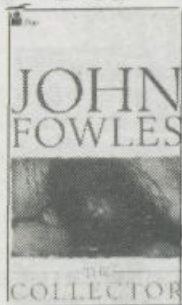
Po romanu Georges Simenona (med ljudstvom znanega po inšpektorju Maigretu, ki ga je tudi filmsko upodabljal Gabin) posneta drama iz življenja ostarelega predsednika, ki je na tem, da potegne črto pod življenje in kariero in pred smrtjo naredi rezime. Gledamo ga lahko kot priložnost iz politične modrosti v stilu znanega rekla, da je »politika modrost izbiranja med danimi možnostmi«. Dobro narejen, zanimiv in lahko gledljiv izdelek. Glasba (dobra) izpod peresa Mauricea Jarrea! Kljub vsemu priporočljiv predvsem za ljubitelje kinotečnih filmov, saj je prostora za zabavo bolj malo.

M.K.

MEĐ THRILLERJEM IN PSIHOLOŠKO ŠTUDIJO

John Fowles:
THE COLLECTOR,
Pan Books Ltd.,
London 1986.

31. marca bo John Fowles praznoval svoj petinšestdeseti rojstni dan. Pravzaprav ta podatek nima skorajda nobene teže, toda dejstvo je, da je Fowles ob Marquezu in morda še Doctorowu (mimogrede, slednjemu je pravkar izšel roman v slovenščini; in sicer Svetovna razstava pri mariborski založbi Obzorja) eden redkih še živečih velikih avtorjev. Ali kot pravilno ugotavlja Andrej Blatnik v svojem eseju Poželenje in strah (v Literaturi, št. 6, 1990): »Velikih piscev je iz dneva v dan manj!«. Namreč, S. King, P. Highsmith in R. Rendell še vedno ustvarjajo in so zelo uspešni avtorji, toda »planetarnega uspeha« nimajo in ga najbrž ne bodo nikoli dosegli. Drugače povedano, tako King kot Highsmithova in Rendellova žanjejo ogromen uspeh pri bralcih in se redno uvrščajo na sezname oziroma liste bestsellerjev, ampak ne sprejema jih literarna kritika (kamor seveda ne štejem psihoanalitiške, da se takoj razumemo), kaj šele literarna zgodovina in literarnoteoretska recepcija. Ravno obratno pa Fowles in Marquez, če izvzamem Doctorowa, ki uživata t.im. »planetarni uspeh«.

In kako se je veliki »Mag« vpisal med avtoritete svetovne literarne zgodovine? Povsem enostavno, vsaj na prvi pogled: leta 1963 je izdal svoj prvi roman in požel nesluteno odobravanje tako bralstva kot kritike. Izdal je pričujoči roman *The Collector* (Zbiralec), torej roman, ki je prvič izšel pri Jonathan Cape Ltd. v Londonu. In kaj je v romanu takega, da se je Fowles afirmiral že s prvencem? Militanten odnos moški - ženska, kajpada. Odnos dominantnega in posesivnega moškega do trpeče ženske ujetnice (glavna junaka tega romana sta Clegg in Miranda - v latinščini pomeni Miranda občudovana, kar marsikaj precej razjasni - oziroma »paznik« in jetnica; in Clegg piše svoj dnevnik v katerem poroča o ženski kot o nekem objektu želje, poželenja, občudovanja na sebi lasten način, torej na način upoštevanja ženske kot nekega zunajserijskega insekta; konec koncev - to floskulo uporabljam namerno, saj imajo vsi Fowlesovi romani več koncev, konec koncev, a ne res? Clegg svojo ujetnico omami s sredstvom za uničevanje insektov, s kloroformom, in jo tako, torej omamljeno, zapre v svojo klet). Zdaj je najbrž vsakomur bolj ali manj jasno, zakaj je Fowlesa tako zelo napadala in ga navsezadnje še vedno napada feministična literarna in sociološka kritika. Po drugi strani pa je opisan prizor odlična filmska scena, ki pa v filmu, posnetem po tem romanu, ni bila tako odlična, kot bi se to samo po sebi morda zdelo. Razlog je domala enostaven: film je precej zgodovinski, oziroma je za transformacijo metafizijskih elementov na filmsko platno nedomiseln domislen, kar pomeni, da je treba Fowlesovsko fikcijo jemati kot čisto literarno fikcijo. Poleg tega je *The Collector* roman, ki za razliko od ostalih Fowlesovih romanov (npr. *The Magus* in *The French Lieutenant's Woman*, romana po katerih sta bila prav tako posneta zgrešena filmska projekta) ne bazira toliko na verbalnem kot fiktivnem nivoju. In prej opisan prizor je šolski primer Fowlesovske krute fikcije. Zelo ekspliciten primer, skratka.

Sicer pa Fowlesa lahko berete tudi v slovenščini: *The French Lieutenant's Woman* je pod naslovom *Ženska francoskega poročnika* v prevodu Jake Štularja izdala Mladinska knjiga davnega 1979 leta; *The Magus* je roman, ki ga je prevedla Ksenija Dolinar in naslovila *Mušica* ter izdala pri mariborski založbi Obzorja leta 1989. Torej, z nestrpnostjo pričakujemo prevod romana *The Collector*, romana, o katerem je Alan Brien v *The Sunday Times* zapisal: »*The Collector* je roman na briljantno in nenavadno temo... kratek, jednat in neposreden ter duhovni thriller s psihološkimi in sociološkimi prizvoki.« Francis Iles iz *The Guardian* pa je dodal: »To nenavadno izredno dejanje lahko berete kot thriller... ali pa kot študijo morbidne psihologije.« Morda kot zanimivost: Fowles se je ob Dickensu in Jamesu oplajal vsaj še pri Jungu. Kar je več ali manj jasno.

Tadej Čater

MESTNA GALERIJA

Zimski salon

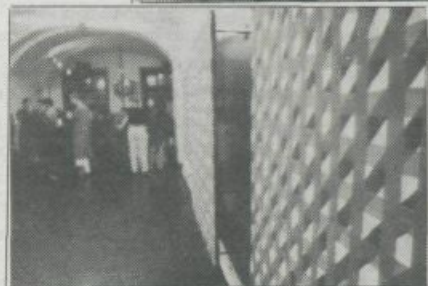
Naveza Alpe Adria je rodila sadove tudi za nas, navadne smrtnike. Sodelovanje na kulturnem področju so ovekovečili s skupinsko razstavo, ki predstavlja pregled doganja oz. ustvarjanja slovenskih umetnikov, umetnikov iz italijanske Carrare in Avstrije vse tja do Dunaja. Vsi izbrani ustvarjalci so s svojo individualno noto prispevali k raznolikosti na umetniškem področju teh treh dežel.

Umetniki, ki "zastopajo" Slovenijo, so se predstavili s svojim kiparskim in slikarskim delom (Jože Barši, Lojze Čemažar, Marko Kovačič, Ivo Prančič, Vlado Stjepič, Tugo Sušnik, Lujo Vodopivec). Če bi si jih upali primerjati z ostalimi, bi rekli, da imajo pravzaprav nekaj skupnega. To je bolj ali manj filozofski, racionalni pristop do umetniškega dela, medtem ko so dela italijanskih in avstrijskih umetnikov bolj "sproščena" v izrazu, raznolika in ne toliko "obremenjena". Toda - ali ni to že kar pravilo za Slovence? Obremenjenost? Nič razveseljivega, sproščenežga življenjskega občutja?

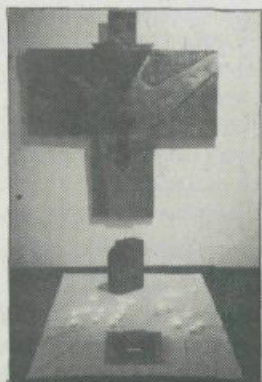
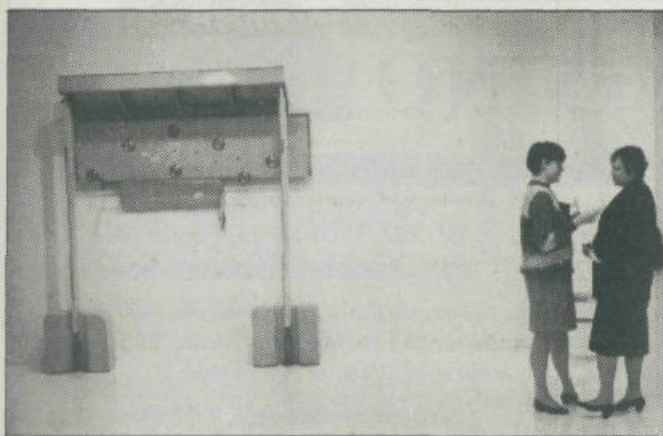
Posebej bi omenila dva avstrijska avtorja, ki malce izstopata. Dietmar Brehm je očitno "okužen" s filmom in je to prenesel na slikarsko platno. Njegova *Kopfstück (Ocean)* je sestavljena iz "frameov" in vsak od teh predstavlja celoto zase. Heinz Peter Maya pa "slika" z rastlinami in drevesci in s tem postavlja naravo kot izhodišče umetniškega ustvarjanja.

Od italijanskih ustvarjalcev bi omenila Pina Giuffrida, čigar dela razkrivajo vprašanja človekovega izvora in obstoja.

Tako. Preostane vam le še to, da si vso stvar čimprej ogledate.

GALERIJA ŠKUC

Fuck me baby!

Slike in instalacije z naslovom *Crta, zrak in palčkiso* delo Jureta Zadnikarja, študenta Akademije za likovno umetnost. Maja lani je priredil majhen performance na Čevlarskem mostu, ko je po Slikanju štirih slik svojo pot zaokrožil še navzdol - s skokom v Ljubljano.

Tokrat nas je »popeljal v palčkovo deželo« in s pop artom, ki spominja na Jeffa Koonsa, ter čisto prostorski izpeljavi slik in instalacij predstavil svoja razmišljanja. Kot opazovalce nas nenehno napeljuje na občutenje dvojnosti, ki bi jo težko izrazili. Ena skrajnost je stroga likovna govorica, »konvencionalni modernizem«, v nasprotju s čisto popartističnimi podvigi, sprošenim izrazom. Ali nas s tem hoče napeljati, da bi razmišljali o dvojnosti vsakega umetniškega dela - če je ta dvojnost seveda sploh vsebovana - ali pa jo čuti sam tako izrazito, da je to edina možna izrazna pot. Oz. ali je to razkol romantika, ki išče uteho med idealom in stvarnostjo? Kdo bi vedel?

Posebej zanimiva je instalacija v prvem prostoru, ko je ta dvojnost nekako združena. Slika pokrajine z geometrijskimi oblikami, ki iz slike prehajajo v prostor in dobijo tridimenzionalno obliko, v levem kotu pa sta za panojem skrita palček in palčiča, ki smo ju mi, »prišleki, presenetili prav v trenutku, ko sta se hoteli ljubiti. Na eni strani torej nedolžnost, neokrnjenost, narava, stvari, ki so nam blizu, na drugi pa »nov« svet in človek v njem, ki je »umeten«, odtujen.

Škoda, da Jure te svoje ideje ni izpeljal do konca, saj razstava ne deluje kot celota. Zdi se celo, da se je hotel na nek način rešiti s »konvencionalnim modernizmom«, uporabljeno optično instalacijo. Ideja s palčki je zares izvorna in nehote je v vseh instalacijah prisotna tudi erotika: s »seksualnima« palčkoma, »prodiranjem« palčka iz slike, uporabljenimi drogovi pri instalacijah. Vse to se mi zdi potrjevanje te pristnosti, morda prvinskosti, ki je povezana s človekovim bistvom.

Foto: Žiga Koritnik

NIČ NOVEGA

IVO ANTIČ
LEPI GRAMI

Ivo Antič: Lepi gram, Klub devete umetnosti, Ljubljana 1990.

Ko prebiramo Antičevo najnovejšo knjigo, moremo in moramo ugotoviti, da je satiri v novokomponirani demokraciji odklenkalo. Pa ne zato, ker v demo(s)kratičnih časih ne bi bilo koga kritizirati, ampak zato, ker je v poplavi demokracij take in drugačne vrste branje med vrsticami prenaporno in anahrono. Vse, kar piše Antič v zbirki rimanih aforizmov (in ne epigramov, na katere nas asociira naslov) je seveda res, in prav zato je danes satira podobna grabljam z okrušenimi zobmi. Če je imelo v komunističnih totalitarnih režimih tovrstno pisanje vlogo ventila za sproščanje v enoumje v petih obrazcev obnašanja, je v mladih, vsaj navidez demokratičnih družbah, to nalogo prevzel periodični tisk.

Duhovita kritičnost, o kateri piše recenzent na platnicah knjige, bi bila mogoče pred petimi ali desetimi leti sprejeta z blago naklonjenostjo bralstva, toda danes je po eni strani preveč »mehka« za »svinčene« čase, po drugi strani pa ne ponuja ničesar pretresljivo novega. Še več. Vse, kar Antič v tej knjigi zapiše, smo lahko že večkrat prebrali, in to v boljši, bolj duhoviti in bolj izvorni obliki. Antič je morda čisto prebavljiv povprečen slovenski pesnik, toda za satiro je treba imeti »jajca«. Mogoče jih Antič celo ima, toda njegovo praznjenje nas more prej skrbeti kot navduševati. Antič pač ni niti Petan niti Lec. In to tudi nikoli ne bo, pa če si za to še tako prizadeva.

In kaj reči o sami vsebini? Še enkrat moramo ugotoviti, »dejavújevsko« ponavljanje in prebavljanje do obisti obranih tem, kot so slovenskost s svetoboljšem in jokavostjo vred, politika z »rdečimi« in »tanovimi«, ki seveda niso nič boljši, koritarstvo in umovanje o pravici, ki je pač navadna prasica, kot ugotavlja pisec. Oblika Antičevih aforizmov (ali to sploh so?) je klasična štirivrstična katica, za katero pa se večkrat zdi, da je še predolga za tisto, kar ima avtor povedati. Nič se da namreč izpovedati na mnogo krajši način. Nevsakdanji obrati, o katerih piše recenzent, so le prazne floskule, aktualizirano obešenjaštvo je samo odsev Antičeve izpraznjene (brez)izraznosti, edina svetlejša točka so nekatere posrečene enigmatične besedne igre, zlasti v naslovih njegovih »(ne)lepih gramov« (npr. Turška Urška, Preteklost - prekletost, Volk in folk, Mora morale, Satira statira). Vse to pa je seveda premalo za ambicioznega avtorja, kakršen bi nekdo, ki je že od leta 1977 prisoten na slovenski knjižni sceni, moral biti. Antič je pač močnejši v baladni poeziji kot v satiri, s katero nas o(ne)srečuje. Prej, ko si bo avtor to priznal, toliko bolje za slovensko »zobato« literaturo. Skratka, gre za knjigo, ki ni preveč ugledna ne samo na zunaj, ampak morda še bolj znotraj. Eno tistih del pač, ki jih je bolje odložiti na knjižno polico, še preden jih začnemo brati.

Simon Bizjak

ČAKAJOČI NA VOJNO (prvič)

SLOVENEK 6. junija 1914

Skrb za vojake

Vedno številčnejši izgrede in samomori v vojaških vrstah so dali v zadnjem času priliko nekaterim vojaškim poveljstvom spoznati, da sta v armadi močno omajana dva glavna stebra njene moči, namreč verski čut in strah božji, ki jih vojaški službovnik označuje kot podlago нравnega življenja, izpodbudo k zvestemu izpolnjevanju dolžnosti in visoko pomenljiva za ohranitev čuta dolžnosti, zvestobe in zanesljivosti v službi. Razni kvarni in za notranjo moč armade sumljivi pojavi kakor npr. dogodek, ki je povzročil razpust 6. stotnje 17. pešpolka v Celovcu, ali pogosti poiskušani ali izvršeni samomori vojakov, silijo vojaške oblasti, da posegajo v svrhu okrepitve morale in discipline k tistim sredstvom, ki so edina sposobna dati armadi notranjo silo in pravega duha, ki pa so se žal predolgo in preveč zanemarjale - zatekajo se namreč po pomoč k nadnaravnim, verskim virom moči in zdravega duha.

SLOVENEK 8. julij 1914

Škandalozno ljubljansko mestno gospodarstvo

Ni je občine v celi deželi, kjer bi vladal tak nered kot na ljubljanskem magistratu.

Knjigovodstvo in zaračunba mestnega gospodarstva, ki se deli na več zakladov, je zelo nedostatno in manjka pri računih in proračunih potrebna jasnost ter preglednost.

Velika zloraba se vrši pri zaračunavanju stroškov na naslovu "razni izredni stroški".

Kriza v Srbiji

Opozicijske stranke so napadle vlado takoj od prvega skupščinskega zasedanja sem z vso silo. Življenje v Beogradu in v provinci se je po vojski znatno podražilo, kar ni nobeno čudo - kdo je kriv? Vlada!

Naj se razvija Srbska kriza kakorkoli, to je gotovo, da rešena še ne bo kmalu.

SLOVENEK 10. junija 1914

Prepotenca in ošabnost Nemcev v Adriji

... je vedno večja. Neki O. Wiedermann objavlja v "Grazer Tagblat" daljši članek, v katerem zagovarja, zakaj se pajdašiji na Primorskem Nemci s tatinsko protiaustrijsko

komoro. Mož je napisal v svojem skrupulu tudi, da so Slovenci in hribovski, ter obalski Hrvatje kulturno nepripravljeni in da jim manjka državljanske zavesti, dolžnosti.

J. W. Seton Watson o Slovencih in jugoslovanskem vprašanju

Vprašanje je mogoče rešiti "bolj radikalno" ali "manj radikalno". Bolj radikalna rešitev bi povzročila velike katastrofe za celo Evropo in uničila znaten del Evropske kulture, od katere duševno žive tudi Jugoslovani. Poleg tega so posledice jako negotove, a na vsak način bi stalo to reševanje mnogo žrtev.

Manj radikalna rešitev bi ne zahtevala toliko žrtev in bi ne imela manj ugoden rezultat.

SLOVENEK 16. junij 1914

V Italiji se vpokliče pod orožje rezervni letnik

"Tribuna" poroča, da se vpokliče en rezervni letnik pod orožje.

SLOVENEK 24. junija 1914

Jugoslovansko vprašanje

Jugoslovansko nacionalistično gibanje bi moralo biti predvsem politično gibanje.

"Jugoslavija" res spet tudi odkrito priznava: "Problem južnih Slovena i kulturni i politični mora se i može se riješiti, evolucijom ili revolucijom, milom ili silom."

Dokler bomo Slovenci in Hrovati katoličani, dotlej bomo tudi verni katoliškemu načelu, a katoliško načelo zahteva od nas zvestobo. Le če bi brez naše krivde, po krivdi onih, ki jim je izročena skrb narodov, zgodovinski dogodki raztrgali habsburško monarhijo ter nas vrgla v svetovni metež, bi morda za nas nastalo vprašanje kam tedaj.

Kaj pa ima Srbija za nas?

Srbskemu ljudstvu ljubezen in spoštovanje, a politična Srbija more ineti za Slovence in Hrovate le malo privlačnosti. Nje ravnanje z Bolgari je naravnost barbarsko. Z ognjem in mečem zatirati narodnost bratskega naroda, to se ne pravi v kulturni tekni vršiti asimilacijo, niti ne s kulturnimi sredstvi pospeševati edinstva. Srbija se zdi, da je vzprejela iz bizantinske kulture tudi najslabše elemente in ti bipač ne bili nobeno obogatjenje naše kulture. Poleg tega se pa zelo bojimo, da tragedija balkanska še ni končana in da bo še kri opirala velike krivde venčanah glav.

SLOVENEK - Posebna izdaja 29. junija 1914

Dva napada na prestolonaslednika Franca Ferdinanda - Prestolonaslednik in njegova soproga mrtva

Sarajevo 28. junija ob 1. uri popoldne. Ko se je dopoldne peljal nadvojvoda Franc Ferdinand s soprogo vojvodinjo Hohenberg v mestno hišo, je vrgel nekdo bombo v avtomobil. Oba sta ostala nepoškodovana. Več oseb je bilo ranjenih.

Napadalec je bil tiskar iz Trebinja. Po slovesnem sprejemu v mestni hiši se je peljal nadvojvoda s svojo soprogo dalje po mestu. Prvi napad na prestolonaslednikov avtomobil je izvršil srbski stavec Labrinović. Napadalca so zaprli.

Drugi usodni napad

Iz Sarajeva prihaja uradno potrjeno sporočilo, da se je po prvem atentatu izvršil na prestolonaslednika drug atentat.

V bližino nadvojvodovega avtomobila se je pririnil 19 let stari dijak osmega gimnazijskega razreda Princip, ki je oddal na prestolonaslednika dva strela iz brovnina. Kroglja je predala nadvojvodu obraz in mu šla v glavo, vojvodinja je bila zadeta v bližino srca. Nadvojvoda in njegovo soprogo so prepeljali v kanak, kjer sta kmalu na dobljenih poškodbah umrla. Množina je takoj prišla in aretiranega napadalca osmošolca Principa skoro linčala.

SLOVENEK 14. julija 1914

Vznemirljiva poročila iz Beograda

Dne 12. t.m. se je razširila med člani avstroogrške kolonije v Beogradu govorica, da se nameravajo s Srbske strani napadi na Avstrijece in Ogre, ki bivajo v Beogradu.

SLOVENEK 28. junija 1914

Avstrija in njen cesar ne nastopata proti Srbiji, ker so Slovani, ampak ker so naši sovražniki. Ne gre se torej za boj proti Slovanom, ampak za boj proti sovražnikom. Naj bo kdor bodi. Slovan ali Nemeč, da je naš sovražnik, potem je dolžnost, da sledimo klicu svojega cesarja.

Na orožje

Hrvatski listi prinašajo pod gornjim naslovom sledeči oklic: Hrovati, naš kralj nas kliče! Hrovati odgovorimo se temu pozivu. Ne samo redne čete zove pod orožje, ampak tudi črnovojnike. To kaže, da je stvar mnogo nevarnejša, nego smo sami mislili.

D.H.

Trubarjeva 34

**WIRE - ON RETURNING
1977 - 1979 (RESTLESS
RETRO/EMI)**

Ob pomanjkanju novih plošč, ki jih v Rec Rec obljublja že ta teden, tokrat še nekaj starejših zadev; prva je kompilacija - zbirka zgodnjih posnetkov angleške pop zasedbe, sicer punk paralele Wire. Zanimiva dimezija glasbe iz orto punk časa, ko so Wire izdali tri albume (*Pink Flag, Chairs Missing, 154*) in se nato pričeli kolektivno vdajati drogami in alkoholu. Kasnejša vrnitev na sceno je bila dosti manj triumfalna, kot bi si Wire želeli; sicer pa je zato dosegljiva plošča iz boljših časov. 75 minut muzike, 31 kompozicij in kronologija - več kot zadovoljivo.

**EDWARD II AND THE RED
HOT POLKAS - TWO STEP TO
HEAVEN (COOKING VINYL)**

Še pred manchesterskim rock-pop-house valom so Edward II And The Red Hot Polkas (ki prav tako prihajajo iz tega mesta) posneli ploščo, ki jo je z vsemi studijskimi efekti zmiksiral starosta angleškega reggaeja oz. duba Mad Professor v legendarnem studiju Ariwa Sounds. Štirinajst nadvse zabavnih polk je večinoma tradicionalnih ter duhovito prirejenih (sampli in ostali efekti) in podloženih z dub ritmično podlago. Plošča, ki verjetno nima drugega namena kot zabavati, se izkaže kot zanimiva sinteza na prvi pogled nezdržljivih glasbenih zvrsti in instrumentov. Zelo dobro in ugodno.

**NOMEANSNO - WRONG (AL-
TERNATIVE TENTACLES)**

Lanski oz. že predlanski izdelek je še zmeraj zadnji samostojni projekt kanadskega tria iz Vancouvra. Pestra glasbena preteklost članov skupine vsekakor pogojuje njihov glasbeni izraz, ki je svojevrsta mešanica neopredeljive glasbe, gibajoče se v širokem prostoru med jazzom in hard coreom. Trikratni znanci iz Ljubljane so tudi s ploščo *Wrong* naredili odlično potezo, sicer pa je v prodaji že nova, na kateri sodelujejo z Jellom (Dead Kennedys) Biafro. O tej mogoče več že prihodnjič, zaenkrat smo pri *Wrong* in ta je izvrstna. In kot pravijo Nomeansno: Be Strong Be Wrong. Kupite!

Igor Ivanič

THE SISTERS OF MERCY

HALA TIVOLI, 11.3.91

Foto: Žiga Koritnik

Po odpadlem lanskoletnem koncertu so se v Hali čisto ob koncu turneje ustavili The Sisters Of Mercy. Šlo je seveda za promocijsko turnejo *Vision Thing*, torej predstavitev zadnje plošče TSOM oz. proslulega Andrewa Eldritcha, ki je v tem trenutku verjetno zadnji dinosaver gotskega rocka. Na koncertu je ob sebi oz. bolj za sabo predstavil zasedbo, v kateri je bolj kot zanimivost, pa vendarle, nastopil bivši basist *Generation X* in *Sigue Sigue Sputnik* Tony James. Sam koncert kljub navdušenju prve polovice dvorane pravzaprav ni izpadel najbolj posrečeno. Razen odličnih luči v bistvu ni bilo izstopajočih elementov; dobro, vendar pretiho ozvočenje, premalo dinamike in mlačno nakazovanje tistega, kar naj bi The Sisters Of Mercy bili - gotske dimenzije pravzaprav sploh ni bilo, čeprav so The Sisters Of Mercy za razliko od The Mission uspeli svoj nastop vsaj malo darkersko nadahnuti. In nič več kot to; koncert, ob koncu ni bil prepričljiv, mogoče tudi zato, ker je bil zadnji na naporni turneji. Dejstvo je, da so The Sisters Of Mercy bolj prepričljivi na domačem Hi-Fi-ju. Vsaj zame. Zato ura in pol kljub simbolično začetni *First and Last and Always* takega naziva ne zasluži. Vsaj Always ne.

Igor Ivanič

P.s. Veliki hit *More* pa je umanjkal kljub neumornemu skandiranju *We Want More, we want more, ...*

PRIHAJAJO THE JESUS LIZARD

THE JESUS LIZARD

TOUCH-GO

The Jesus Lizard torej tudi v Ljubljani - v torek, 19. marca ob 21.30 uri v KUD-u F. Prešeren. Vse skupaj vam pripravlja Strip Core.

Nevarne igre v kalifornijskih hribih

PETEK TRINAJSTI

»Guys« so se ob nekaj kartonih piva prešerno zabavali. Vse se je vrtelo okoli današnjega dne, petka, in še trinajstega povrh. Pripovedovali so si raznovrstne grozljive zgodbe, ki jih v teh krajih, nedaleč od Hollywooda, ne manjka. Največji vtis je naredil rangerjev pomočnik Ed, ki je osuplim poslušalcem povedal, da so ob Jenk' Lake, le petso metrov od nas, pred leti posneli slavno grozljivo »Petek 13«. Kolegi so takoj pohiteli s spekulacijami, kako se utegne danes zgoditi kaj podobnega - vendar zares. Malce naveličan tovrstnega duhovičenja sem vzel klobuk ter se poslovil.

Zložno sem vozil po Highway 38, ki se vije od Los Angelesa proti Big Bear Cityju, ko sem sredi ceste zagledal volka, ki se je ves nemaren in brez volje vlekel naprej. Zapeljal sem na stransko cesto, da bi si bolje ogledal situacijo. Tedaj je za mano neznansko zahrumelo. Obrnil sem se ter skozi veje zagledal divji prizor: bil je

Petek, 13. julij, se je v gorah nad San Bernardinom - nekaj deset milj jugovzhodno od Los Angelesa - začel povsem običajno. Sedel sem na verandi svoje brunarice, počasi srkal Budweiser ter se razgledoval naokoli: širni gozdovi gigantskih iglavcev, bela slemena tri tisoč in več metrov visokih vrhov, majhna zelena jezercja. Big Bear radio, lokalni medij, je svaril pred podivjanimi medvedi, ki jih je dolgotrajna suša primorala k iskanju vode in hrane v človeških prebivališčih. Sicer nenevarne zverine so dan poprej napadle šotorišče Osceola ter petletnega otroka grdo iznakazile. Odvrgel sem pločevinko, sedel v odprti džip in se odpeljal svojim ameriškim kolegom v goste.

konvoj Hells Angels, ki so se na motorjih - Harley-Davidsonih - pomikali v smeri Big Beara. Potuhnil sem se za drevo. Čeprav je ameriška policija v zadnjem desetletju precej obrzdlala okrutne Peklenske angele, je bil pogled na bradate, v usnje oblečene jezdece, ovešene z verigami, milo povedano - grozljiv. Počakal sem, da je zamrl hrup motorjev, hvaležno pomahal volku, ki mi je prihranil nevšečnosti ter se odpeljal naprej.

Umor pod pečino

Potem ko sem nahrnil hišnega piton - z dvema živima podganama - sem se odpravil na večernji sprehod. Mračilo se je že, ko sem priplezal na Kotot 6154, razgledno skalno pečino, ki se v območju Barton's Flat pne nad Highway 38. Udobno sem sedel, odprl pločevinko piva ter se zazrl na cesto. Še sreča, da sem čvrsto sedel, kajti to, kar sem videl petdeset

metrov pred seboj, me je krepko zamajalo: na avtocesti je ležal na bok prevrnjen rdeče-črni džip, okoli njega je stalo kakšnih deset demonskih kreatur - opd pet do glave oblečenih v temne plašče in z zašpičenimi kapucami preko glave - in na sredini, o moj želodec, je v mlaki krvi ležal človek, ki ga je eden izmed zakrinkanih besno mesaril z dolgim nožem. Ves sem se naježil. Kot kaže, je nekdo moral poskrbeti, da petek 13. upraviči svoj sloves.

Tiho sem splezal s skale in se jadro skozi gozd napotil proti svoji bajti. Med tekom sem stopil na nekaj mehkega, premaknilo se je, in že sem z glavo treščil ob stor. Ob tem, da sem si prebil ustnico, mi je iz rok padla svetilka. Nisem je več našel. Napol tipaje in ves razpraskan sem naposled v trdi temi prišel do brunarice.

Spopad zveri

Kaj sedaj? Dave, moj »cimer«, se je z džipom odpeljal v dolino. Varianta, da bi se z

avtom odpeljal do rangerja in tam obvestil šerifa, je odpadla. Da bi se skozi gozd peš in brez luči prebil do prve civilizacije, je bilo prenevarno. Medvedi in volkovi se ponoči obnašajo precej drugače kot podnevi. Ni mi preostalo drugega, kot da se zaprem v hišo in čakam jutra. Da ne bi koga privabil, sem pogasnil luči in skušal zaspati. Ni šlo. Preveč sem bil iz sebe. Monotono sem si ponavljal isto besedo in sčasoma zdrsnil v pospeče stanje.

Sanjalo se mi je o našem zelenem džipu in slišal njegovo prijazno brnenje. Zvok je naraščal in... nenadoma sem bil buden. Toda zvok ni utihnil! Oblila me je ledena zona. Kdo ponoči šari okoli moje bajte? Ali grozljivi »kapucinarji« nadaljujejo svoj mesarski pohod? Zvok je postajal vse manj človeški. Tedaj pa je treščilo in okenska šipa se je razletela. Ob steno je padlo nekaj težkih udarcev, da se je stresla vsa hiša. Zunaj so bili medvedi! Ne vem kaj so imeli, toda očitno je bilo, da se med seboj mesarijo. Tuljenje je bilo tako presunljivo, da se ga ne da opisati. Zaprl sem polkne, vrata pa zabarikadiral s posteljo in mizo. Čakal sem.

Med zvoki sem razložil nekaj različnih odtenkov. Morda so obračunu prisostvovali volkovi ali jeleni - ne vem. Gledal sem bedastega pitona, s katerim si kljub njegovim trem metrom nisem mogel nič pomagati. Hrup se je zlagoma oddaljeval, preden pa je do konca ponehal, je minilo neskončno časa. Previdno sem pomolil glavo skozi vrata in okoli sebe zagledal na desetine parov zelenih oči, ki so prežale vame. Hitro sem zaloputnil ter - ne vem več kako - preživel ostanek noči.

Vse je samo igra

»Hi, Matt!«, sem zjutraj zaslišal pred vrati. Bila sta Brian Bear Saxton in Sean Pedro, prijatelja iz sosednjega Upper Meadowa. Bil sem ju zelo vesel, kajti bila sta prva »normalna« človeka po dvanajstih urah groze. Povabila sta me v Seven Oaks na odbojgarsko tekmo. Imenitno, sem pomislil, spotoma jima povem o včerajšnjih dogodkih. S Seanom sva se ukvarjala s pitonom, Brian pa nama je a parkirnem prostori nestrpno trobil. Prestopil sem prag in... kar slabo mi je postalo. Brian je sedel za volanom džipa, ki sem ga včeraj videl na prizorišču zločina! Pomota je bila izključena. Znamka Jeep, rdeča barva, črna

konstrukcija. Ali je mogoče, da sta Brian in Sean zločinca?

Z mehkiimi nogami sem sedel v avto ter se prenahejal, kot da se ni nič zgodilo. Kaj sedaj? Ali so me včeraj zvečer opazili in so sedaj prišli zabrisati sledove? Žalosten konec. Globoko mi je odleglo, ko je Brian ustavil v Seven Oaks, med ljudmi. Divje sem stekel do Steve Curiala, najzaupnejšega med mojimi ameriškimi prijatelji, ter mu jel pripovedovati o masakru. Čudno me je gledal in se nato še bolj čudno nasmešnil: »I was involved«, je dejal. Toliko, da me ni kap! Mar je bil tudi Steve zraven? Tedaj nisem več vedel, kam naj pobegnem.

Nenadoma je Steve bruhnil v krah. Poklical je Briana, Seana, Scotta, Justina, Erica ter ostale kolege. Začel je pripovedovati; Res je, je dejal, da so bili možje v črnih oblekah oni sami in res je, da je bil prevrnjeni džip Brianov džip. Res pa je tudi - in tu je catch - da je bil »mrtvec« na tleh tukaj smejoči se Dave Huisinga, ki ni bil polit s krm, seveda. In kako zabavno jih je bilo gledati, so se veselili kolegi. Petek, 13. je treba vsekakor dostojno obeležiti!

Nisem vedel, ali se naj smejim ali jočem. Vsekakor sem bil preutrujen, da bi se z njimi prerekal. Odločno sem jim odsvetoval takšne igrice, ker bo prej ali slej prišlo do velikega »sranja«.

Odigral sem svojo odbojko in se spravil domov.

Prva žrtev

Najprej sem se naspal, nato pa se lotil nereda, ki so ga ponoči pred hiši naredile zveri. Namesto da bi šel v Angelus Oaks na »jamboree«, veselico, si nisem mogel kaj, da se ne bi znova povzpел na Koto 6154 in preveril, ali moji umni kolegi ne počno spet isto kot prejšnji dan. In - o bedaki - spet so bili tam. V isti zasledbi in z istim scenarijem. Redki vozniki, ki zaidejo v to samotno gorsko pokrajino, so se prestrašeno umikali. Tedaj pa se je zgodilo tisto, kar se je očitno moralo: Nek voznik se je klanja sredi ceste tako ustrašil, da ga je (kot sem izvedel kasneje) zadela kap in

se je z avtom zaletel v drevo. Za volan je sedel sovoznik in jadno odpeljal s še vozno razbitino.

Zadeva je prekoračila že vse meje. Besen sem stopil do Erica Shermana, kolovodje, ter mu zagrozil s prijavo šerifu, če pri priči ne odnehajo z zastraševanji. »Guys« so se nekoliko ustrašili in mi prisegli, da se kaj takega nikdar več ne bo ponovilo.

Streljanje

Naslednji dan sem že povsem obseden od peklenskih igric, ob mraku znova splezal na Koto 6154. Tokrat »morilcev« ni bilo. Odprl sem Budweiser ter ga lagodno popil. Že sem hotel oditi, ko so se mulci

znova pokazali. Barabe! Tokrat jim bom dal vetra! Hotel sem se spustiti na cesto, ko sem zaslišal policijske sirene. Mulce je zajela panika in pričeli so bežati. Tudi zame je postalo prevroče in popihal sem jo v gozd. Ko so ameriški policaji v akciji, ne ločijo prijateljev od sovražnikov! Tedaj sem zaslišal vpitje, sledilo pa mu je nekaj strelav iz pištole. Tekel sem vse do bajte, kjer me je tokrat, na srečo, čakal prijatelj Dave.

Naslednji dan so hribi nad San Bernardino mrgoleli policaji. Udeležil sem se spektakla v Barton Flatsu, od koder je šerif vodil preiskavo. »Poučeni« ranger Herb mi je poročal o razvoju dogodkov: zadnje tri dni je lokalni šerif v San Bernardino County prejel več klicev očitidcev, ki so bili priče okrutnim umorom na Highway 38. Mislječ, da gre za večkratne morilce, je takoj sprožil vseobsežno akcijo, ki sta se ji kmalu pridružila tudi državna kalifornijska policija in FBI, oddelek za umore. Dolgo časa so iskali trupla oziroma morilce, preden jim je končno uspelo nastavitvi zasledo.

Med posredovanjem je mladim predrznežem sicer uspelo pobegniti, vendar so jih policaji kmalu za tem izsledili. Eden izmed njih je - misleč da lovi pravega morilca - streljal, in pri tem, tako je dejal, ubil človeka. Dokaz je bil prerešetan plašč s sledovi krvi, ki sem ga tudi sam videl. Kdo je v tej objestni in neumni igri izgubil življenje? Uradnega pojasnila ni bilo. Dejstvo je, da od tistega dne med mojimi kolegi ni bilo več Seana Pedra. Baje se je v Long Beachu pridružil svoji nogometni ekipi pri treningu. Baje...

Zadeva je dobila epilogo na sodišču v Los Angelesu, kjer so skupino mladih objestnežev tožili zaradi namernega ogrožanja življenja drugih ljudi.

Tekst in foto: Matjaž Šuen

Opomba:

V skladu z novinarsko etiko bralce seznanjam, da sem pri pisanju teksta uporabil ameriški novinarski vzorec »Composite Person«. Ta zaradi večje kohezivnosti in pripovednosti zgodbe (story) dopušča, da se različna dejstva koncentrirajo v liku ene osebe. Sicer so vsi dogodki, kraji in osebe resnični in osebno doživeti.

PLES VAMPIRJEV

Tradicija je isto kot krožnik. Oba sta zato, da ju razbiješ!

(Alf)

Ne vem, ljube bralke in dragi bralci, kje je dobil Roman Polanski navdih za *Ples vampirjev*, eno najboljših tragikomičnih filmskih stvaritev. V svoji avtobiografiji namreč ne omenja, da bi se kdaj поблиže spoznal z Jugoslavijo.

Res, spoznal je socializem do obisti, toda poljski, ki je - v primerjavi z balkanskim - majhen zalogaj za človeštvo. Toda primerjava zadnjih dogodkov v Beogradu in tistih v *Plesu vampirjev* človeka pripravi do tega, da si поблиže ogleda »Roman o Polanskem« izpod peresa njega samega in v njem išče pobe, ki bi potrjevale korelacijo med enim in drugim. Že sam naslov avtobiografije je dovolj zoprni in dvoumen, ker ne razkriva, ali je tisti »R(r)oman« pisan z veliko ali majhno začetnico. Torej ne vemo niti tega, ali gre za predmet ali osebo, kot za Jugoslavijo ne vemo, ali gre za štos ali za res.

Drugič, vse ključne stvari v filmu se zgodijo v temi ali kako drugače neugodnih okoliščinah; in tretjič, nastopajo sami bizarni, če ne že povsem nori liki, za katere ni jasno niti, ali so resnični ali izmišljeni. Z izjemo nebeško lepe gostilničarjeve hčere (Sharon Tate), ki tako v filmu kot romanu umre na čuden in predvsem krut način. Tako kot tukaj umirajo lepe stvari. Morda je celo prav, da umrejo, nenadoma namreč, ker jih bomo tako lažje ohranili v lepem spominu.

Pravzaprav je pisati o beograjskem plesu vampirjev nekaj takega, kot je spuščanje golobov v Benetkah. To so do danes namreč storili že vsi, ki nase nakaj dajo in je kaj malo novega za povedati. In vendar se mi dozdeva, da so pozabili eno ključno reč. Da so taisti bili včasih iskreno in s srcem del Beograda. Samo kakšne pol ducata let nazaj si bil heretik prvega razreda, če ti je tam kaj smrdelo. Čeprav je v resnici vsem smrdelo kot smrdi crknjena riba: *pri glavi in repu*. In vendar smo jo scvrli in jo vsa ta leta še po malem žrli, da nas sedaj bolita

trebuh in glava. In prav tisti, ki so jo cvrli, nam sedaj solijo pamet, zakaj nas boli trebuh in kaj moramo požreti in popiti, da nas bo nehal.

Ko sem Vam zadnjič napisal tisto pravljico o velikem in malem Sadamu, sem s tem na žalost izkoristil bonus originalnosti in danes ne morem spet nekoga kar tako primerjati s Sadamom. Toda danes je Sadam že notorična prisposoba za svinjo (*naj si drznem dopolniti slovensko-slovenski slovar s tezo, da je prašič ljubka in okusna domača žival, iz katere delamo klobase in pečenko, svinja pa je karakterna lastnost, ki jo pripisujemo predvsem človeku in je negativna*) in moramo tipa njegove sorte primerjati z njim. Enkrat je pač bobu treba reči bob: da sta Sloba in Jović z vsemi svojimi prisresi pač navadna Sadama. Tudi enako neumna, ker sta si celo svoj lastni grob skopala na enak način: z nasiljem. In če se to še danes sliši absurdno, se jutri gotovo ne bo več: od vse te »šlamastike« je gotovo največ pridobil Vuk. S par dnevi kehe, dvemi črepinjami in par buškami na tujih glavah je dobil naslednje volitve v urbanizirani Srbiji. Vas pa takoalitako caplja za mestom z ustrezno zamudo. Za koga je, če sploh je, to Vukovo zmagoslavje dobro, bomo še videli. Prenaglo veselje morda le ni na mestu, je pa zagotovo dobro, da je Sloba zavozil.

Pa lep pozdrav, ljube bralke in dragi bralci. In čao, Sloba!

V Ljubljani, 14. marca 1991

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Da ne bo preveč turobno, se vrnimo še malo k Alf! Bliža se dan, ko bomo zamenjali zveznega predsednika, Srba za Hrvata, in prav lahko se zgodi, da bo to tako, kot je tisti nevemkateriže marec vsako leto na Alfovem Melmaku: takrat vsi prebivalci doživijo telesno in duševno preobrazbo. In kako to izgleda? *Kratkomalo znorijo*.

Tradicija in krožnik: Veljko Kadijević, Stane Dolanc, Borut Šuklje in Slobodan Milošević

